

Bács-Kiskun megyei értékek

1.

Bács-Kiskun
megyei értékek
1.

Bács-Kiskun megyei értékek

1.

ISBN 978-963-7192-35-7

A Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat „Bács-Kiskun megyei értékek 1.”
című kiadványa megjelent 2015-ben

Felelős kiadó: Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat
(6000 Kecskemét, Deák F. tér 3.)
képviseli Rideg László elnök

Szerkesztő: Farkas László

Szöveg: Tóth Tímea és Borzák Tibor
(az értékek bemutatása a javaslattevők összefoglalói
és internetes források alapján készült)

Fotó: McKENZYE PRODUKCIÓ/TV, Ujvari Sándor,
valamint a az egyes nemzeti értékek nyilvántartásba vételére
javaslatot tevők által szolgáltatott fényképek

A kiadvány a Földművelésügyi Minisztérium támogatásával készült.

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

Nyomdai munka: Druk-ker Kft., Budapest

Felelős vezető: Markó Péter

Tartalomjegyzék

Bevezető	10
Térkép	11
Hungarikumok	
Halasi csipke	12
Kalocsai fűszerpaprika-őrlemény	14
Kalocsai népművészet: írás, hímzés, pingálás	16
Kiemelkedő nemzeti értékek	
Bajai halászlé	18
Izsáki Arany sárfehér (bor)	20
Kecskeméti barackpálinka	21
Mathiász János szőlőnemesítő életműve	22
Piros Arany és Erős Pista	24
Duna-tisza közí bor	26
Bács-Kiskun megye Alföldi Kéktúra (AK) Bács-Kiskun megyei szakasza	28
Bács-Kiskun megyei értékek	
Bácsbokod	
Bácsbokodi Árpád-házi Szent-Erzsébet plébániatemplom	29
Bácsbokodi búbos tyúkólak	30
Bácsbokodi polgári és paraszt-polgári házbelsőik freskói	32
Bácsbokodi Kegyeleti Park	34
3 db Kocsányos tölgy	35
Balotaszállás	
Balotaszállási-kelebiai dámpopuláció	36
Baja	
Bajai Városháza	37
Halászati Mini Skanzen	38
Inotai Csabáné bajai Grillázkészítő Mester tevékenysége és munkássága	39
Bugac	
Bugacpuszta és a bugaci pásztorélet	40
Bugacmonostor	42
Bugaci Ósborókás	44
Csátalja	
Bukovinai székely Istensegítsi Betlehemes Játék	45
Bukovinai székely szálán varrott hímzések	46
Dunapataj	
A Szelídi-tó és természeti környezete	48
Dunapataj 1919-es hőseinek vértanúsága, és emlékművük	50

Tartalomjegyzék

A dunapataji Kossuth-szobor	52
A Dunapataj-Szent Tamás domb Árpád-kori templomrom és temető	53
A dunapataji unitárius templom	54
A dunapataji ő-ző nyelvi dialektus	56
A dunapataji polgári iskola, ének-zenei iskola, ma általános iskola	57
A dunapataji pacalpörkölt-főzés hagyománya	58
Dunavecse	
Kalevala Nap – Vikár Béla hagyomány	60
Dunavecsei Református Templom	61
Nagy Pál háza	62
Petrovics Mészárszék	63
Polgármesteri Hivatal	64
Dunavecsei Híd	65
Túzok (Otis tarda)	66
Dusnok	
A dusnoki rác nemzetiségi hagyományokat őrző rendezvények: Rác Fonó és Rác Pünkösd	67
Fajsz	
Hagyományos halászat a Duna magyarországi alsó szakaszán	69
Gátér	
Gátéri Fehér-tó	71
Gátéri lovas postás	72
Gemenci gímszarvas (Cervus)	73
Helvécia	
Helvéciai Hegede Kertészet	74
Helvéciai Wéber Tanya	75
Helvécia Bagolyvár	76
Izsák	
Izsáki Házitészta	77
Izsáki Arany sárfehér szőlő	78
Katymár	
Katymári téglavető földtani képződmény természeti emlék	79
Madaras	
Madarasi téglavető földtani képződmény természeti emlék	80
Kecskemét	
Kecskeméti magyar kajsziбарack	81
Katona József Színház épülete	82
Szemerey Andorné Törös Olga életműve	83
Cífrapalota épülete	84
Kodály Zoltán nevelési elvei (Kodály-módszer)	86

Tartalomjegyzék

Kodály Zoltán életműve	87
Bóbis Gyula életműve	88
Messzi István életműve	89
Csík zenekar munkássága	90
Bohém Ragtime Jazz Band munkássága	91
Bozsó János festőművész, múzeumalapító életművéből álló gyűjtemény	92
Magyar Népmesék rajzfilmsorozat	94
Csiperó Fesztivál	96
Kecskeméti Animációs Filmfesztivál	97
Buda Ferenc munkássága	98
Kálmán Lajos népzene kutató munkássága	99
Katona József életműve	100
Tóth Menyhért életműve	101
Kecskeméti Katona József Múzeum Képzőművészeti Gyűjteménye	102

Kiskunfélegyháza

Holló László Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész munkássága	104
Holló-ház – Kocsis-féle ház	105
Móra Ferenc írói munkássága, kiemelve az alföldi paraszti életet megőrző műveit	106
Móra Ferenc Emlékház - Móra ház	107
Kossuth Lajos kiskunfélegyházi díszpolgárságát megköszönő saját kezűleg írt levele, amely egyedülálló Magyarországon	108
Fájdalmas Krisztus-szobor – Bánkódó Krisztus-szobor	110
Petőfi Sándor költészete, kiemelten az Alföldről és a Kiskunságról írott versei	111
Szántó Piroska Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész életműve (Kiskunfélegyháza)	112
Kiskunfélegyházi Városháza	114
Hattyúház	116
Kiskun Múzeum – Kiskunkapitány-ház és tömlőc	118
Pajkos-Szabó István-féle Szélmalom	120
Kálvária és Kálváriakápolna	122
Ótemplom – Sarlós Boldogasszony templom	124
Kapus Béla országos és határokat átívelő, a kóruskultúrát terjesztő karvezetői és pedagógusi munkássága	126
Balázs Árpád zeneszerzői tevékenysége	127
Fazekas Ágnes Blandina az országos mezőgazdasági leányképzés megalapozásában végzett kiemelkedő munkássága	128
Fekete János helytörténész munkássága, amelyben széles körben képviselte Petőfi Sándor és Móra Ferenc kultuszának ápolását	129
Fekete Pál országgyűlési képviselő közéleti és pedagógusi tevékenysége	130
Huszka József néprajzkutató, a történelmi Magyarország egész területére kiterjedő gyűjtő munkája	131
Dr. Mezősi Károly történész, irodalomtörténész, valamint muzeológusi tevékenysége, kiemelten a Petőfi- és a Móra-kultusz ápolása, országos szintű terjesztése	132

Kiskunhalas

Kiskunhalasi szégyenkő	133
Kiskunhalasi izraelita temető	134

Tartalomjegyzék

Kunadacs

Aranyegyháza kincsei – Füstölt mangalica disznótoros étkek 135

Kunszállás

Történelmi Kun-szállás Foglалás 137

Gyöngyösi Mátyás Helytörténelmi Gyűjtemény 138

Órák Háza 139

Kunszentmiklós

Kunszentmiklósi birkapörkölt 140

Bak-ér 142

Lajosmizse

Polyák Imre sportolói életműve 143

Kiss Cukrászda – Kiss Zoltán cukrászati termékei 144

Rimóczi László – Grillázs termékei 145

Benke László gasztronómiai munkássága 146

Ortan Patrik – szíjgyártó és nyeregkészítő alkotói munkássága 147

Tanyacsárda 148

Geréby Kúria Hotel és Lovasudvar 150

Szent Lajos templom 151

Pusztatemplom romjai 152

Mélykút

Szvetnik Joachim Emlékháza 153

Szvetnik Joachim hagyatéka 154

Mélykúti feliratos téglatár és gépgyűjtemény 155

Nagybaracska

Sobri Kupa Nemzetközi Halfőző Verseny 156

Nemesnádudvar

Nemesnádudvari pincesorok 158

Szalkszentmárton

Petőfi Sándor Emlékiállítás 160

Szalkszentmárton faluközpont 162

Szalkszentmártoni református templom belsőépítészeti berendezései, bútorai 164

Szank

Szanki kézműves konyakmeggy 165

Szeremle

Szeremlei borsos kalács 167

Szeremlei pünkösdi ladikázás 168

Szeremlei ladik, ladikkészítés 169

Tartalomjegyzék

Tass

Darányi Ignác szellemi hagyatéka	170
Darányi sírkert	171
Darányi kastély	172
Római Katolikus Templom	173
Tassi Református Egyházközség Temploma és kertje	174
Szerbith kastély	176
dr. Szelecsényi Zsigmond kút	177
Osztó- vagy Rózsa-sziget	178
Tassi Zsilip	179
Szigetfői Órfa	180
Zsidó temető	181

Tiszaalpár

Tiszaalpári Árpád-kori falurekonstrukció	182
Bársony Mihály munkássága	183
Tiszaalpári Holt-Tisza és az Alpári-rét	184
Tiszaalpári kosár- és vesszőfonás	186

Tisza-kécske

Kékfestő tevékenység és Kovács Miklós tiszakécskei kékfestő mester életműve, melyet a tevékenység fennmaradása érdekében végzett	188
Kerekdombi Termálfürdő	190

Bevezető

„Minden nép annyit ér, amennyi értéket saját magából ki tud termelni.”
(Márton Áron)

Minden közösségnek vannak egy tőről fakadó hagyományai, kiemelkedő teljesítményei, meghatározó személyiségei... Ezek nemzedékről nemzedékre őrződnek, miközben csiszolódnak, alakulnak, gazdagodnak és megmérettetnek az évtizedek, évszázadok sodrában. Biztos alap csak azokból épül a jövőnek, amelyek kiállják valamennyi próbát. Ezeknek az értékeknek a felismerése, tudatosítása, gondozása és továbbörökítése a hungarikum mozgalom legfőbb célja és lényege.

A magyar nemzeti értékek és azokon belül a hungarikumok megőrzendő és egyedülálló értékek. A megyei értéktárak is az összetartozás, az egység és a nemzeti tudat erősítését szolgálják. Örökségünket, a magyar kultúra évezredek értékeit, a magyarság szellemi és anyagi alkotásait, emberalkotta és természet adta értékeit foglalják átfogó rendszerbe. Ezek egyedi, különleges értékek, melyek hordozzák mindannak az esszenciáját, ami határokon innen és túl összeköt minket, magyarokat. A nemzeti értékek tárházát gazdagítják a magyarországi együtt élő népek, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségek és az országhatáron túli, valamint szerte a világban élő, magukat magyarnak valló egyének, közösségek értékei is.

A Magyar Országgyűlés 2012. április 2-án alkotta meg a 2012. évi XXX. törvényt a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról, amely megteremtette a nagyszabású értékgyűjtő munka törvényi kereteit.

Az alulról építkező rendszerben a nemzeti értékpiramis csúcsán a hungarikumok, majd a kiemelkedő nemzeti értékek állnak, ezt követik a megyei értékek, míg az alapot a helyi értéktárak nemzeti értékei képviselik.

A kiadványban bemutatásra kerülnek a megyénkhez köthető hungarikumok és nemzeti értékek, és ezt követően azok a megyei értékek, amelyek 2015. május végéig a Bács-Kiskun Megyei Értéktárba felvételt nyertek. A megyei értékek fellelhetőségi helyük szerint csoportosítva szerepelnek a kiadványban. Négy olyan megyei értékünk is van – a Bajai halászlé, a Kecskeméti Barackpálinka, az Erős Pista, továbbá az Izsáki arany sárfehér bor -, amelyeket amellet, hogy megyei értékek, már kiemelkedő nemzeti értékékké is nyilvánítottak. Ezek az értékek a kiadvány elején, a kiemelkedő nemzeti értékek közt kerültek bemutatásra.

Fontos, hogy mindenki, aki a Duna-Tisza közén él, felfedezhesse magának mindazt a kimeríthetetlen gazdagságot és sokszínűséget, amely körülvesz minket természeti szépségekben, elődeink és kortársaink teremtette remekművekben, életművekkel írt tradíciókban, mindennapjaink részévé vált, vagy éppen a feledés homályától tompult szokásokban, ételekben... Ezek létét sokszor természetesen, magától értetődőnek vesszük. Pedig érdemes újra és újra, gyermeki örömmel rájuk csodálkozni! Erre nyílik lehetősége az olvasónak ebben a kiadványban, amely reményeink szerint segítséget nyújt és lendületet ad további értékek felismeréséhez és oltalmához is!

Rideg László
a Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés
elnöke

Szántó István
a Bács-Kiskun Megyei Értéktár
Bizottság elnöke

Halasi csipke

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunhalas

KATEGÓRIA

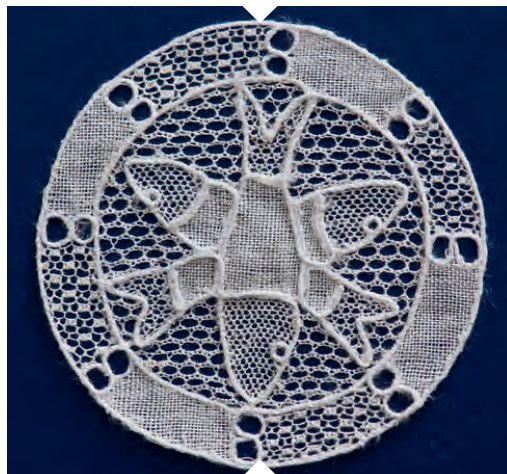
kulturális örökség

Bár a csipkevarrás már a XVII. századtól magas színvonalú volt Magyarországon, a magyar varrott csipke új fejezete a halasi csipke megalakításával kezdődött.

Dékáni Árpád rajztanár a halasi gimnáziumban kezdte meg tanári és egyben művészi pályafutását 1886-ban. Az általa megálmodott csipketerveket a kiemelkedő tehetségű helyi fehérneművarró, Markovics Mária valósította meg, aki hosszas próbálkozás után találta meg a más varrott csipkéhez nem hasonlítható megoldást. Technikájának különlegessége abban rejlik, hogy a motívumokat erőteljes körvonal (kontúr) veszi körül, a köztes teret pedig szövő-öltéssel (stoppolás) és a hurok-öltés 60 féle változatával tölti ki. Tehát az „anyagot”, a csipkét tüvel és cérnával, teljes egészében kézimunkával hozzák létre. Ez teszi ma is egyedülállóvá a világon.

A halasi csipkét – egyediségét, utánozhatat-

lanságát elismerve – 1935-ben védjegyezték. Azóta még a legkisebb Kiskunhalason készült csipkében is megtalálható a három egymáson

Halasi csipke

keresztbe fektetett hal, amelyek elhelyezkedése is pontosan meghatározott.

A halasi csipke fontos szereplője a magyar diplomáciai életnek, ezáltal is építve az ország imázsát. 1902-óta a világ több híressége kapott halasi csipkét a magyar állam ajándékként. Közéjük tartozik például Alice Roosevelt, IV. Károly és Zita királyné, Julianna holland királynő, 1996-ban II. János Pál pápa, Hitachi japán hercegnő, a libanoni, a ciprusi és az osztrák köztársasági elnök felesége, a japán császárné,

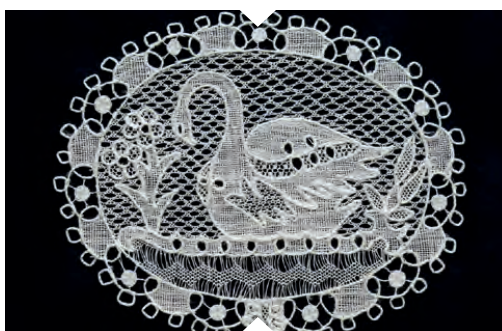

II. Erzsébet brit uralkodó, Bush amerikai elnök felesége, a jordán királyné és XVI. Benedek pápa.

Ma a halasi csipkét kilenc halasi csipkevarró – teljes művészi szabadsággal – az eredeti rajzok és motívumok felhasználásával, természetes alapanyagú, lehetőleg finom cérnával, százszázalékos kézimunkával és a tradicionális 60

féle öltésminta variációjával varrja. Ezáltal lesz minden csipke egyedi darab, amelyen mindig csak ketten dolgoznak: a kontúrozó és a csipkevarró. A legkisebb, 2,5-3 centiméteres darabok

4-5 munkaóra alatt készülnek el, míg a nagy, 50-60 centiméter átmérőjű terítők megvarráshoz akár 4500-5000 munkaóra is szükséges.

Kalocsai fűszerpaprika-őrlemény

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kalocsa

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

Az 1500-as évek óta ismerik hazánkban a paprikát. Egyik régi neve, a törökbors arra utal, hogy a törökök útján került hozzánk.

A fűszerpaprika-őrlemény az 1800-as évek közepén vált belföldi kereskedelmi árucikké, és a század végére a külföldet is meghódította. A feldolgozás ekkoriban még kezdetleges volt. A famozsárt a lóhajtású szárazmalom váltotta fel, majd az 1880-as években fokozatosan megjelentek a jóval nagyobb teljesítményű vízimalmok, a századfordulótól pedig már motoros paprikamalmok épültek.

Az 1920-as évekig hagyományos módszerekkel folyt a fűszerpaprika feldolgozása Kalocsa környékén is. A jól képzett paprikamolnárok segítségével a kikészítés és őrlés minősége rohamosan javult, és a Kalocsai Paprika és Vegykísérleti Állomás 1917-es megalakulását követően itt foglalkoztak Európában először nemesítéssel.

Az első világháború idejére a megnövekedett kereslet miatt a paprikatermelés és a paprikaexport óriási méreteket öltött. 1928-ban világraszóló eredménynek számított a csípős-mentes paprikafajták kikísérletezése, ami

Kalocsai fűszerpaprika-őrlemény

lehetővé tette a fűszerpaprika egyszerűbb és gyorsabb hagyományos kézi feldolgozását.

A „Kalocsai fűszerpaprika-őrlemény” a Kalocsai tájkörzetben megtermelt, államilag elismert fajtájú fémszárt vetőmagból származó fűszerpaprika növény megszáritott termésének megőrlésével készül. Az őrlemény jellemző ízet, aromáját és színét a kalocsai tájkörzetben nemesített és termelt fűszerpaprika növény édes (csípősségmentes) és csípős fajtáinak, valamint az alapanyag feldolgozása során alkalmazott technológiai és minőségirányítási rendszereknek köszönheti. A Kalocsa környéki fűszer-

paprikák kiváló ízének, zamatának és festék-tartalmának titka főként a kedvező klimatikus viszonyokban – a meleg, napfényben gazdag nyár – és a gyorsan felmelegedő és tápanyagokban gazdag Duna öntéstalajban keresendő.

Az elmúlt évszázadban a paprika meghódította a világot, az egyik leghíresebb hungarikum

lett. A világtermelés élvonalában járó kalocsai paprika jelentős súlyt képvisel a város környékének gazdasági életében, és amellet a magyar nemzet igazi ismertetőjegye. A kalocsai paprika megnevezés egy gyűjtőnév, a Duna melletti Kalocsai Sárköz és a szomszédos dunántúli területek mintegy húsz településének paprikatermesztését értjük alatta.

Kalocsa városát népművészete mellett paprikájáról ismerik szerte a világban.

Kalocsai népművészet: írás, hímzés, pingálás

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kalocsa

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A kalocsai népművészet generációról generációra öröklődött. Minden nemzedék kialakította az előző korszakban gyökerező, mégis csak magára jellemző motívum- és formavilágot, amely élete során végigkísérte.

Az 1860-as években a kalocsai Szeidler-család ütfőfái mintáinak hatására alakult ki a kalocsai hímzés első korszaka, a „singlölés”, amely kizárólag lyukakat hímzett fehér fonalal. Ennek továbbfejlesztéseként jelentek meg a további technikák: a „riselinezés”, a „madeira”, az „üresvarás” és a „rátétes”. A hímzés kialakulásával párhuzamosan megjelentek a motívumokat a textíliára rajzoló ügyes kezű „íróasszonyok”, akik „kiírták”, azaz előrajzolták a mintákat.

A magyar nyelvterületen nagyon kevés helyen díszítették színes motívumokkal a falfelületet, és kizárólag Kalocsán alakult ki a ma is jellemző, oly gazdag formavilága. A XIX. század

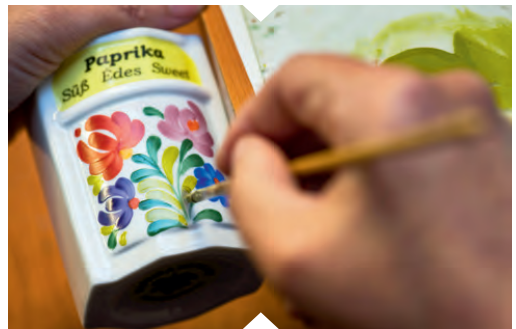
végétől a bútorokról és hímzésekről egyre több motívum „vándorol át” a falakra. A pingálás a város identitásának szerves része maradt, de ma már leginkább a helyi köztisztviselők díszítőelemeként van jelen.

A kalocsai népművészet egyik éltetője volt az 1950-1960-as évek fordulójáig (amikor a nők elhagyták hagyományos parasztviseletüket)

Kalocsai népművészet: írás, hímzés, pingálás

az a hagyomány, hogy a lányok esküvőjük napjára megkapták az életük során szükséges viseletdarabokat, házi- és ágyi textileket. Egy gazdag leány akár száz öltözet ruhát is kaphatott, egy szegény hármat. Ezt követően a termelés nagyobb részét a lakástextiliákra és a díztárgyakra korlátozódott.

A kalocsai népművészet az egész országban és világszerte ismertté vált, és az elmúlt években számos új megjelenési formát is nyert. Az eredeti kalocsai hímzés visszatért például a kifutók modern ruhakölteményein, a Forma-1

Magyar nagydíján Lewis Hamilton és Jenson Button viselt stilizált kalocsai mintás overállt, Nádás Tamás pedig kalocsai mintával díszített repülőgéppel és ruhában lett műrepülő világbajnok.

A divat felé fordulva, a kalocsai minta alakítása és modern felhasználása fontos lépés a népművészet fennmaradása érdekében, de eközben a legfontosabb feladat továbbra is az eredetiség megőrzése.

Bajai Halászlé

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Baja

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A bajai halászlét legkorábban Hevesi Lajos 1872-ben megjelent *Jelky András kalandjai* című könyvében említi meg: a híres bajai vándor szabólegény, Jelky is tudott halászlét főzni. A helyi anekdoták között pedig fennmaradt, hogy Istvánmegye falu azért olvadt be a városba 1854-ben, mert Baja vezetőivel a tárgyalások után nagy eszem-izsom volt az egyik kocsmában, ahol a túrós csusza előtt halászlévet is ettek. 1855-ben hallal ünnepelte meg a bajai halász céh, hogy a magyar szent koronát szállító gőzhajó elhaladt Baja mellett. A XIX. század végére a halászlé már a bajai polgári konyhába is eljutott, hiszen nemcsak a kaszinó tartott halvacsorákat, hanem a családok is főztek halászlévet.

A halászlé közösségi élményének megélését szolgálja a Bajai Halfőző Fesztivál, melyet a település várossá nyilvánításának 300. évfordulóján rendeztek meg először, 300 bográcsban

Bajai Halászlé

főztek halászlévet. A nemzetközileg elismert fesztivál a rekordok könyvébe is bekerült. Baján egy másik hagyomány, a „Jánoska-eresztés” is kapcsolódik a halászléhez, több évtizede ezen a napon tartják a bajai halászléfőző versenyt. 2012. április 17-én megalakult a Bajai Halászléfőző Bajnokok Klubja.

A bajai halászlé olyan nemzeti érték, mely a bajai identitás része, a bajaiak közösségének öröksége, amely hozzájárul az új nemzedékek nemzeti hovatartozásának kialakításához és megerősítéséhez. Mindazonáltal a bácskai gasztronómiának jellegzetes eleme, mely a várost messze földön híressé tette.

Recept (A bajai halászlé kódexe alapján):

Hozzávalók 4 főre:

Halból 2 kg ponty, hagymából 18 dkg (2 közepes nagyságú), törött paprikából 4 dkg finomra őrölt házi édes-nemes (2 erősen púpozott vagy 4 csapott kanál), sóból kb. 4 dkg (a besózáshoz és az ízesítéshez), vízből 2,6-3 liter, gyufatésztából 20 dkg, 3-4 cseresznyepaprika

Főzés előtt a megtisztított, darabolt, beirdalt halat pár órával előbb lesózzuk. A halfejet kettévágjuk. A halszeleteket az apróra vágott hagymával együtt behelyezzük a bográcsba. Ezek után felöntjük megfelelő mennyiségű vízzel. Erős tűzön felforraljuk, és a habzás után a lébe belemérjük a törött paprikát és a cseresznye paprikát. Mindvégig ügyeljünk a forrás intenzitására. A forrástól számítva 35-40 perc alatt kész a finom bajai halászlé. Amennyiben kell még sózni, azt mindenképpen az utolsó percekben tegyük. A külön főzött gyufatésztával tálaljuk.

Izsáki Arany sárfehér (bor)

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Izsák

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

Izsákon a borkészítésnek több évszázados hagyományai vannak. A helyi fajtából, a Sárfehérből már a megjelenésekor is főleg bort készítettek, mivel íze kellemesen aromás, s értékes savai miatt tartós. Szódavízzel a legjobb fröccsbor. Normál gazdasági viszonyok között mindig volt piaca az izsáki bornak. Visszaesés csak gazdasági válságok idején volt tapasztalható.

A Sárfehér bor újabb kori nagy felfutását az Izsáki Állami Gazdaságban 1972-ben megkezdett pezsgőgyártás hozta meg. Nem ok nélkül, hiszen a Sárfehér tartóssága, savassága miatt az egyik legjobb pezsgőalap. A belőle készült Pompadour (később ezek mellé a Claudius) márkanévű izsáki (édes, félédes, száraz) pezsgőket évtizedeken át zömében a Szovjetunióba, Csehszlovákiába, Lengyelországba és a Német Demokratikus Köztársaságba szállították, tízmillióس tételekben. Borként ebben az időszakban kevésbé forgalmazták. (Egyébként a német

Henkel cég, az izsáki szőlő pezsgőgyártásban hasznosítható értékeit már jóval korábban felismerte, hiszen az 1920–30-as években e célból vásárolta nagy tételekben, mint alapanyagot.)

Az Izsáki sárfehér borként való sikerei az 1990-es évek vége felé az Agárdy-telepi pincészetnél elkezdett, úgynevezett reduktív, kímélő borkészítési eljárás megindulásával, bevezetésével kezdődtek, s azonnal komoly eredményeket is hoztak. Az 1997-es és az 1999-es évjáratú Sárfehér minőségi borát 1999-ben és 2000-ben beválasztották a Magyar Zászlós Borok rendjébe. Az 1997-es évjáratú 100 százalékos Sárfehér alaporból készült fajtapezsgő pedig 2001-ben a XI. Alföldi Borok Versenyén és a XXVII. Országos Borversenyen is aranyérmert nyert. Az Arany sárfehér a hungarikum borok országos versenyein mind a mai napig borként és pezsgőként is minden esztendőben nagyarany, arany és ezüst minősítések sorát szerzi.

Kecskeméti barackpálinka

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A Kecskemét környéki futóhomok megzabolázásával tették az elődök a hazai mezőgazdaság egyik leggyümölcsözőbb szegletévé a valaha sivár, terméketlen vidéket. Erről az embert próbáló munkáról Móricz Zsigmond találoán fogalmazott egy 1934-es rádióbeszédében: a kecskeméti ember megmutatta, hogy „hogyan lehet a semmiből valamit teremteni, hogyan lehet a legterméketlenebb pusztán is paradicsomot és eldorádót elővarázsolni.” Így vált az „aranyhomok” például a messze földön híres kajszibarack hazájává, amely különleges aromáját az egyedi mikroklimának köszönheti. A napsütéses órák száma errefelé igen magas, a homokos talaj pedig felhalmozza, majd éjszaka kibocsátja az összegyűjtött meleget, és ezzel ideális érési feltételeket teremt a gyümölcsnek.

A pálinka – különösen a barackpálinka – főzésének hagyományai Kecskemét környékén az első írásos emlékek szerint a XVII-XIX.

századig nyúlnak vissza. A Kecskeméti barackpálinka külföldi megismertetéséhez pedig – melyet a Zwack család készített – maga VIII. Edward is hozzájárult az 1930-as évek közepén. Ekképpen szól a legenda: 1936-ban a Duna Palotában szállt meg a trónörökös. Az akkori igazgató, Fhürer Izidor egy orosházi kristályhordót kilenc éves érlelésű kecskeméti barackpálinkával töltött színültig, és elküldte a hercegnek. Aki miután megkóstolta a különleges italt, így nyilatkozott: „Szódával jobb, mint a whisky, teával jobb, mint a rum.” A brit trónörökös megállapítása ezt követően szállóigévé vált, a nemzetközi hírnév felé röptve a napjainkban is méltán népszerű italt, s vele együtt Kecskemét nevét.

Az eredetvédelemnek köszönhetően ma már kizárólag Kecskemétről, illetve annak megközelítően 50 kilométeres körzetéből származhat a Kecskeméti barackpálinka gyümölcsalapja.

Mathiász János szőlőnemesítő, borász életműve

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

Arany János szerint „Mathiász János olyan a szőlészeten, borászatban, mint Petőfi a költészetben”. Gróf Andrassy Gyula miniszterelnök így fogalmazott: „Mathiász a borok királya, szőlők fejedelme”. Darányi Ignác földművelésügyi miniszter szavai szerint: „Boruljatok térdre magyarok és imádkozzatok, adjatok hálát a Mennyek Atyjának, hogy ilyen láng észet teremtettszámunkra”.

Mathiász János érdeme, hogy a nagy hazai filoxéra járvány idején rájött: Tokaj meghatározó szőlőfajtái Kecskemét homokjában átvészeshetnek a járványt, mivel a homok megfojtja a szőlő gyökerére kapaszkodó élősködőt. Katonatelepi birtokáról vagonszám szállította Tokajra az egészséges szőlővesszőket, így volt lehetséges a fajták eredményes visszatelepítése a tokaji borvidékre.

Mathiász 1890-ben vásárolt 17 hold földet be-telepítésre Kecskemét határában, és a homoki

szőlőkultúra meghonosításával új fejezetet nyitott az alföldi szőlőtermesztésben. 1899-ben költözött végleg a híros városba. Életének itt töltött két évtizede szőlőnemesítői munkásságának legtermékenyebb időszaka volt. Olyan új, főként csemegezőlő-fajták előállítására törekedett, amelyek érési ideje lehetővé tette, hogy a friss gyümölcskinálalat nyárközéptől késő őszig elnyújtható legyen.

Élete során mintegy 3600 hibridet állított elő, közülük 180-nak a leírását is elkészítette. Napjainkban 67 névvel ellátott fajtáját tartják számon, 12 világszerte elterjedt, 6 ma is telepítésre engedélyezett. 1916-ban utoljára nemesített, egyben legsikeresebb fajtája, a Szőlőskertek királynője.

Kecskemét-katonatelepi birtokán járt többek között Ferenc József császár és Erzsébet királyné is. Ferenc Józsefnek többször küldött ajándékot nemesített szőlőiből, a császár legszíve-

Mathiász János szőlőnemesítő, borász életműve

sebben a fehér muscat Vörösmarty Mihály-ból szemezgetett.

1921. december 3-án, 83 éves korában halt meg Kecskeméten.

A „kecskeméti szőlőbűvész” – ahogy kortársa, a botanikus és biológus Rapaics Raymund nevezte – két házasságából 11 gyermeket nemzett. Emlékét a róla elnevezett borrend és díj őrzi. Birtokát 1926-ban megvásárolta a magyar állam, egykori kúriája a Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet otthona.

Piros Arany és Erős Pista

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A Piros Arany finomra aprított, pépesített állományú, pirosra érett fűszer- és pritaminpaprika, valamint konyhasó és egyéb adalékok keverékéből álló, tubusokba töltött ételízesítő krém, melyet főzéshez, szendvicsek és hidegtá- lak díszítéséhez használnak. Csípős és csemege (csípmentes) változatban készül. Ízfokozót nem tartalmaz, ízét az édes-, erős-, illetve pritaminpaprika meghatározott arányú keverékének köszönheti.

Az Erős Pista durván darált, pirosra érett erős fűszerpaprika, valamint konyhasó és egyéb adalékok keverékéből álló, üvegbe töltött ételízesítő krém, melyet főzéshez, illetve főként levesek, főételek utóízésítéséhez használnak. Ízfokozót nem tartalmaz, ízét kizárólag az erős fűszerpaprikának köszönheti.

A Piros Arany és az Erős Pista csakis a legkiválóbb minőségű, pirosra érett, kézzel csipedett fűszerpaprikából készül. A csipedésre,

azaz a terméskocsány és a csészelevelek teljes mértékű eltávolítására a zöldes árnyalattól mentes tiszta piros szín, valamint a mellékízektől mentes, tiszta, friss paprika íz hatás érdekében van szükség. Emiatt csakis kézzel szedett fűszerpaprika szín, valamint a Piros Arany esetében kézzel szedett és szeletelt pritaminpaprika használható fel a termékek előállításához.

A frissen leदारált és bekevert paprika tartályokban kerül betárolásra, melyekben az ozmózisnyomás hatására az anyag sejtes szerkezete felbomlik és a növényi termés szöveteiben lévő szín- és íz anyagok feltárolódnak. A Piros Arany esetében a tartályos tárolás után a termékek kiszerezése előtt állítják be a kívánt krémes konzisztenciát.

A Piros Arany és Erős Pista ételízesítőket a más paprikatermelő országokban készülő, hasonló termékektől egyedi színe és íze különbözteti meg. Íze gazdagabb, mint

Piros Arany és Erős Pista

az amerikai/mexikói vagy a távol-keleti paprika krémeké, illetve szószoké, mentes az azokat domináló ecettől és annak savanyú ízétől is. Így a levesek, főételek lehető legszélesebb körének ízesítésére alkalmasak. A Piros Arany esetében az íz kialakításában fontos tényező a fűszerpaprikák (csemege változat esetében csak édes, csípős változat esetében erős és édes) és a pritaminpaprika meghatározott aránya.

A Piros Arany és Erős Pista termékek fűszerpaprika alapanyaga 100 %-ban hazai termesztésű, a kalocsai és szegedi tájkerzetekből származik. Még nagyobb jelentőségű az a tény, hogy ez a termesztés kizárólag hazai nemesítésű fajtákra épül.

A Piros Arany és Erős Pista ételízesítők olyan magyar specialitások, melyek a nemzeti konyha legfontosabb fűszernövényén, a paprikán alapulnak. Nem hiányoznak sem a hazai szakácskönyvekből, internetes receptoldalokról, sem a vezető magyar élelmiszermárkák felsorolásakor, legyen szó üzleti vagy turisztikai témájú szakirodalomról, illetve internetes oldalokról. Köznévvé vált márkaneveik a legismertebb magyar élelmiszer márkák közé tartoznak, melyek egybeforrtak Magyarországgal és a magyarsággal. Az Erős Pista pályáztatása óta minden évben elnyerte a Superbrands címet.

Duna-Tisza közi - oltalom alatt álló földrajzi jelzésű - bor

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Duna-Tisza köze

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A bor a keresztény liturgia részeként Jézus Krisztus szent vérét szimbolizálja, de a szőlő és a bor mély gyökereket eresztett a magyarság történetében is. Nem véletlen, hogy a magyar embert érzelmi szálak fűzik a bor készítéséhez és fogyasztásához egyaránt.

„Először a víz borrá változik, másodszor a bor vérré változik. A víz az anyag, a bor a lélek, a vér a szellem. Az anyagból lélek, a lélekből szellem, ez a dupla átalakulás, melyet itt a földön át kell élnünk.” – írja Hamvas Béla A bor filozófiája című művében.

Magyarország legnagyobb szőlőtermő területe a Duna-Tisza közén terül el, itt található a Duna borrhégió – az alföldi bor „szülőházaja” – amely a két folyó ölelésében fekszik, és három egymással összefüggő borvidék: a Csongrádi, a Hajósi és a Kunsági alkotja. Utóbbi kettő érinti Bács-Kiskun megye területét.

Első írásos emlékünknél 1075-ből származik,

amikor I. Géza király szőlőterületeket adományozott a Garamszentbeneki Apátságnak a mai Alpár területén. A Duna-Tisza közén XV. századra önálló termelési ágga fejlődött a kezdeti folyótéri, ártéri szőlőtermesztés. A szőlőtelepítés itt is a XVIII. század első felében, Mária Terézia rendelete nyomán kapott új lendületet. Ekkortájt németajkú és szlovák lakosság telepedett itt le, és talált magának megélhetést. Nyomai máig felfedezhetők például a hajósi, nemesnádudvari, vagy a császártöltési pincefalun, vagy a solti szőlőhegyen.

A Hajósi borvidék a megye déli részén terül el, a Kunsági borvidék települései nyolc körzetre oszlanak, ebből a Felső-Bácskai, a Dunamenti, az Izsáki, a Kecskemét-Kiskunfélegyházi, a Lajosmizsei, a Kiskőrösi, a Kiskunhalas-Kiskunmajsai és a Tiszamenti körzet érinti Bács-Kiskun megyét. A szőlőültetvények története itt a filoxéra járvány idejére nyúlik vissza.

Duna-Tisza közi - oltalom alatt álló földrajzi jelzésű - bor

A filoxera az 1800-as évek második felében hatalmas pusztítást végzett Európa szőlőskertjeiben, de az alföldi homoki szőlőket megkímélte.

XIX. század végére a Duna –Tisza közén szőlőültetvények nagysága megtöbbszöröződött. A szőlőtermesztés és borászat a Duna-Tisza köze, így Bács-Kiskun megye lakosságának fontos jövedelemforrása, a megélhetésének alapja. Az itt termelt borok kitűnnek finom illatukkal, kellemes savtartalmukkal, frissességükkel.

Főbb fajták az Irsai Olivér, Cserszegi fűszeres, Ezerjő, Arany sárfehér, Kövidinka, Kadarka és a Kékfrankos.

A térségben számos nagynevű, komoly hazai és nemzetközi szakmai sikerekkel büszkélkedő borászat tevékenykedik.

Alföldi Kéktúra (AK) Bács-Kiskun megyei szakasza

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Bács-Kiskun megye

KATEGÓRIA

turizmus és vendéglátás

Az Országos Kéktúra nemcsak hazánk, de Európa első hosszú távú turistaútja is. 1938-ban Szent István király halálának 900. évfordulójára készült el az akkor még 910 km-es út dr. Cholnoky Jenő, a Magyar Turista Egyesület elnöke kezdeményezésére. A Sümegtől Nagy-Milicig tartó kék jelzést 10 év alatt festették fel. A háborút követően, 1952-ben – az akkori MHK (Munkára, Harcra Kész), illetve az Ismerd meg hazánkat! mozgalom keretében – keltették új életre a mozgalmat.

Később, az 1970-es években meghosszabbították az utat az osztrák határ menti Velem községig. Az Alföldi Kéktúra útvonala Szekszárdtól Sátoraljaújhelyig tart. Elsőként 1992-ben Szekszárdtól Öttömösig festették fel a kék jelzést, a következő nagy egység első szakaszát, amely Bács-Kiskun megyén is keresztül halad. A keleti megyék egymás után csatlakoztak saját útvonalukkal, míg a millicentenáriumra

(1996-ra) elkészült a hatalmas kör, összeért a Kék út nyugati és keleti vége, teljes egészé formálva ezzel az Országos Kéktúrát. Az útvonal végleges kialakítása és felfestése 2000-ben fejeződött be. Az Alföldi Kéktúra hazánk második leghosszabb gyalogos turistaútja, 850 km hosszú. Nevéhez híven bemutatja legnagyobb és „legmagyarabb” tájegységünk szinte minden jellegzetességét.

Rockenbauer Pál a Magyar Televízió forgatócsoportjával 1979-ben vágott neki az útnak, és a Másfél millió lépés Magyarországon címmel forgatott 14 részes filmsorozatuk mára már legendává vált az Országos Kéktúra történetében. Az 1980-as évek második felében ...és még egy millió lépés Magyarországon címen újabb sorozat készült el Velemtől Szekszárdig. Hét évvel később következett a folytatás Még egymillió lépés... címmel, a Kerekek és lépések pedig már Rockenbauer Pál emlékére készült.

Bácsbokodi Árpád-házi Szent Erzsébet plébániatemplom

FELLELEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Bácsbokod

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Mintegy száz éven át, 1750-1841 között a bajai uradalom, így Bikity (mai Bácsbokod) is a Grassalkovich-család birtokában volt. A templom-építőként is aposztrofált gyaraki Grassalkovich Antal halálát követően özvegye, Klobusiczky Terézia grófnő – teljesítve férje végrendeletét – a bátmonostori apátság tégláiból felépíttette a falu második római katolikus temetőjének közepén a község első szilárdfalazatú templomát.

1890-re befejeződött a Baját Szabadkával összekötő vasútvonal megépítése, amely bekapcsolta a községet az ország gazdasági vérkeringésébe, így a jó minőségű, zsíros bácskai föld és a parasztgazdák törhetetlen munkakedve megteremtette a fellendülés lehetőségét a háromnemzetiségű településen.

Az egyházközség egyik legjelentősebb beruházása a templom kibővítése volt. A XIX. század végére a bunyevácok és magyarok mellé már jelentős számban települtek át a túlné-

pesedett sváb falvakból németek. Az 1780 óta megötszöröződött lakosság kétharmadának még állóhely sem jutott a templomban, noha vasárnaponként több szentmisét is tartott a helyi plébános és káplánja, így elkerülhetlenné vált a templom kibővítése. Foerk Ernő és Petrovách Gyula budapesti mérnököttervei alapján 1913 májusára fejeződött be a templom új szentéllyel, kriptával, sekrestyével, oratóriummal és kereszthajóval való kibővítése. A felújított, helyi védelem alatt álló templom 44 méter hosszú és 14 méter széles lett.

A falu gazdagságát jelzi, hogy a felújítás részeként a régi téglapadozatot az egyházközségi képviselő-testület parkettaborításra cseréltette, ami az országban is egyedülálló. A sekrestye és az oratórium kivételével, a templom 663,18 m²-es alapterületéből 605,77 m²-t még ma is parketta borít.

Bácsbokodi búbos tyúkólak

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Bácsbokod

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Az állattartásra szolgáló építmények talán egyik legkülönlegesebb változata az úgynevezett kerekólak családjába tartozó Bácsbokodra jellemző, tyúkkemenceként is emlegetett búbos tyúkól. A manapság szokatlan kialakításának számító építmény kialakulásának eredetére vonatkozó információk nem ismertek. A XX. század első felében a település minden tanyáján, illetve a legtöbb falusi háznál állt még egy ilyen ól.

A búbos tyúkól kör alaprajzú, 3-4 méter magas, kúpos záródású, a csúcán szellőző kürtővel. A faluban még két ilyen építmény található. Ezek égetett téglából készültek. A tojófészkeket rendszerint az építmény teljes területén a falmentén talajszintben, vagy egy méter magas padkán alakították ki.

A tyúkkemence elnevezés az igen szokatlan, de annál hatékonyabb tavaszi fertőtlenítési eljárásból ered. Az építményt a tetvektől és

Bácsbokodi búbos tyúkólak

az egyéb élőszködő szervezetektől úgy tisztították meg, hogy az éghető eszközök eltávolítását követően tüzet raktak az ólban, kiégették, majd kimeszelték. A füst a folyamatos légcserét biztosító szellőző kürtőn át távozott, átjárva a teljes ólat.

Az egyedi kialakítású tyúkólra épülő tartás-technológia az idő múlásával túlhaladottá vált. Ebből és az épület hasznosíthatóságának korlátozott lehetőségeiből fakadóan szinte az összes búbos tyúkólat lebontották már. Mindössze két ilyen építmény található Bácsbokodon; de eredeti funkcióját már egyik se tölti be. Az egyik fennmaradt ól önkormányzati, míg a másik magántulajdonban álló épület. Hangsúlyosan fontos a népi építészet ezen igen ritka és veszélyeztetett emlékeinek megőrzése.

Bácsbokodi polgári és paraszt-polgári házbelsők freskói

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Bácsbokod

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Számos tehetséges bácsbokodi mesterember közül kiemelkedik Wittner Frigyes (1886-1949) szobafestő- és mázolómester, aki a XX. század elején Wittner Márton szobafestőmesterrel családi vállalkozásban számos lakóépület, több intézmény, a katymári Horthy-kastély, a kunbajai, garai és nemesnádudvari templom díszítő festését vállalta el.

Wittner Frigyes az édesapjánál tanulta ki a mesterséget. A tanoncéveket követően Olaszországban két éven keresztül csiszolta a tudását, elsajátította a freskókészítés rejtelmét. 1910-ben önállósította magát, elsősorban templomfestéssel foglalkozott. 1923-ban Wittner Mártonnal együtt az ipartestület alapítói között találkozunk vele. 1924-ben Wittner Frigyeset választották meg az ipartestület második elnökévé; egészen 1927-ig töltötte be ezt a tisztséget. E mellett községi képviselőként tevékenyen részt vett a község életében is.

Bácsbokodi polgári és paraszt-polgári házbelsők freskói

A nagy gazdasági világválság idején a Wittner család lehetetlen helyzetbe került, melyből csak egy kiutat láttak: Frigyes és Márton 1933-ban Argentínába vándorolt. Két év elteltével Márton hazatért az itthon maradottakért, de érkezését követően nem sokkal súlyosan megbetegedett, és többé nem tudta elhagyni a falut. Márton két leánya és Frigyes három leánya kivándorolt Wittner Frigyes után.

Bácsbokod hajdan volt gazdagságának, a falu aranykorának ékes bizonyítékai az einfuhrok (száraz bejárók) oldalfalait és mennyezetét, illetve a tisztaszobák mennyezetét díszítő festmények. Számos polgári és paraszt-polgári ház őrzi a 80-100 évvel ezelőtt készült freskókat. A legrégebbi falfestmények Wittner Frigyes tehetségét dicsérik, jellemzően vallási témájú realista ábrázolások, míg a Wittner család emigrálásával keletkezett úrt Czimmermann Ádám naiv festészete töltötte be.

Kiemelten fontos a gazdag polgári és paraszt-polgári építészet ékkövének számító freskók ismertté és megismertté tétele, hiszen az építészetben belül talán ezek vannak a leginkább kitéve a pusztulás veszélyének. Az időjárás kedvezőtlen hatásain túl minden mechanikai sérülés, legyen az bármilyen csekély, helyrehozhatatlan károkat okozhat a népi építészet ezen utolsó megmaradt emlékeiben.

Bácsbokodi Kegyeleti Park

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Bácsbokod

KATEGÓRIA

kulturális örökség

„Múltunkban a jövőnk.” Mi sem testesíti meg jobban ezt a bölcsességet, mint a temető, ahol a közösség tagjainak felmenői nyugszanak. A temető az, ahol a szegények és gazdagok, ahol a béresek és az előjárók egyként emlékeztetnek a múltra. A mai bácsbokodi temetőt az 1700-as évek második felében jelölték ki. Ez a falu harmadik római katolikus temetője.

A háromnemzetiségű Bácsbokodot se kerülte el a többnemzetiségű településekre nehezedő egyik legnagyobb teher, a nemzetiségi ellentét, mely a viharos XX. században többször is fel lángolt. Az elhurcolások, kitelepítések és lakosságcsere eredményeként sok sír gazdátlaná és elhanyagolttá vált.

A bácsbokodi Német Kisebbségi Önkormányzat 2008-ban felismerte, hogy a megmaradt, esetenként több mint 100 éves sírjelek kapcsolatot jelentenek a múlttal és magukban hordozzák a nemzetiségek közötti békés együttélést.

A lakosság teljes erkölcsi támogatásával Bácsbokod Nagyközség Önkormányzata és a Horvát Kisebbségi Önkormányzat erkölcsi és anyagi támogatása mellett a Német Kisebbségi Önkormányzat összegyűjtötte az elhanyagolt és a felajánlott sírjeleket, melyeket hosszas tervezést követően egy gyalogút mentén – nemzetiségtől függetlenül –, tematikus módon állítottak fel a temető használaton kívüli részén. Külön egyiséget képeznek a kovácsolt vaskeresztek, a fakeresztek, a sírkövek és a kovácsolt sírkerítéssel övezett sírboltok. A Kegyeleti Park központját a hitközség által 1865-ben felállított útmenti kereszt képezi.

A Kegyeleti Parkban emlékek, értékek és érzések összpontosulnak. Példa értékű kezdeményezés, melyet a lakosság és a hivatalok teljes vállszélességgel támogattak. Méltán lehet rá büszke minden bácsbokodi, legyen helyben lakó vagy elszármazott.

3 db Kocsányos tölgy

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Bácsborsód

KATEGÓRIA

természeti környezet

Bácsborsód északi határánál, a műút mellett, az erdő előtt három kocsányos tölgy áll, melyek a település 2001-ben megalkotott címérében is szerepelnek. Korukat tekintve több mint 380 éves „matuzsálemek”. Mivel létfeltételeik veszélyeztetetté váltak, a régi korok hírmondóinak védetté nyilvánítási kezdeményezése a megyei önkormányzatnál 1992-ben megtörtént, de sajnos csak állagmegóvási munkálatokra volt lehetőség. Ezután a községi önkormányzat benyújtott egy pályázatot a Bács-Kiskun Megyei Környezetvédelmi Alapítványhoz, és az Idős fák Bács-Kiskunban című projekt jóvoltából anyagi támogatást kapott a település. Az összeget az önkormányzat állagmegóváásra és a kezelésre fordította, a szakszerű helyreállítást 1992 őszén a Garden Kft. hajtotta végre.

A három kocsányos tölgyhöz kapcsolódóan legendák is kialakultak. Az egyik szerint ezek árnyékában pihent meg országjárása során IV.

Béla király, akit történelmünk honalapítóként is jegyez az ország újjáépítésében, benépesítésében, valamint védelmi rendszerének megszilárdításában elért eredményei miatt. Emlékére a község önkormányzata kopjafát állított.

A helyi védelem alatt álló tölgyek becsült kora több mint 380 év, ebből következik, hogy a jelenkorok második „generációsak”, vagyis az 1240-es években már árnyat adó tölgyek kipusztulása után azokat újratelepítették. Ezt az első generációs létezést látszik igazolni, hogy a község jelenlegi területén a korabeli krónika szerint Háromfa (három fa) néven lakott település létezett. A másik legenda az úgynevezett „Rákóczi-fák” legendája, mely szerint II. Rákóczi Ferenc hadjárata során az egyik alatt pihent meg.

A középső fa előtt álló emlékmű a Bácska török uralom alóli felszabadulásának 300. évfordulójának emlékére készült, melyet az önkormányzat 2014-ben újított fel.

Balotaszállási-kelebiai dámpopuláció

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Balotaszállás, Kiszállás, Kelebia

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A dámszarvas 130 ezer évvel ezelőtt egész Közép-Európában elterjedt volt, majd a jégkorszakok hatása miatt a mediterrán területekre szorult vissza. Európa többi térségébe először a rómaiak hozták, aminek következtében hamarosan az egész kontinensen a legkedveltebb, vadsparkokban tartott vadfaj lett. A dámszarvas a történelmi időkben folyó vadászata miatt eredeti élőhelyén visszaszorult, helyenként ki is pusztult, a faj azonban a betelepítések hatására világviszonylatban még sincs veszélyben. Hazánkban elsősorban a melegebb, helyenként felnyíló erdőkben találja meg leginkább életfeltételeit, ennek a környezeti feltételnek pedig a Balotaszállás-kelebiai erdők a legmesszebbmennyig megfelelnek. A térségben található állomány a betelepített gyulaji és hetényegyházi dámganyakok spontán kereszteződéséből kialakult populáció. Kiváló minőségét jól példázza, hogy a területekre került dám bikák nagy része (70–80

százaléka) érmes minősítésű, és minden vadászidényben előfordul több kapitális, 5 kg körüli trófea is. A Balotaszállás-kelebiai dámállomány kialakulásával a környezetnek és a genotípusnak olyan kölcsönhatása jött létre, amelynek fényében a képességtöbblet egyértelműen felismerhető. Ez azt is jelenti, hogy a 35 évvel ezelőtti betelepítés és az azóta folyó szakszerű vadgazdálkodás eredményeként ez a populáció csak itt, a számára legmegfelelőbb környezetben tudja azt a genetikai képességét kifejteni, amely miatt a vadászati idegenforgalomban országosan és nemzetközi szinten is elismertté vált. A vadgazdálkodási eredmények alapján kijelenthető, hogy a helyi dámállomány egy olyan, egyensúlyban lévő populációt alkot, amelyben igazolt tény, hogy a genotípusok gyakorisága – tehát a fokozott genetikai érték – generációkon át képes fennmaradni, így a populáció mindenféleképpen védelemre érdemes.

Bajai Városháza

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Baja

KATEGÓRIA

épített környezet

A bajai városháza a főter (Szentháromság tér) egyik jellegzetes épülete. A manzárdtetős, torony nélküli épület – homlokzatán a turulmadárral – Baja évszázados múltjának kifejezője. A neoreneszánsz (historizáló) külső egy 270 éves épületet takar, mely a város egyik legrégebbi épülete. 1744-ben kezdte építeni gr. Patachich Gábor kalocsai érsek. A kastélyt 1750 után gr. Grassalkovich Antal fejezte be, ezért is nevezik Grassalkovich-kastélynak. A Grassalkovich-címeres kandallót jelenleg a Türr István Múzeumban őrzik. Az 1840-es nagy bajai tűzvészben a kastély fazsindely tetőzete leégett. A bajai uradalommal együtt ezt az épületet is 1862-ben vásárolta meg a település utolsó földesurától, Zichy-Ferraris Bódogtól. A városi hivatalok 1863 tavaszán költöztek az épületbe.

A közgyűlés 1896-ban elhatározta, hogy a millennium emlékére átépíti, korszerűsíti a városházát. 1897 és 1898 között a barokk kastély-épü-

letet neoreneszánsz stílusúvá alakították. A tervező Jeney Mihály városi mérnök, a kivitelező Hunyady Antal építómester volt. Emléküket márványtábla őrzi az előcsarnokban.

A bajai városháza a város múltját és jövőjét kifejező épület, különlegessége okán semmi másval nem téveszthető össze. Részét képezi a bajaiak identitástudatának és építészeti örökségének is, valamint a közösségi élet feltételeinek megteremtését szolgálja. Baja szimbolikus épülete. A bajai polgárok büszkesége.

Halászlati Mini Skanzen

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Baja

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A bajai Duna-parton, a Türr-kilátó szomszédságában természetes környezetben, a dunai tanyák mintájára épült meg a három „paticsfalú” halásztanya, farekeszes világító ablakkal és nádtetővel, ahogy őseink is tették. A 2011-ben megnyílt Halászlati Mini Skanzenben a ma is használatos halászeszközök (kece, dobóháló, varsa, stb.) szolgálafákon függenek, az udvaron található egy ladik, amiben próbálgathatják a gyerekek az evezés mozdulatait. Az idősebbek megmutatják, hogyan kell becserkészni a halat a dobóháló segítségével. Az épített környezethez tartozik egy kemence is, melyben a Sárkőz híres „borsos kalácsát” készítik el szorgos aszszonykezek.

A skanzen a városi és környékbeli gyerekek és felnőttek találkozó helyévé vált az elmúlt években, de külföldről is vonz látogatókat. Sajátos hangulatot ad a helyszínnek a Duna állandó csobogása, a hajók moraja, a közeli

Gemenci-erdő jó levegője. A kedvelt kirándulóhely fenntartói ismeretterjesztő előadásokat is tartanak különböző néprajzi témákban. Bács-Kiskun megye Dunához kapcsoló részén, de az egész magyarországi Duna-szakaszon sincs másik olyan bemutató tér, ahol az ősi halászmesterség eszközeinek gyakorlatban való bemutatására, a dunai kulináris élvezetek helyszínén való kipróbálására autentikus eszközökkel és módszerekkel nyílna lehetőség.

Inotai Csabáné bajai grillázskészítő mester tevékenysége és munkássága

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Baja

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

Inotai Csabáné mintegy 30 éve készíti grillázssalkotásait. Első tortáját szülei aranylakodalmára készítette, majd jöttek az egyéb családi alkalmak, születésnapok, névnapok, eljegyzések, esküvők, keresztelők, ballagások. Az alkotások témái sokrétűek, szerteágazók, szinte az élet minden területét felölelik. A debreceni Arany Bika Szállóban 2000-ben megrendezett II. Országos Grillázskiállításán a szegedi dímot ábrázoló munkájával első díjat nyert. Ezután 2003-ban mézeskalács készítő szakvizsgát tett, majd belépett a Bajai Kézműves Egyesületbe. Később a festéssel is megismerkedett.

Inotainé Csabáné nagy precizitással, odaadással – s a hagyományoktól nem elszakadva – készíti a műveit, melyek már-már a szobrászkodás határait is feszegetik. A IV. Országos Grillázsfesztivál és Versenyen nagy sikert aratott az indiai Tadzs Mahal csodás épületével, melyet 24 óra alatt készített el. Ezen

a rendezvényen az ország különböző részeiből verbuvált csapat tagjaként részt vett egy Guinness Rekordot jelentő 3,56 méteres torta elkészítésében. Az említetteken kívül számos más országos rendezvényen (Grillázs Majális, Kárpát-medencei Grillázstorta és Karamell-készítők Versenye) megmérettette már magát és folyamatosan sikeresen szerepel városi, megyei és országos rendezvényeken. Művészi szintű alkotásai nemcsak Bajára és vonzáskörzetébe, hanem az ország különböző részeibe, sőt határon túlra, például Romániába, Szerbiába, Horvátországba és Ausztriába is eljutottak már. Mindezt megkoronázta az a tény, hogy 2013-ban megkapta a Baja Város Mestere kitüntető címet.

Bugacpuszta és a bugaci pásztorélet

FELLELEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Bugac

KATEGÓRIA

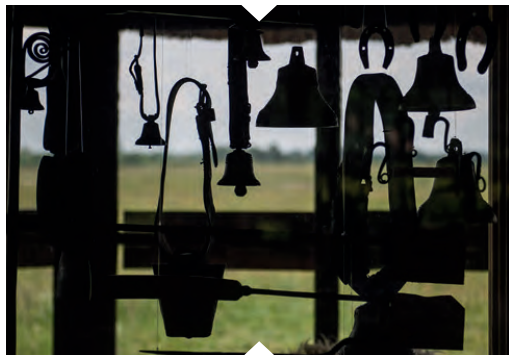
kulturális örökség

Bugacpuszta a legnevesebb magyar puszták közé tartozik, a Duna és Tisza között, annak középső részén, az úgynevezett kiskunsági homokhátságon helyezkedik el, Kecskemét és Kiskunfélegyháza határában. Területe védetté nyilvánított, a Kiskunsági Nemzeti Park része (11 488 ha). Flórája, faunája egyedi, több csak e helyen élő növény (például az 1994-ben felfedezett bugaci nőszőfű), és állatfaj (köztük a fűrészlábú szöcske, hazánk leghosszabb rovarja) is ismert közülük. A bugaci puszta képéhez hozzátartoznak az ősi magyar háziállatok, a racka juhok, a szürke marhák és a magyar kisbéri félvér lovak.

Bugac- és Monostorpuszta a Duna-Tisza köze legnagyobb legelője hosszú évszázadok óta a nomád pásztorkodás színhelyének számított. A XVI. században már mindkét pusztát kecskemétiiek bérelték. A középkorban a mai Bugacpuszta közepe táján a feltételezések sze-

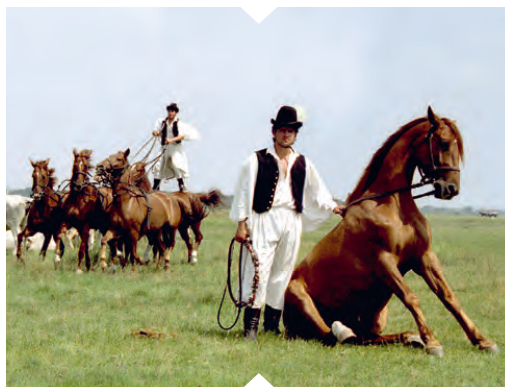
Bugacpuszta és a bugaci pásztorélet

rint Bugacháza néven ismertek községet, ami a török hódoltság elején elpusztult. Monostor- és Bugac-puszta együttvéve közel 30.000 ha területű birtok teljes egészében 1901-től lett Kecskemét tulajdona.

A pásztorok körében is megvolt a hierarchia, a rangbeosztás. A „legfőbb méltóság” a számadó volt, őt követte a ranglétrán a pásztor, a bojtár és a kisbojtár. A hatalmas puszta vezetésében a pusztabíró, a pusztagazda és a pusztacsász vett részt. Ami a pásztorviselést illeti, a bugaci esetben némi eltérés mutatkozik a hortobágyi-tól. Itt ugyanis a pásztorok a „juhászkalap” kalapformát használták, árvalányhaj bokrétával. Díszes pitykés gombos mellényt, még színesebb szűrűt, rövidebb vagy hosszabb szőrű subát öltöttek magukra, viszont a fehér borjúsájú inget, a fehér rojtos szélű gatyát és a fekete pitykés gombos mellényt csak ünnepi alkalmakkor viselték.

Bugacpuszta egyedülálló természeti és kulturális kincseit az idegenforgalom is felfedezte magának. Már a XIX. század utolsó évtizedében jelentek meg az újságokban méltatások a bugaci pásztorok életviteléről a pásztorélet romantikus világáról, amikor pedig 1933. május 21-én az országos idegenforgalmi szakembereknek és az országos sajtó képviselőinek bemutatót tartottak a helyszínen, a világsiker sem maradt el, külföldről is özönlenni kezdtek a turisták. Napjainkban a pusztai emberek régvolt minden napjait, szokásait, az állattartással kapcsolatos

tárgyi emlékeket a Kerényi József tervei alapján készült Pásztor-múzeumban ismerhetik meg az érdeklődők. A csikósok ügyességi bemutatói közül kiemelkedik a „Pusztatótós”, mely a ló és az ember közötti kapcsolat erősségét tanúsítja.

Bugacmonostor

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Bugac

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Bugac felsőmonostori határrészében a 2011-és 2013 között zajló régészeti ásatások pontot tettek egy több mint egy évszázada felvetődött kérdés-kör végére. Az Árpád-korban itt állt a korábban csak történeti forrásokból ismert Pétermonostora település. A Becse-Gergely nemzetség által épített, a környéken egyedülálló kolostor-együttes és az azt körbeölelő nagy település Magyarországon kiemelkedően gazdag régészeti leletanyaga egyértelműen igazolja, hogy ez a hely volt a XII-XIII. században a Homokhátság központja.

A 2010-ben IPA pályázatok segítségével beindult nagyszabású, szisztematikus régészeti kutatásokon előkerült leletek alapján megállapítható, hogy már a honfoglalás után nem sokkal jelentős számú népesség élt itt, mégpedig az 1050 körül ide temetkező magyar keresztény lakosság. A területen 1130 és 1150 között építettek az első kolostort és a három hajós bazilikát. A kisebb kolostoron 1200 körül nagyobb átépí-

tést végeztek, mely megadta a kolostor-együttes impozáns méreteit.

A Dél-Franciaországtól Bizáncig, Örményországtól Velencéig terjedő leletek bizonyítják, hogy Magyarország az Árpád-korban is a nyugat-európai kultúrkör része volt, annak meg-

Bugacmonostor

felelő kolostori élet zajlott a feltehetően bencés kolostorban. Mindez a kulturális és gazdasági teljesítmény láthatóvá válik a bugacmonostori leletek által: ami a nyugati – és részben a keleti – kultúrkörben használatos volt, ami a liturgiá-

hoz kellett, ami akkor a gazdagságot jelentette, az itt mind fellelhető. Külön kiemelendő, hogy nemcsak a kolostor környezete, hanem a település, és a közelében fekvő kisebb falvak láncolata egyöntetűen a teljes alapnépesség gazdagságát mutatja. Mindez több száz aranyozott díszben, polgári használati tárgyban testesül meg. A bugaci leletek alapján a régészek teljességgel alátámaszthatónak tartják, hogy a tatárjárást megelőző időszak, a késői Árpád-kor lehetett Magyarország egyik, ha nem a leggazdagabb korszaka.

A Kiskunsági Homokhátságon egyedülálló kolostor-együttes olyan különleges jelentőségű kulturális érték, amely messze túlmutat a helyi jelentőségen. Példátlan gazdagságú tárgyi emlékei miatt még országos viszonylatban is kiemelkedő.

Bugaci Ósborókás

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Bugac

KATEGÓRIA

természeti környezet

A Duna-Tisza közti Hátság közepén lévő Bugaci Ósborókás az egyik legismertebb magyar borókások egyike, a Kiskunsági Nemzeti Park törzsterületének része, országos jelentőségű védett természeti terület. Növény és állatvilága kiemelkedő jelentőségű, több Magyarországon egyedülálló fajjal rendelkezik. A több tízezer éves Ósborókás fokozottan védett értékeit nem maga a boróka, hanem a pannon-endemikus évelő nyílt homokpusztagyepékkel mozaikoló nyaras-borókás társulás és ezen előforduló lágyszárú vegetáció adja. A buckasorokat észak-kelet felől a bugaci pusztaszegélyezi. Élővilága a pusztai élővilágával azonos. Jellegzetes növénye a báránypirosító, a naprózsa, a homoki pimpó, de található néhány ritkaság is, mint például a fekete kökörtörce, a gyapjas csüdfű. A buckák széles-lapos tetején erőre kapnak a nyárfák, másutt a boróka, a galagonya, a fagyalmompák.

A Bugaci Ósborókás 2012 tavaszán mintegy 900 hektáron leégett. A tűz legnagyobb arányban a borókás nyílt homoki gyepeket, valamint a buckaközökben létrejött fehér- és szürkenyaras facsoportokat érintette. Az erdőtelepítési kötelezettséggel érintett területeket 2014-ben újratelepítették, a fokozottan védett erdőrezervátumban viszont semmilyen mesterséges beavatkozás nem történt. A borókás foltok regenerációja azonban a legjobb esetben is több évtizedes, akár évszázados léptékű lehet.

A Kiskunsági Nemzeti Park bugaci területére érkező látogatók kellemes sétával, vagy lovas kocsikázással a pusztán keresztül haladva érik el a Páztormúzeumot és a Bugacpuszta Kft. üzemeltetésében levő lóistállókat, ahol lovasbemutatókat is láthatnak. A múzeum környékén található a Madarak és Fák Útja, a Sászkajárás tanösvény, valamint a Boróka tanösvény és a piros kereszt turistaút.

Bukovinai székely Istensegítsi Betlehemes Játék

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Csátalja

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Csátaljai Székely Népdalkör a bukovinai népdalok megőrzése és továbbadása mellett vállalta, hogy felkutatja és megőrzi azokat az egyéb kulturális értékeket, amelyeket a csátaljai székelyek a bukovinai Istensegíts nevű községből hoztak magukkal. Több mint húsz éve adják elő a karácsony előtti adventi időszakban ezt a különleges, a hagyományostól sok tekintetben eltérő betlehemes játékot.

A bukovinai Istensegíts községből származó betlehemes játék sok tekintetben különbözik az országszerte ismert pásztorjátékoktól. Számos elemet megőrzött a pogány – a betlehemes játékok előtti – időkből, így egyes elemei akár ezer évnél idősebbek is lehetnek. A különbség legmarkánsabban a keretjátékban és a pásztorok alakjában mutatkozik meg. A pásztorok szerepe emberi ugyan, de a jelmez semmiképpen nem az. Az öltözékük hasonlít a mohácsiak busójához, de legfeljebb csak az eredetük lehet

közös. Nem zárható ki, hogy a pásztorjelmez és a busó szerepkör egyazon töről sarjad, valamilyen közelebről nem ismert misztikus lény szerepléséből. A bukovinai betlehemes a pogány játékokból megtartotta a misztikus állatfigurák viseletét, különös beszédmódját, de elmaradtak a régi mondókák és e különös lények pásztorokká szelídültek.

E játék valószínűleg a pogány téli napfordulóval kapcsolatos szertartások és a keresztény misztériumok keveredéséből alakult ki a középkori Erdélyben. Szövege versben íródhatott, ami mára már csak nyomaiban fedezhető fel. Aztán a székelyek magukkal vitték 1780 után Bukovinába. Amíg napjainkig eljutott, sok változáson ment keresztül. Minden korban számos réteg rakódott rá, így nyerte el mai formáját, amelyet a Csátaljai Székely Népdalkör tagjai minden évben bemutatnak.

Bukovinai székely szálán varrott hímzések

FELLELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Csátalja

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A bukovinai székelyek 1946-47-ben Tolna, Baranya és Bács-Kiskun megye kiürített falvaiban telepedtek le. Csátaljára Istensegítség jöttek, s hozták magukkal a bukovinai székely mintakincset. Az 1963-ban alakult Csátaljai Díszítőművészeti Szakkör tagjai a múlt század 60-as, 70-es éveiben végigjárták a falu székelyek lakta házeit és kutatták az eredeti székely, még fellelhető hímzéseket, motívumokat. A legtöbb mintát párnavegeken találták, de volt abroszon, lepedőaljon, takargatón is. A megőrkítés nem volt egyszerű – hiszen fényképezőgép, fénymásoló hiányában – a helyszínen rajzolták le az ősi mintákat. Eredeti székely motívumokkal dolgoznak, a bukovinai székely ősi mintákat használják. Varrnak asztalterítőt, falvédőt, asztali futót, párnát, blúzt, ruhát, egyházi textiliát, stb. Legkedveltebb mintáik a kakastarélyos, tányéros, csillagos, vízfolyásos, tulipános, vaskapcsos, oltáros.

Bukovinai székely szálán varrott hímzések

Tolna és Baranya megye székelyek lakta településein inkább a szövés terjedt el. A szálán varrott (fonottas) hímzést szinte csak Csátalján varrják, ami hasonlít a keresztöltéshez, ezért sokan összetévesztik azzal. Hosszú, fáradtságos munka egy-egy terítő, párna elkészítése – értéke felbecsülhetetlen. Lengyel Györgyi 1981-ben megjelent Keresztzemes kézimunkák című könyvében 14 csátaljai hímzőasszony (közülük kettő a Népművészet Mestere címmel rendelkezik) 34 kézimunkája szerepel.

A Szelidi-tó és természeti környezete

FELLELEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunapataj

KATEGÓRIA

természeti környezet

A Kalocsai-síkságon Dunapataj–Kalocsa–Miske–Hajós között egészen szabályos, félkör alakú, a holocén korban lefűződött, később feltöltődött morotvák mélyednek. Állandóan csak egy morotvában van víz, az 1976-ban védetté nyilvánított Szelidi-tóban, melynek hossza 5 km, szélessége 150-200 m, mélysége 3-4 m, vízfelülete kb. 80 ha. A tó déli partján nyugalomba jutott futóhomok, a „Várdomb” látható, amely jelentős régészeti lelőhely, a háromezer éves urnák, számos népvándorlás kori és honfoglalás kori lelettel együtt a Magyar Nemzeti Múzeumban és a helyi múzeumban láthatók. A tó vize nátrium-karbonátokon és magnézium sókon kívül nátrium-kloridot és nátrium-jodidot is tartalmaz. Összes sótartalma kb. 4 százalék. Ez az egyetlen ilyen vízösszetételű szikes tó hazánkban.

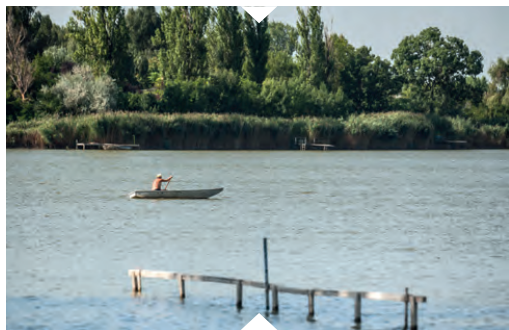
A különleges összetételű vízhez alkalmazkodott élővilága miatt a Projekt aqua nemzetközi

A Szelidi-tó és természeti környezete

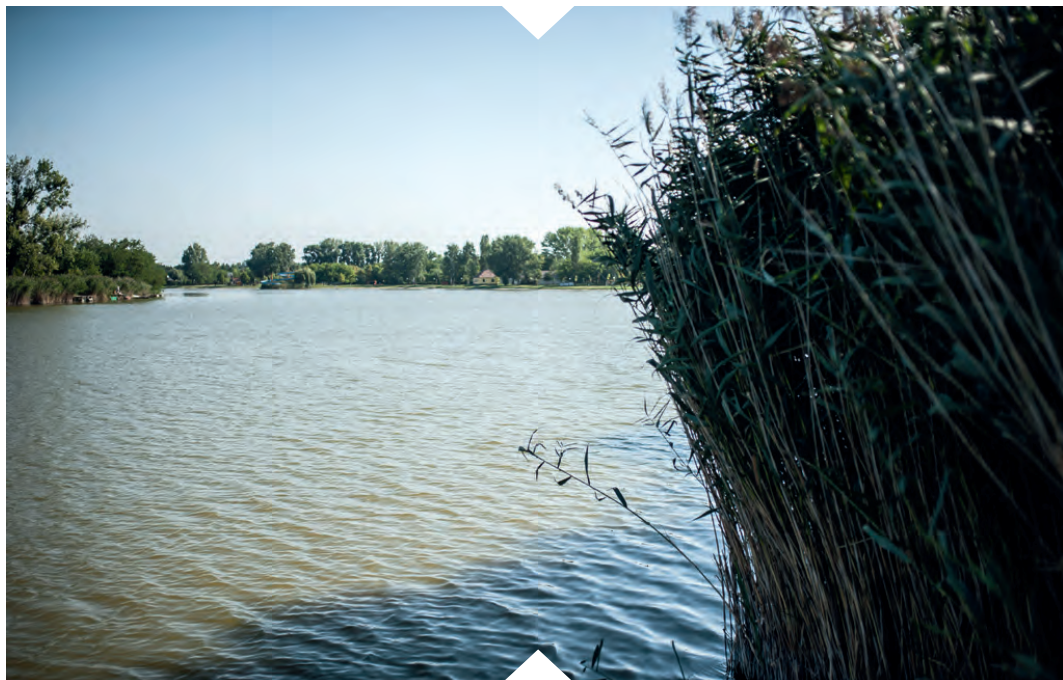
biológiai program keretében kutatott terület. Mikroszkopikus élővilága igen gazdag, a kék algák 29 faja között 4 olyan fajt is találtak,

amelyek másutt nem ismertek, a vízben 149 kovamoszat, a tóban és a környékén lévő szikes területeken 156 növényfaj él. A tavat északról határoló legelőkön a hazai szikes puszták endemikus növényfajait találjuk: a kékeszöld bugájú sziki mézpázsitot, a sziki őszirózsát, a vakszikeken a magyar sóballát. Amióta a tó feltöltésére szánt felszíni vizet a Kékesi-rét gye-

pein pihentetik, gazdagodott a tó és környékének madárvilága. Már nem csak a vékony nád-szegélyben nádi énekesek (például nádírigó, cserregő nádiposzáta) fészkelnek és átvonuló partimadarak (köztük pajzsos cankó, nagygo-da) és récék költenek.

A Szelidi-tó üdülhelyként való fellendülése az 1930-as években, a kalocsai jezsuita gimnázium üdüljének felépítésével indult. A mai üdültételep létrejött az 1960-as években kezdődött. A tó déli partja sűrűn beépült, a 800 méter hosszúságú strand közelében szálloda és kemping is működik. A fürdésre alkalmas víz miatt a forgalom nagy, nyári időszakban a tó terheltségét meg is haladja. A Magyar Zarándokút által is érintett tó hármas rendeltetésű: üdülés, horgászat, természetvédelem. Az 1974-ben megindult, a Nagy-éri csatornán keresztül – a Soroksári Duna-ágból – történő mesterséges vízpótlás következtében a tó vizének sótartalma drasztikusan csökkent. Szerencsére ez a folyamat az utóbbi években megállt. Természetvédelmi megfontolásokból az 1970-es évek végén megépült a tavat megkerülő csatorna.

Dunapataj 1919-es hőseinek vértanúsága és emlékművük

FELLELHETŐSÉGÉNEK HELYE

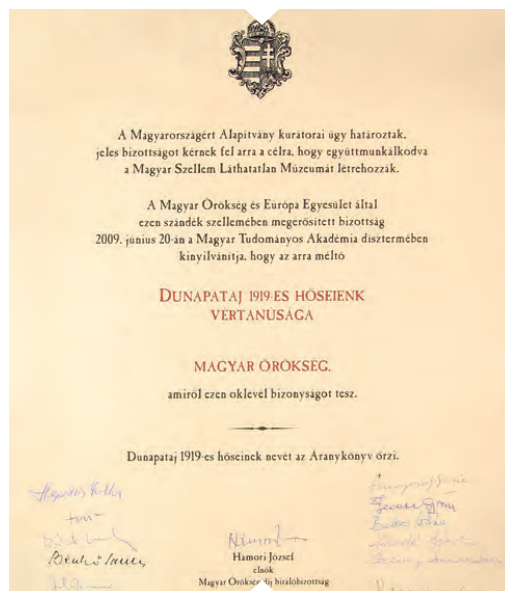
Dunapataj

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A tanácsköztársaság ellen történt megmozdulások, ezen belül a Duna-melléki ellenforradalomként emlegetett népfelkelés okai és eseményei már viszonylag jól ismertek. Dunapataj történelmének legsúlyosabb csapását 1919. június 23-án szenvedte el, ráadásul a saját területén, a lakók szeme láttára: a harcokban elesett és kivégzett 63 személy közül közelítőleg 50 fő dunapataji volt 16-tól 88 éves korig.

A dunapatajiaiak a második kommunista diktatúra beköszöntéig szabadon emlékezhetek meg a gyászos júniusi napokról. A helyszín kezdetől fogva a Közös temetőben lévő tömegsír volt. Ennek közelében zajlott le 1919. június 23-án a délutáni órákban a dunapataji csata, amelyről Szamuely Tibor is úgy nyilatkozott, hogy az egyetlen számottevő ellenállás volt a népfelkelés ideje alatt. Már 1919 őszén felmerült a községben egy emlékmű állításának gondolata, de csak öt év múlva, 1924. október 28-án

Dunapataj 1919-es hőseinek vértanúsága és emlékművük

avatták fel az áldozatok neveivel ellátott nagyméretű 1919-es emlékművet a tömegsírnál. Mivel az emlékmű a község lakott részén kívül állt, egészen 1955-ig elkerülte a vezetés figyelmét. Megsemmisítését ekkor rendelték el és hajtották végre, a helyi pártszervezet kifejezett kérésére.

Az első szabad választások után lehetőség nyílt arra, hogy a helyi és az országos emlékezetnek tárgyiasult formája legyen. A szétvert em-

lékmű helyére Bán Béla református lelképásztor vezetésével többen is kimentek. Az 1919-es emlékművet 1994. augusztus 20-ára állították újra fel, melyet ünnepélyes keretek között avattak fel az eredeti helyszínen. Az újraéledő 1919-es pataji ünnepséget 1997-ben emelték be rendelet alkotásával a hivatalos ünnepek sorába. Ennek értelmében június 23-át községi gyásznappá nyilvánította a képviselő-testület.

A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében Dunapataj 1919-es hőseinek 2009. június 20-án a Magyar Örökség Díjat adományoztak. Egy nappal később, 2009. június 21-én a helyiek az egykori megtorló akciók helyétől nem messze, a hajdani református iskolánál márványtábla avatásával emlékeztek meg a népfölkelés bátor mozzanatáról. Fontos feladat a történelmi emlékezet folytonosságát helyreállítani, helyére tenni és az újabb generációkkal elfogadtatni.

A dunapataji Kossuth-szobor

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunapataj

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Magyarországon és a nagyvilágban felállított Kossuth-szobrok közül a dunapataji a második, Bács-Kiskun megyében pedig az első. Kiss György és Gerenday Antal művét eredeti formájában – még Kossuth halála évében – 1894. december 16-án avatták fel Kossuth Ferenc jelenlétében. A szabadságszerető mezővárosban az 1848/49-es forradalom és szabadságharc eszméi, Kossuth Lajos szellemisége kedvező környezetet talált, mindezek ébrentartásában Sörös Imre dunapataji pap tevékenysége is szerepet játszott.

Amikor a XIX. század második felében sorra alakultak az országban az olvasóköri, a különböző kulturális egyletek, a dunapatajiak is éltek a lehetőséggel. Két olvasóköri egyesülésből jött létre a Dunapataji 48-as Polgári Olvasóköri, amelyben már Kossuth Lajos halála utáni napon felmerült a szoborállítás gondolata. Egy hétre rá a dunapataji eljáróság hi-

vatalosan is elfogadta a szoborállítás javaslatát és megalakult a szoborbizottság a szobor megvalósítására.

A Kossuth-szobor felállítása a dunapataji Kossuth-kultusz csúcspontja volt. Az eseményre ezrek érkeztek a környékről. Amikor a későbbiekben országosan is halványodott Kossuth Lajos kultusza, a dunapataji szobor a magyar nemzeti tudat, a magyar nemzet szabadságának emlékeztető, ünnepi helyeként maradt fenn. A polgári iskola építéskor elbontották, majd újra felépítették megváltoztatott formában. A szobor a hivatalossá lett március 15-i ünnepek színtere volt a kommunista hatalomátvételig. A rendszerváltás óta a Patajiak Köre rendezi az ünnepeket és a fátylas felvonulást a szoborhoz.

A Dunapataj-Szent Tamás domb Árpád-kori templomrom és temető

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunapataj

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Szent Tamás-domb Dunapataj és környékének egyik legmagasabb pontja. Közvetlen környékén gyakran kerültek elő emberi csontok, viszont értékelhető régészeti lelet csak kis számban fordult ki a földből. (A Pataji Múzeumban egy bronzkori korsót és egy szarmata kori gyöngysort őriznek innen.) Az 1999-ben és 2002-ben folytatott régészeti ásatások során találták meg az Árpád-kori templom és temető maradványát. Egy 1733-ban kelt feljegyzés szerint a templom romos falai akkor még láthatók voltak, de építőanyagául szolgáló mészköveit lassan széthordták. A kőalapra helyezett öntöttvas keresztet a XIX. században állították.

A középkori templom külső hossza 15 méter, legnagyobb szélessége 8 méter volt. A két – egy szélesebb és egy keskenyebb – részből álló hajót kissé keskenyebb ívű félkörös szentély zárja. Az egyik legjelentősebb lelet egy faragott oszlopfe töredéke, amely növényi mintát ábrázol.

Stílusa alapján a XIII. században készülhetett. A templom belsejében és a falak külső oldalánál összesen 72 temetkezést tártak fel.

A temető sírjaiból későközépkori leletanyag került elő, a korszakra jellemző viseleti tárgyakkal és ékszerekkel. Találtak a régészek fejet díszítő pártákat, csatokat, kapcsokat, veretes öveket, illetve egy nagyméretű vaskést és a XIV-XV. századra keltezhető pénzeket.

A 2002-ben folytatott ásatás újabb adatokat szolgáltatott a templom építésének idejéhez, a megtalált kőfaragvány stílusa, a szentélyzáródás formája és a legkorábbi pénz verési ideje alapján a templom a XIII. században épülhetett, és a temetkezések a XIII. század második felében bizonyosan megindultak a templomban. A temető használati ideje az előkerült leletek és pénzek alapján a XIV-XVI. századra tehető. A templom pusztulása a török hódoltság idején következhetett be.

A dunapataji unitárius templom

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunapataj

KATEGÓRIA

épített környezet

Dunapataj főutcájának képét meghatározza egy fehérre meszelt falú, fatornyos, fiatornyokkal ellátott, erdélyi stílusú templom, amelyben a Pataji Múzeum található. Az eredetileg a XIX-XX. század fordulóján épült magtárépületet az 1936-ban alakult dunapataji unitárius egyházközség tervezte át Szinte László erdélyi származású építésszel. (Belsejét Vernes Judit torockói népi iparművész festette.) A templom első lelkésze Barabás István volt, akinek nevéhez a hódmezővásárhelyi unitárius templom építése is köthető. A dunapataji unitárius templom 1937-től csupán három évtizedig működött. A hívek létszámának drasztikus csökkenésével a templom az 1960-as évek derekára gyakorlatilag árván maradt.

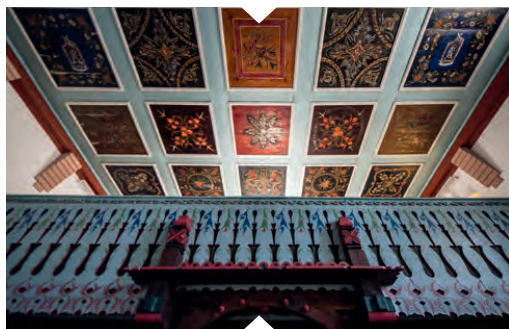
Ugyanebben az időben a Pataji Múzeumba beérkezett sok anyag láttán Pastyik István alapító kezdeményezésére 1975-ben az állam múzeumi célra megvette a templomot az unitárius püs-

pökségtől. Gondos felújítás után 1982. november 27-én ünnepélyes keretek között felavatták a település muzeális gyűjteményét. Az udvaron álló 1956-os kopjafa eredetijét 1989. október 23-án állították fel Dunapatajon. A mellette

A dunapataji unitárius templom

lévő emlékmű egykor a böddi szkír aranykincs helyét jelzi. (A XIX. században Böddön talált aranykincsek Edika szkír király, Attila hun nagyvezér testőrparancsnoka családjával hozhatók kapcsolatba.)

Az unitárius templom falain belül a múzeumi tevékenység mellett kulturális programok – egyebek közt koncertek, kiállítások, konferenciák – zajlanak. A dunapataji önkormányzat az épületet 2011-ben belülről, 2012-ben pedig kívülről teljes egészében felújította.

A dunapataji ő-ző nyelvi dialektus

3. Szabó Sándorné 67 éves

Jóanyámnak vót a gyógysszere az alutt tej. Ha valami a szűmünkbe m̄nt, asst rakott rá. Szűrtuk a kezűnket, vágtuk a kezűnket, az vót a gyógysszor, Ruhába csavarva tötűk a kezűnkre, oszt bámi is vót abba, mind kítakarodott.

Ha nűgát a szél a gyerűkbe, akkó annak ánisssag tőj-ját áttak, m̄g a kamányag tőjja is. A kisgyerűkűket evv̄ kúráták.

Bóna, szűnyog csípésait úgy mulasztotta t̄ az édsőanyánk, hogy amikó fűket, akkó a kőrmaiv̄ kőrösstöt, rakott a kűsepile.

Amikó kűhögűnk, akkó m̄g cukrot pűrköt, tejj̄ fűiengette. A nagyobb testv̄rűk m̄g mindig bísstatták, hogy kűhögű má Margit, mer űk is szerettek űgűn a pűrkött-cukrot.

Abba az időbe sok vót a tűdős. Asok a csalányt itták tőj-jának, csalányfűzetűt.

Nekűm sokat fűjt a fogam. A fűlemb̄ fokhajmát gyugtak. Fűvátva a hideg vizet, m̄g a pálnikát szűttem rá. Meleg s̄v̄ be vót k̄tve a fájás rész.

A fűlűnkre meleg homokk̄ raktunk.

Nyáronn bizony vót űgy, hogy valakinak m̄gnűsódott valamelyik része, mikó a velláv̄ rakták fű az asztagot, akkó vótak kenyűsaszonyok, szappanyos készű t̄ tűtták esűket a daganatokat osslatni.

A kelésűket asokat őrl̄t̄k előbb. Ūtilapuv̄, bodzalev̄ll̄, őtött tejj̄ - amit esűcsokovásznak h̄ttak - avv̄ gyógyfűtötták. A esűcsokovás űgy készűt, hogy tejfűbe belekeverték a lisztű, asst rárakták. De ez készűt űgy is, hogy a friss tejb̄ ecetűt őntött̄k, asst a ősszerántotta.

Jó vót a kelésre a hamuba sűtt v̄rűsahajma. A kelésnek

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunapataj

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A nyelvjárás (dialektus) fogalom a népnyelv alfaja, amely a beszélt köznyelv és az irodalmi nyelv egyesítő hatása alól viszonylag mentes nyelvi változatot jelöl, vagyis területileg differenciált nyelvi rendszert jelent. A Duna menti települések konzervatív falvai és mezővárosai számos néprajzi jelenséget állandósítottak és őriztek meg. Dunapataj – földrajzi fekvésénél fogva – a déli nyelvjárástípusba tartozik, amelynek jellemzője az „ő”-zés, használata azonban nem olyan szigorú, mint például Szegegy környékén. A pataji dialektus fonéma-rendszere a magánhangzók tekintetében 8:7. Az „ē” azonban helyzetileg kötött, és nagyon kis megterhelésű. Hangzása ugyanakkor sajátos: annyira magasan képzett, hogy gyakorlatilag az „ē” rövid megfeleljője. A mássalhangzókészlet megegyezik a köznyelvível. Ahogyan a mindennapi szóhasználat is. Az eltérés javarészt a kiejtésben nyilvánul meg.

A nyelv hagyományozódását befolyásolták a betelepítési intézkedések, ezek nyomán Dunapatajt idegen anyanyelvűek vették körül. Északon Harta német ajkú község, Kalocsától délre, délkeletre pedig rácok és bunyevácok élnek. Nyugaton a falu természetes határa a Duna, amely a dunántúli hatás térnyerésének természetes akadálya volt. A településen a régen zömében kálvinista és kisebb részt katolikus magyar lakosságnak tiszta nyelve csak a XX. század második felében indult romlásnak, a tömegkommunikáció, valamint a századvégi új népvándorlás megjelenése miatt. Gyorsította ezt a folyamatot a hagyományos családstruktúra átalakulása és az azon nyugvó paraszti gazdálkodás megszűnése. A dunapataji ő-ző nyelvi dialektus a kutatások számára is fontos, mivel párhuzamba állítható a kalocsai pota nyelvjárással.

A dunapataji polgári iskola, ének-zenei iskola, ma általános iskola

FELLELETHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunapataj

KATEGÓRIA

épített környezet

Dunapataj közlekedési csomópontjában, az 51-es út, az Ordasi út és a Vasút utca kereszteződésében impozáns épület hívja föl magára a figyelmet. A kitüntetett helyre épített iskola-épület egykor nemcsak Dunapataj, hanem a szűkebb környék (Ordas, Harta községekkel) oktatási központja is volt. Működésében több korszakot különíthetünk el: polgári iskola; általános iskola; ének-zenei általános iskola; gimnázium; összevont kulturális intézmény.

A polgári iskola megépítése előtt Dunapatajon felekezeti iskolák működtek. A község lakosságának szaporodása és a magasabb szintű oktatás igényének megjelenése folytán Balla Árpád református lelkész esperes vezetésével 1918. június 12-én polgári iskolát kezdtek el szervezni. Kormányzati és községi támogatással 1919. december 10-én négy osztállyal megkezdődhetett az első csonka tanév különböző bérhelyiségekben. Korszerű épületre volt szük-

ség, melynek alapkövét 1926. május 1-jén le is rakhatták, 1927 szeptemberében pedig már a tanítás is elkezdődhetett az épületben.

Az iskolában tanító Szabó Emília közbenjárására Kodály Zoltán 1940. június 2-án látogatást tett Dunapatajon és meggyőződött arról, miként alkalmazza az általa kidolgozott módszert. E látogatás lökést adott az énektanításnak, a későbbi ének-zenei iskola megalapozásának. Az államosítás utáni időkben Tikász Mihály református tanító és kántor énektanári képesítéssel felvértezve és hihetetlen szervező munkával elérte, hogy 1954. szeptember 1-jétől megnyithassa kapuit az ének-zenei általános iskola, így Magyarországon Dunapataj lett az első község, ahol ilyen jellegű oktatási intézmény létesült. Az első ének-zenei tagozatú osztály 1962-ben végzett, hangversenyükön Kodály is részt vett.

A dunapataji pacalpörkölt-főzés hagyománya

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunapataj

KATEGÓRIA

turizmus és vendéglátás

A dunapataji pacalfőzés gyökerei a XX. század első évtizedeire vezethetők vissza. Ekkor a lakodalmakban az ágyvitelnél segítőköt vendégelték meg pacallal. (Ebben kockázott marhahús is volt akkoriban.) Ételként a pacal abban az időszakban még nem volt kelendő és fölkapott, leginkább kidobták, vagy odaadták a szegényebb embereknek, napszámosoknak, akik elvitték, megpucolták és megfőzték.

A hazai vendéglátásban a pacal története 1956 májusában kezdődött Dunapatajon. Ekkor vette át a helyi Pihenő Kisvendéglőt Gyimesi József (1921–1991) hentes és mészáros mester és felesége Gyimesiné Mária. Vendéglőjük forgalmát főleg a Budapest-Baja vonalon közlekedő sofőrök és utazók adták. A kínálatot kezdetben átlagos magyaros konyha jellemezte pörkölttel, halászlével, disznótorossal. Egy idő után a vendégek érdeklődtek más fogások után is. 1957 körül Gyimesi József édesany-

A dunapataji pacalpörkölt-főzés hagyománya

ja Nikolovics Dömötörné (majd magyarosítva Gyimesi Dömötörné) Nagy Rozália fölvetette fiának, hogy főzzenek pacalt. Korábban ő is főzte a lakodalmakban, ahová rendszerint a férje vágott szarvasmarhát. Eleinte heti 10-15 kg pacalt, majd heti egy mázsát dolgoztak fel. A jó ízvilágú pacalpörköltet mindennap lehetett kapni, sokan csak ezért tértek be a vendéglőbe.

Átlagosan napi 300-400 adag fogyott belőle, de hétvégén 800-1000 adagot is eladtak. Az 1970-80-as években a dunapataji ételkülönlegesség számított a legkeresettebb ételnek a környéken, majd az országban. Annak dacára, hogy a Vendéglátók Országos Szövetsége kritikája szerint „nem vendéglőbe való” étel. Elmondható tehát, hogy a pacalpörköltet a hazai vendéglátásban (és a konyhakultúrában) Gyimesi József honosította meg. Később Dunapatajon az Ordasi úti vendéglőben is dolgozott, majd 1976-ban saját lakásukon saját vendéglőt nyitott. Hírességek is megfordultak nála, többek között Tolnay Klári, Bessenyei Ferenc, Papp László. Pályafutása során 1956-tól 1982-ig mintegy 80 vagonnyi pacalpörköltet készített.

A dunapataji pacalfőzés története akkor kezdett új fordulatot venni, amikor 1998. október 2-án a Patajiak Köre megrendezte az első pacalfőző versenyt Gyimesi József emlékére. A háromnapos programot összekötötték a településről elszármazottak és a helybeliek találkozásával, a falu ünnepével. Sikeres hagyományt teremteni, hiszen Pataji Ősz elnevezéssel azóta is évről évre lezajlik a rendezvény, természetesen pacalfőzéssel egybekötve.

Kalevala Nap – Vikár Béla hagyomány

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunavecse

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Vikár Béla budapesti, Hold utcai lakását a második világháború idején bombatalálat érte, mindene odaveszett, egy nagy táskával indult útnak Dunavecsére. 1944 tavasza előtt is járt már a faluban, 1936-tól évente egyszer itt töltött egy-két hetet. Nővérénél, özvegy Fazekas Károlyné Vikár Katalinnál nyaralt, de itt lakott unokaöccse, Vikár Gyula is, aki gazdasági jegyző volt. 1944-ben már csak szeretett nővére, Tinka néni élt a faluban, vele élte le nagy szegénységben élete utolsó másfél évét az akadémikus. Amikor Dunavecse és környéke is harctérre vált, Vikár egyre kiszolgáltatottabb helyzetbe került. Hónapokig nem kapott nyugdíjat, mások segítették anyagilag. De alkotókedve nem csökkent: folyton írt, nagy tervei voltak. Halála előtt néhány nappal érkezett egy kisebb segély, de már késő volt.

1945. szeptember 24-én temették el a dunavecsei sírkertben, majd három évvel később a Far-

kasréti temetőben helyezték örök nyugalomba. A Magyar Tudományos Akadémia márványemléket emelt sírja fölé. Dunavecsén a könyvtár és a művelődési ház viseli a nevét. Utcát neveztek el róla, egykori lakóházát emléktáblával jelölték meg. Szoborral és állandó kiállítással is tisztelgenek emléke előtt.

Vikár Béla készítette el a finnek nemzeti epusza, a Kalevala első műfordítását. A dunavecseiek 1997-ben megkeresték a finnországi Hetes község polgármesterét, hogy a két település kulturális kapcsolatot építsen ki. Először 1998-ban emlékeztek meg közösen a Kalevaláról. Azóta minden rendezvényre eljön a hetesiek delegációja, a Finn Nagykövetség képviselője és a Vikár-család tagja. Kiállításokat, előadásokat szerveznek, zeneiskolások, táncsoportok lépnek fel. A Kalevala Nap érdekes és különleges ünnepség a hagyományokat tisztelő dunavecseiek életében.

Dunavecsei Református Templom

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunavecse

KATEGÓRIA

épített környezet

A dunavecsei reformátusok első temploma a helyi római katolikus kőtemplom volt, amit azért vettek használatba, mert a reformáció korában a település teljes lakossága áttért a református hitre. Ezt a templomot a törökök 1639-ben lebontották és köveit elhordták a csákvári vár megerősítésére.

A gyülekezet második temploma 1640-ben épült és 104 esztendeig szolgált istentiszteleti helyül. Ám ez is kicsinek bizonyult, ezért újat kellett tervezni. A jelenlegi templom alapkövét 1743-ban ünnepélyes keretek között helyezték el, majd két évre rá, 1745. április 7-én a nagy haranggal együtt fel is szentelheték. A templomot 1808-ban északi és déli hajóval bővítették ki, 1810. június 17-én szentelték fel. A román stílusú tornyot az 1830-as években építették újjá Hild József tervei alapján, melyről az arra utazó Klobusiczky Péter kalocsai érsek úgy nyilatkozott, hogy ilyen szép tornyot csak Rómá-

ban látott. Orgonával 1858-ban, toronyórával 1890-ben gazdagodott az épület.

A harangokat 1916. szeptember 20-án elvitték a háborúba, hogy ágyút öntsenek belőlük. Ezek helyett 1921-ben két új harangot vett a gyülekezet, majd a második világháború után lecserélték őket – jelenleg is ezek szólnak az első, 1744-ben készített nagyharang társaságában. Kívül-belül folyamatosan karbantartják az épületet, 2001-ben az orgonát restaurálták, 2006-ban lecserélték a toronyórát, 2011-ben külső felújítást végeztek. A műemlékké nyilvánított templom falán két emléktábla is őrzi nagy árvizek vízszintjének magasságát.

Nagy Pál háza

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunavecse

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Az egykor Nagy Pál tulajdonában lévő fésűs beépítésben álló, földszintes, nyeregtetős, nádfedélű parasztház 1844 előtt épült. Petőfi Sándor dunavecsei tartózkodása idején itt lakott 1844. április elejétől június közepéig. Ezen időszakban találkozott először a házigazda leányával, Nagy Zsuzsikával, akivel mindjárt szerelembe is esett, ám házasság nem lett a kapcsolatukból. Ezeket a sorokat hozzá írta:

*Kicsinke szőke kis leányka,
Az én szerelmem nagy!
És tárgya e nagy szerelemnek
Kis szőke lány, te vagy.
(Zsuzsikához – 1844. április)*

Petőfi Dunavecseán több verset is írt, össze- sen harmincegyet, melyek közül tizenkilencet Nagy Zsuzsika ihletett, aki egyébként a János vitéz Iluskájának is modellje. A szőke hajú, kék

szemű leány később a költő barátjának, Bal- la István tiszteletesnek fogadott örök hűséget. (Mindketten a helyi temetőben nyugszanak.)

A mészárszéket bérlő Nagy Pál házában homlokzatán emléktábla található, melyet Csikay Imre főszolgabíró a múlt század fordulóján szorgalmazott. Ez olvasható rajta: „Ezen házban lakott Petőfi 1844-ik évben.” Dunavecse- n őrzik Nagy Zsuzsika kancsóját is, amelyikben állítólag bort, mások szerint gyógyító savót vitt a köhögős, gyöngye tüdejű poétának. Petőfi Sándor életútjának fontos állomása Dunavecse, a vele kapcsolatos kulturális örökség része a fe- hér falú műemléképület.

Petrovics mészárszék (Kis lak)

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunavecse

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Dunavecse egyik nevezetessége Petőfi Sándor apja, Petrovics István egykori mészárszéke, melyet 1841 és 1844 között bérelt. A költő elszegényedett szülei Szabadszállásról költöztek ide négy évre, ahol fiuk többször is meglátogatta őket, 1844-ben több mint két hónapot töltött velük. Petőfi azonban soha nem ebben a házban szállt meg, hiszen csak egy szoba volt benne, a többi helyiséget elfoglalta a mészárszék. Ottlétekor Nagy Pál házának egyik szobáját kapta meg.

Petőfi pápai diákként 1842-ben rokonával és diáktársával, Orlai Petrics Somával kétszer egy hétre ment haza a szüleihez. 1843 májusában már Pozsonyban volt, onnan üzent haza a Távolból című verssel: „Kis lak áll a nagy Duna mentében.” Hosszú távollét után, keserves másfél évvel a háta mögött, 1844 húsvétján kopogtatott újra a „kis lak” ajtaján. Ezt a kopogtást idézi föl a magyar líra anyaverseinek egyik

legszebb darabja, a Füstbe ment terv. Ez volt az utolsó és leghosszabb vecsei tartózkodása, ekkor írta első szerelmes verseit Nagy Zsuzsikához. Összesen harminc költeménye köthető Dunavecséhez, köztük az Egy estém otthon, a Meredek a pincegádor, a Vizen, A faluban utcahosszat, Deákpályám, a Gazdálkodási nézeteim, majd a néhány hét múlva Pestről hazaküldött, szülőkért aggódó István öcsémhez című verses levele.

A „Kis lak” még ma is áll. Jelenlegi formájában is nagyrészt a XIX. századi stílusjegyeket őrző, nádfedeles épületben múzeum működik, ahol többek között eredeti állapotban lelhető fel Petőfi Sándor apjának bárdja és Nagy Zsuzsika kancsója.

Polgármesteri Hivatal

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunavecse

KATEGÓRIA

épített környezet

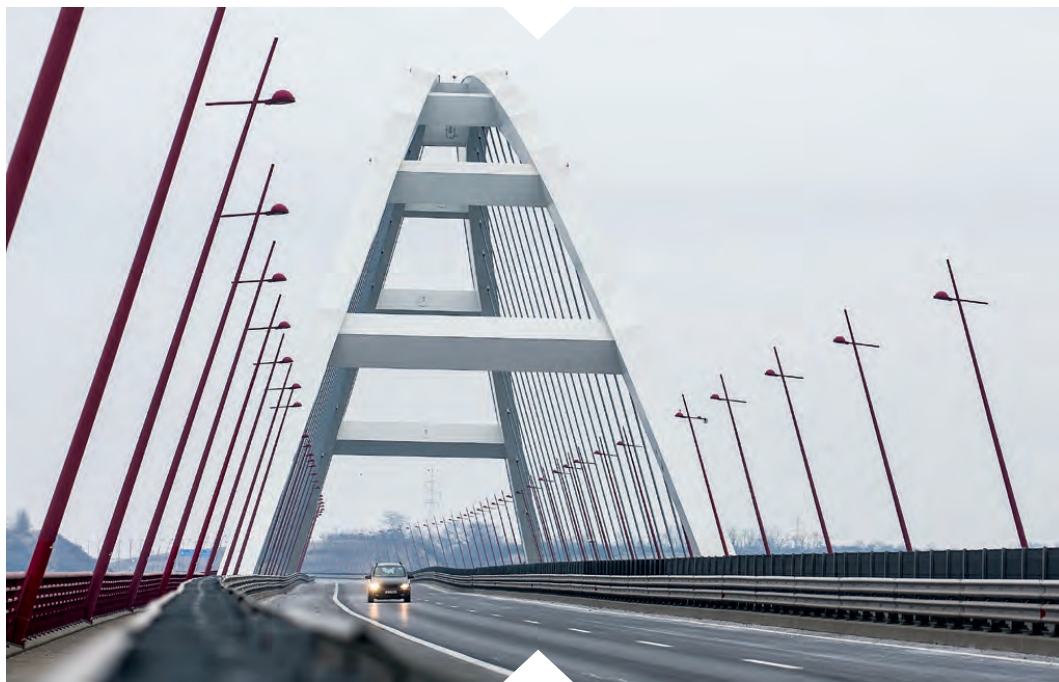
A XIX. század közepén a Dunavecse járás elődje a Solti járás feldarabolásával létrejött Solti felső járás volt. Ennek 1886-tól Dunavecse lett a székhelye. 1924-ben a járás határait kis mértékben módosították, három legészakibb községét könnyebben megközelíthető székhelyekhez osztották be. Az 1950-es megyerendezés során a Dunavecse járás Bács-Kiskun megyéhez került. 1956-ban a megszűnő Kunszentmiklósi járás községeit egy kivételével ide csatolták, a két legdélebbi község viszont a Kalocsai járáshoz került. A Dunavecse járás 1970. június 30-án szűnt meg, amikor területét felosztották a Kalocsai és a Kecskeméti járás között.

Dunavecse életképességét, városias jellegét a két világháború között járási székhely szerepe is erősítette, formálta. Az adott korszakban a járás fontos közigazgatási szerepű egység volt, a járási szolgabírói hivatal és a többi hatalmi,

igazgatási szervezet, intézmény jelentős szellemi erőt koncentrált a településre.

A Fő úton álló járási székház Bayer Lajos budapesti építész-mérnök tervei alapján 1926 szeptemberétől 1927 júliusáig épült. A Dunavecse járáshoz nyolc település tartozott (Aposzt, Dunaegyháza, Dunapataj, Harta, Ordas, Solt, Szalkszentmárton, és maga Dunavecse). A járási főszolgabírói hivatal az első emeleten, a főszolgabíró lakása a második emeleten volt. A hivatal 1927. augusztus 2-án költözött az épületbe. Jelenleg itt található a település polgármesteri hivatala, mely az új szárnyban ad helyet többek között a Kunszentmiklósi járás által kihelyezett okmányirodának, a helyi sporthorgász egyesületnek, valamint a polgárőrségnek. A főépületben két szinten mintegy húsz irodában látják el feladataikat a köztisztviselők.

Dunavecsei Híd

FELELŐSÉGÉNEK HELYE

Dunavecse

KATEGÓRIA

épített környezet

Dunántúlt az Alfölddel összekötő hídnak több neve ismert: Dunavecsei híd, Dunaújvárosi híd, Pentele híd. Az átkelőre Kisapostag és Dunavecse közigazgatási területéről lehet le-, illetve felhajtani. Dunaújváros közigazgatási területe felett mintegy 600 méter hosszan csupán áthalad.

A civilek már 1995-ben létrehozták a HÍD Dunaújváros és Környéke Egyesületet a híd megépítéséért való összefogásra és a térség fejlesztésére. Természetesen a szakmát is évtizedek óta foglalkoztatta a kérdés, hol lenne célszerű megépíteni az újabb dunai átkelőt. Végül a jelenlegi híd kivitelezésére 2004. szeptember 17-én írták alá a szerződést, ám az eredeti, 2006. november 30-i átadási határidő helyett 2007. március 13-án érték el a szerkezetkész állapotot. A lakosság már egy nappal a 2007. július 23-i hivatalos átadás előtt „birtokba vehette” az új hidat.

A leállósávokkal együtt hatsávós autópálya, kerékpárút és járda található rajta. A hídhoz tartozó közúti lámpák is a híd pilléreinek dőlésszögét követve állnak. Az építmény hossza 1,7 kilométer. A hozzá kapcsolódó M8-as autópályából a hídon és rávezető útjain kívül egyelőre más nem készült el, de ha a tervek szerint végig megépül, a Dunavecsei híd jelentősége tovább fokozódik. Már így is lehetővé vált az egész ország közúti vérkeringésébe való bekapcsolódás, és jóval több lehetőségük adódik a környékelieknek munka, iskola szempontjából, illetve a kórházi ellátás és a kulturális kínálat szempontjából is. Az átkelőn hagyományosan megrendezik a Hídi vásárt, ami szórakoztató vásári programokon kívül a helyi gasztronómia megmutatkozásának is helyet ad.

Túzok (*Otis tarda*)

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dunavecse

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A túzok nagytermetű, erős testfelépítésű, hosszú és vaskos lábú madár. Hazánk legnagyobb szárazföldi szárnyasa és egyben a világ legnagyobb tömegű repülni képes madara. A hímek a tojóknál mintegy 30 százalékkal nagyobbak és több mint kétszer súlyosabbak. A kifejlett túzok kakas súlya 8 és 16 kg között lehet, a tyúké 4-6 kg. Feje, nyaka világosszürke, hasa fele, valamint a nagy szárnyfedők fehérek. A hát és a kis szárnyfedők rozsdabarnák, fekete harántcsíkozással. Lába magas, vaskos, csak háromujjú, erős talpú, igazi futóláb. Csőre erős, gerincén íves. A pofáján mindkét oldalon a százugtól hátrafelé körülbelül 30 fozlott tollból álló, hosszú világosszürke bajusz van a kakasoknál. A tyúk kevésbé élénk színű, bajusza nincs.

A túzok 100 éve még Angliában, Hollandiában, Belgiumban, Franciaországban, Németországban is őshonos volt, sőt még Svédország

déli részén is előfordult. Napjainkban sajnos csak Spanyolországban, Portugáliában, Ukrajnában és Oroszországban található jelentősebb állomány, valamint hazánkban. Kisebb populációi élnek még Ausztriában, Szlovákiában, Szerbiában és Németországban. Közép-Európában a legnagyobb, magyarországi populációját 1200 körülire becsülik, ennek közel fele a kunszentmiklósi pusztákon található. Ebből megközelítően 28-32 db tartózkodik Dunavecse határában. Itt a túzok állandó madár, télen kisebb-nagyobb távolságokra is elkószál rendes tartózkodási helyétől. Főleg magas hótakaró esetén nehezen fér hozzá a növényzethez, ami a téli időszakban a legfőbb táplálékát jelenti. Olyan Európai Unió és hazai tűzokvédelmi programok indultak, melyek „előírják” a gazdálkodók számára, hogy a vetésforgóba a túzok számára fontos növényeket vessenek.

A dusnoki rác nemzetiségi hagyományokat őrző rendezvények: Rác Fonó és Rác Pünkösd

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Dusnok

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Dusnok hagyományai, népszokásai jelentős részben a helyben élt rác nemzetiséghez kötődnek. A kulturális életben megjelenő rác, avagy horvát elemek súlya lényegesen nagyobb, mint azt pusztán a statisztikák alapján gondolhatnánk, és a település belső és külső imázsához, arculatához is igen jelentős mértékben járul hozzá.

A rendszerváltást követő években merült fel, hogy Dusnokon is falunapokat kellene szervezni – a település nemzetiségi jellegére tekintettel – Rác Pünkösöd néven. A kétnapos szabadteri rendezvény célja kezdetől fogva az volt, hogy a dusnoki családok, valamint az innen elszármazók összejöjjenek, mindazonáltal felelevenedjenek a rác nemzetiségi hagyományok, a népi táncok, a népzene, a népdalok, és bemutatkozzanak a település nemzetiségi csoportjai. Felőttek és gyerekek egyaránt találnak maguknak programokat. A pódiumon helyi, vidé-

ki és külföldi énekarok, táncsoportok és zenekarok lépnek fel. Napközben nemzeti jellegű ételek készülnek a Kacsafesztivál keretében, esztéknként pedig bál várja a szórakozni vágyókat.

Szintén a hagyományörzés, az értékközvetítés jegyében hívta életre az önkormányzat

A dusnoki rác nemzetiségi hagyományokat őrző rendezvények: Rác Fonó és Rác Pünkösöd

2006-ban a Rác Fonó rendezvényt. A szervezők minden év elején régi népi eszközökkel, használati tárgyakkal, bútorokkal rendezik be a fonó helyszínét: szövőszékek, rokkák, lábbal hajtott slingelő gépek, kukoricamorzsolók kerülnek a művelődési ház nagytermébe. Ám nem csak a régiségek kiállítása a cél, hanem az is, hogy a lakosság tartalmasan töltsse a téli estéket. Esténként összejönnek a dusnokiak, és forralt bor, tea, sült tök, pattogatott, főtt kukorica mellett munkával, beszélgetéssel, nótázással töltik az időt. A fellépők magyar népmesét, rác, horvát és magyar népdalokat adnak elő, néptáncbemutató is színesíti a programot.

Sparhelten készítenek hagyományos ételeket: fánkot, keltkalácsot, lábatlan tyúkot, csörögéfánkot. A fonó ideje alatt megtartják a Prelót (bálat), ahol fiatalok és idősek egyaránt hajnalig ropják a táncot.

Mindkét rendezvényre rendszeresen hívnak horvát csoportokat a megyéből, sőt az anyaországból is. A Rác Pünkösödöt országosan is a rácok egyik legnagyobb ünnepeként tartják számon.

Hagyományos halászat a Duna magyarországi alsó szakaszán

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Fajsz

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Duna magyarországi szakaszán a Duna mellett élő emberek mindennapjaihoz hozzátartozott a víz, és azzal együtt a halászat, ami az élelemszerzést módját is jelentette. Mára ez a kisszerszamos halászat formájában maradt fenn többek között Fajsz közigazgatási területén is. Jellemzője, hogy az itt élők az elődeiktől tanult tudás alapján elkészítik saját eszközeiket, melyet a hal kifogásához használnak fel, továbbá elsajátítják a dunai csónak készítésének fortélyait. Eszközeikhez sajátos technikával készítenek hálót. A Duna sekélyebb vizeinek megismerésével használják és helyezik ki halászati eszközeiket, melyek között ma is megtalálható a varsa, a kece, a dobóháló és a milling.

A varsa tölcsérszerű nyílással készült, a végén kúposan végződő, vesszőből font öblös halfogó eszköz, amelynek a vizek járása, a halak tulajdonsága szerint sok változata ismeretes. A kece a csónakról vontatott, folyóvízi szerszám. Jel-

Hagyományos halászat a Duna magyarországi alsó szakaszán

lemzője az A alakú, lécekből összeállított keret, amelyre a hálót felszerelik. A csónakban álló halász egyik kezével evez, másikkal a kecefa csúcsához rögzített kötelet tartja, így vontatja a víz folyása irányába a fenéken járó szerszámot. A dobóháló szabályos kör alakú, körben ólom-súlyozású eszköz. A halász a dobókötelet csuklójára hurkolja, és nagy lendülettel úgy dobja el a hálót, hogy már a vizet érés előtt szétterüljön. A kötél húzásakor az összehúzó inak a középső

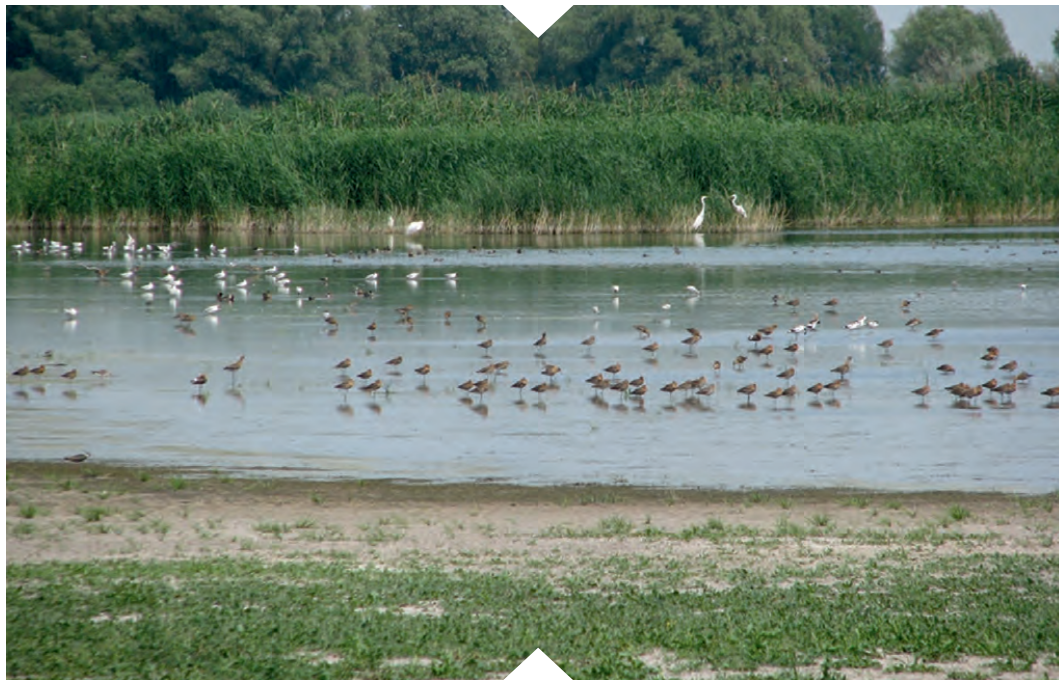

karikán átcsúsznak, így a háló s benne a zsákmány zacskószerűen emelkedik ki a vízből.

Mára értékmegőrző és hagyományápoló szabadidős tevékenységgé lépett elő a kisszerszámú halászat. Továbbéléséhez fontos a fiatalabb generáció bevonása. E tevékenység megőrzését Fajszon és a Duna alsó szakaszán számos egyesület segíti és irányítja. A Hagyományos halászat a Duna magyarországi alsó szakaszán 2013-ban a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékébe is bekerült.

Gátéri Fehér-tó

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Gátér

KATEGÓRIA

természeti környezet

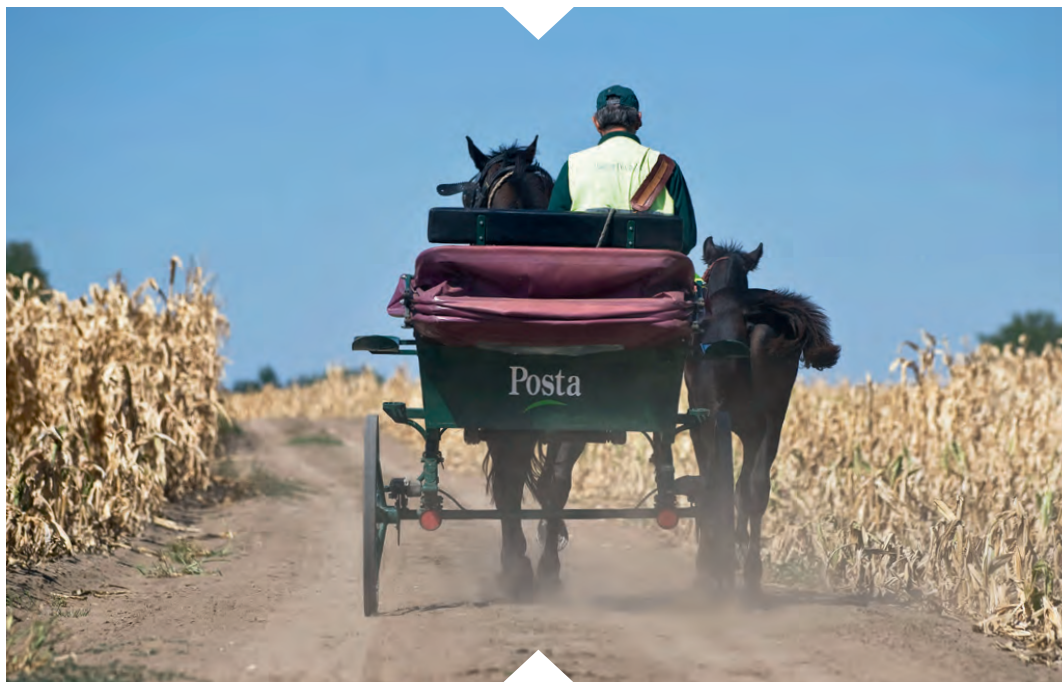
Az országos jelentőségű, védett szikes tó 667 hektáros területéből 420 hektár tartozik Gátér közigazgatási területéhez. Része a Natura 2000 hálózatnak. Eredetileg fehér vizű szikes tó volt, amelyet a XX. században a vízrendezések, a mezőgazdálkodás alaposan átalakított. A gyakori magas víz és kiszáradás sajátosság élőhelyet hozott létre, ám ez a legsérülékenyebbek közé tartozik.

A gátéri Fehér-tó (más alföldi szikes tavakhoz hasonlóan) fontos szerepet tölt be a madárvonulásban, tömegekben pihennek itt nagy lilik, nyári ludak, tőkés récék. Fészkelésben is fontos élőhely. A területen az elmúlt 10 évben legalább 170 madárfaj fordult elő. Egyéb védett állatfajok is találhatóak, például vidra, mocsári teknős, vízisikló, dunai és pettyes gőte, béka fajok, réti csík. A tarka sáfrány, a mocsári kosbor, az agárkosbor, az őszi füžértetekercs, a poloskaszagú kosbor, az erdélyi útifű pedig a védett növény-

fajok közé tartozik. A gátéri Fehér-tó kezelésénél a természetesség a fő cél. Erre a legalkalmasabb a legeltetés, kismértékben a kaszálás. Mindkettőt nagyban befolyásolja az „évjárat”: az aszály, avagy a víz.

A különleges értékeket hordozó szikes tó gyerekek és felnőttek számára egyaránt a természet szépségeinek, értékeinek közvetlen megfigyelésére is lehetőséget ad, akár egy gyalogtúrával egybekötött madárles során. A korábbi ornitológiai tábor sikerén felbuzdulva a jövőben természetvédelmi nyári táborokat szerveznek. Kialakítanak egy erdei iskolát is, a gátéri tó a területén lévő tanösvénnyel pedig bekapcsolhatóvá válik a megye turisztikai útvonalába.

Gátéri lovas postás

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Gátér

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Gátéron tevékenykedik az ország utolsó lovas postása. A Magyar Posta 1962. augusztus 1-től vezette be a lovas kézbesítést a tanyás településeken, mára azonban ezt a szolgáltatást a legtöbb helyen felváltotta az utak szélére kihelyezett postaláda. Gátér az egyetlen település hazánkban, ahol még mindig működik a lovas postai szolgálat.

Kulik István a Magyar Posta alkalmazottjaként 1987 óta tölti be ezt a tisztséget. A településhez tartozó tanyavilág lakossága jóval kevesebb mint régen, de még így is 123 fő számára kell megoldania a postai kézbesítést. Naponta 78 km-es útvonalat jár be. A Kati névre keresztelt barna nőniusz a saját tulajdona, a kocsit pedig munkáltatója készítette. Gödrös dűlőutakon, ragadós-agyagos talajon csak lovas fogattal lehet megközelíteni a határt, télen pedig előfordul, hogy szánkóra cseréli a kocsit.

A levélküldemények és újságok kézbesítése

mellett Kulik István sokkal értékesebb feladatot is ellát: kapcsolatot tart a tanyavilágban magányosan élő emberekkel, hozza-viszi a falubeli híreket. Olykor bevásárol, becipeli az udvarról a tüzelőt, vagy szól az illetékeseknek, ha nagyobb segítségre szorul valaki. Még ezeknél is fontosabb, hogy az egyedül élő, tanyájához kötött tanyasi lakosok szót válthatnak valakivel, ezáltal kicsit bekapcsolódhatnak a falu életébe. Bár az önkormányzat igyekszik odafigyelni a külterületeken élőkre, mégis a postás nyit rájuk legtöbbször ajtót. Ő a tanyavilág mindenese, tanyagondnok híján különösen nagy hasznát veszik. A jövőben akár még a térség turisztikai attrakciói között is helyet kaphatna a Gátéren működő lovas postás intézménye.

Gemenci gímszarvas (Cervus)

FELLEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Gemenci erdőség

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt. ma elsősorban erdővel, nádasokkal, holtágakkal, gyepekkel borított rendkívül különleges Duna-ártéri területeken őrzi, javítja és mutatja be az Európa-szerte méltán híres gemenci gímszarvast. A XIX. és XX. századi folyószabályozások előtt nagy területeket borítottak ilyen jellegű vizes élőhelyek, mára azonban a folyók „kordában tartásával”, a kapcsolódó munkák eredményeként nagyon megfogyatkoztak ezek a területek. Európában az egyik legnagyobb, összefüggően megmaradt ártér Gemenc, mely számos természeti ritkaságot rejt, egyedi növény- és állatvilágát a szakértők és a természetkedvelő laikusok is elismerik, értékei messze földön híresek.

Az itt élő gímállomány megkülönböztetésre, kiemelésre méltó érték, amit világrekord trófeák, a különleges élőhely, és az ebben rejlő jövőbeni lehetőségek egyértelműen bizonyítá-

nak. A Gemencen dolgozó szakemberek ennek a kiemelkedő és szimbolikus vadfajnak a szakszerű és elhivatott kezelésével bel- és külföldön egyaránt bizonyították, hogy a helyi adottságok csúcsteljesítményre képesek. Fontos, hogy lehetőség nyíljon ennek a kiemelt természeti értéknek az eredeti élőhelyén történő megőrzésére, és minél szélesebb körű megismertetésére. Annál is inkább, mert kihalással fenyegetett súlyosan veszélyeztetett fajként szerepel a Természetvédelmi Világszövetség Vörös Listáján. A vadászok mellett ma már a turisták, természetfotósok, festők is gyakran rácsodálkoznak a gemenci gímszarvasra, élőhelyére, a bikák agancsára, a szarvasbőgésre, és az itt dolgozó szakemberek elhivatottságára.

Helvéciai Hegede Kertészet

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Helvécia

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A hazai és európai díszfaiskola árudák, kertépítő cégek körében jól ismert Hegede Kertészet Kecskeméttől 10 km-re, Helvécian található. A családi vállalkozást a kezdetben megszerzett tapasztalatai egyértelműen az élő dísznövény-termesztés felé orientálták, ezen a területen elsőként nyitottak kertészetet Magyarországon. Tíz hektáron természetesen konténeres élő dísznövényeket és néhány törpecserjét. Állandóan bővülő fajtakinálattal, megszokott minőséggel és visszafogott árakkal várják partnereiket. Vásárló célközönségük árudák, barkácsáruházak, kertépítő cégek. Kora tavasztól késő ősziig 45 állandó alkalmazottnak adnak munkát.

Az 1990-es évektől a fokozott érdeklődés miatt növelni tudták a kertészeti termelést, a fajtaválasztékot, és korszerű gépekkel, nagyobb szállítási kapacitással rendelkező üzemet hoztak létre. Választékuk 2008-ra elérte az 1200

fajtát – kínálnak például alacsony sziklakerti dísznövényeket, díszfüveket, vízi növényeket, ritka cserjéket, fűszernövényeket –, évente 2 millió db-ot értékesítenek. A környező országok kiállításokon és szájhagyomány útján ismerték meg a termékeiket, legtöbbit Romániába, Szlovéniába, Szlovákiába, Horvátországba, Szerbiába, Ausztriába, Svédországba, Oroszországba exportálnak.

Helvécia önkormányzata 2011-ben Hegede Istvánt díszpolgári címmel tüntette ki, Hegedéné Szabellédi Zsuzsanna pedig a Helvéciaért kitüntető díjat vehette át 2012-ben. A Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés 2011-ben a kertészetet kiemelkedő munkájuk elismeréseként Bács-Kiskun Megye Környezetvédelméért és Mezőgazdaságáért díjjal jutalmazta.

Helvéciai Wéber Tanya

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Helvécia

KATEGÓRIA

turizmus és vendéglátás

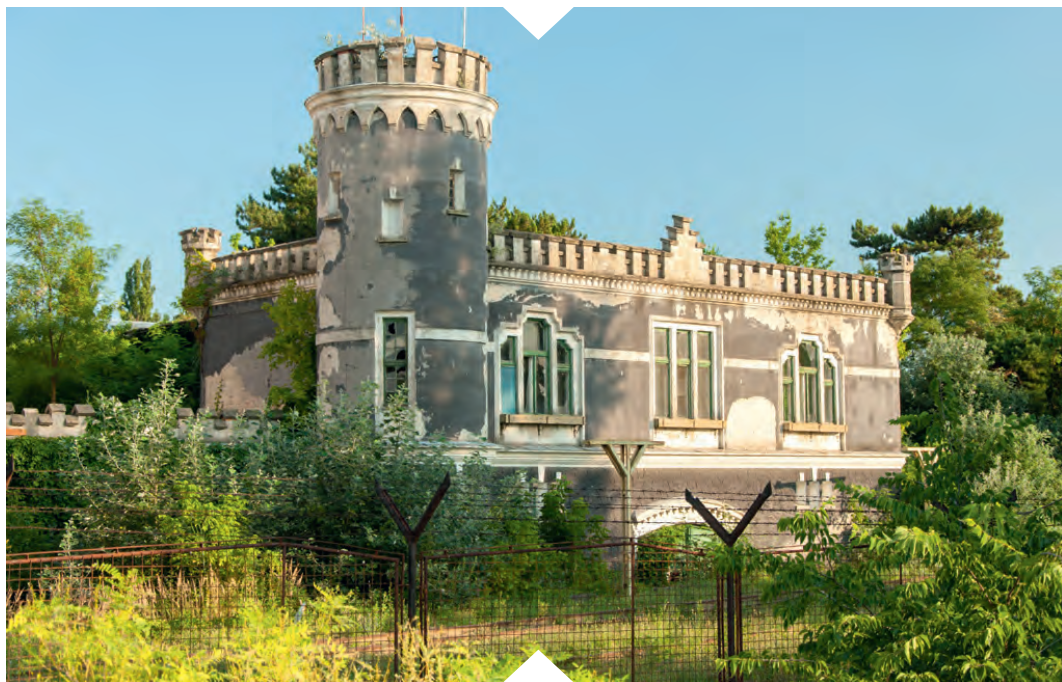
A műemlék jellegű tanya Wéber Ede kitűnő svájci pedagógusról kapta nevét, aki a XIX. század végén a futóhomokon virágzó szőlőskerteket telepített, és megalapította Helvéciait. A tanya az 1900-as évek legelején épült, és az évek során mindvégig megőrizte eredeti arculatát. Jelenlegi tulajdonosai 1989-ben vásárolták meg, és 1991 óta részesei a falusi vendéglátásnak.

A falusi turizmus 4 napraforgós minősítésű tanyáján két felújított, de a régit mindenben megőrző ház áll szállásként az ide érkezők rendelkezésére. Az egyik házban három, korrhú parasztbútorokkal berendezett szoba (két fürdőszobával) szolgálja a vendégek kényelmét legfeljebb hét főig, a másik két házban pedig négy szobában, két fürdővel tíz személy pihenhet.

Nagy gondot fordítanak a vendéglátásra is. A főétkezéseknél magyaros specialitásokat

szolgálnak fel, de az egyéni kívánságokat is maximálisan figyelembe veszik. A hangulatos pincében százötven, éttermükben pedig harminc vendéget tudnak egyidőben kiszolgálni. A tanyát körülvevő tizenöt hektárnyi erdő tiszta levegője valóságos kincs, a szépen gondozott parkban pedig a világ zaja elől elvonuló vendégek élvezhetik a pusztá csendjét és nyugalalmát. A ház lovardájában lovagolni, valamint kocsikázni is lehet. Alkalmanként lovasbemutatókat tartanak. Nem ritkák a családi és céges rendezvények sem.

Helvécia Bagolyvár

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Helvécia

KATEGÓRIA

épített környezet

A Kecskeméttől 7 km-re lévő település Wéber Ede svájci tanárnak, földbirtokosnak köszönhetően jött létre, s az ő végakaratóból kapta a Helvécia nevet. (Helvetia Svájc latin neve.) A vasútállomás közelében a Trieszt mellett álló Miramare-kastély mintájára építette fel lakóházát, melyet Székely Ödön tervezett neoromantikus stílusban. A lovagvárat idéző műemlék épületet a népnelv Bagolyvárként emlegeti. Alatta hatalmas pince és présház található.

Wéber itt alakította ki újonnan telepített szőlőbirtokának, a Kecskeméti Szőlőtelepítő Társulat Rt.-nek központját. A tulajdonos 1898-tól több száz holdat értékesített, magát a szőlőtelepet 1911-ben az Országos Földhitelintézet vásárolta meg. Az általuk alapított részvénytársaság részvényeit egy gyöngyösi érdekltség szerezte meg. Az államosítást követően 1945-ben a Helvécia Szőlőtermelő Rt. lett az ingatlan tulajdonosa, amit a Helvéciai Állami Gaz-

daság követett. A cifra épület mögötti területen új feldolgozó üzem épült. A borászati központ külföldön is sikeres volt. Az állami gazdaság termékeinek címkéjén a kastély rajza szerepelt.

A Bagolyvár szabadon álló, téglalap alaprajzú épület, északi sarkán íves toronnyal és ahhoz csatlakozó támfallal. A homlokzatok és a támfal pártázattal lezárt, neogótikus nyíláskeretelésekkel. Szintváltós, északnyugati homlokzata egyemeletes, délkeleti földszintes, tornya háromszintes. Pincéje poroszsüveg boltozatos, tizennégy fa- és betonhordóval (kivitelező: Rosstock und Hoffelner, Klosterneuburg). A kastély műemléki védelem alatt áll.

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Izsák

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A házítászta-készítés minden izsáki családban hagyomány volt évszázadokon át. Az idősebb korosztály még ma is vállalkozik a nem is annyira könnyű munkára, ám a többség már inkább vásárolja a tésztaféleségeket. S ez nemcsak Izsákon van így. E kereslet kielégítésére hozta létre Juhász Sándor és Juhász Sándorné 1990-ben az Izsáki Házítászta Kft-t. A családi vállalkozás levestésztaí, csuszatésztaí, köretésztaí, durumtésztaí napjainkra nemcsak helyi és hazai igényeket elégítenek ki, hanem Ausztriába, Németországba, Svédországba, Csehországba, Szlovákiába és Romániába is eljutnak. Az izsáki házítászta – márkanéve szerint: Juhászné Tésztaí – fogalom a háziasszonyok és a fogyasztók körében.

Az izsáki tradicionális tésztaícsalád termékei mind megtalálhatók a magyar hagyományos ételek leves, vagy köret felhasználásai között. Például: Jókai bableves csipetkével, újházi

tyúkhúsleves cérnametélttel, vagy orjaleves lúdgégével. Ezekről elmondható, hogy a régi magyar konyha ételeinek jellegzetes tésztaíbetétjei. Az alapanyagok begyúrása után valamennyit tépéssel, vágással, pödréssel, tördeléssel formázzák végleges alakúvá. Állaguk rugalmas, nem lágyul el, nem fő szét.

Az Izsáki Házítászta Kft. 2005 óta képviselteti magát a belföldi és a külföldi piacon. Üzemükben a technológiai gépsorok lehetővé teszik, hogy a hagyományos termék-jellemzők megmaradjanak ízben és küllemben egyaránt – ismelve azokat az elvárásokat, melyek teljes mértékben azonosak a házilag készített tésztaíféllel. A kiváló alapanyag-feldolgozás mellett a rendszeres ellenőrzés az ISO 9001 és IFS minőségbiztosítási rendszer szabályai szerint történik. A csomagoláson megtalálható egy-egy recept is.

Izsáki Arany sárfehér szőlő

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Izsák

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

Izsákon több évszázados hagyománya van a szőlőtermesztésnek, ám a települést híresse, a „Sárfehér hazájává” tévő, tömegesen termelt helyi szőlő, alig másfél százados. 1875-től datálható a speciálisan izsáki fajta, a Sárfehér megjelenése amelyet a hagyomány szerint az 1800-as évek utolsó harmadában egy izsáki kadarka ültetvényben szelektált Szélesi József vincellér. Az új szőlő nevét a találékony izsáki gazdák annak tulajdonságai alapján adták: fürtje fehér színű, nagy és nehéz, mint a sár, tehát Sárfehér.

A fajta igen jó talajra talált az izsáki homokon, s virágzó szőlőtáblák alakultak ki belőle. Az Izsáki Arany Sárfehér hosszú tenyészidejű fajta. Általában október közepére érik be. A Sárfehér fagyérzékenysége miatt sokáig úgy tartották, hogy csak úgynevezett gyalog, vagy alacsonyműveléssel termesztethető eredményesen. Sovány homokon is termesztik, bár tő-

kéi nem olyan tartósak, a szárazságtól erősen szenvednek. Általában kevés cukrot termel, de ha meleg ősz van, az átlagosan jellemző 16 cukorfok helyett akár 18 cukorfokot is elérhet. Kellemesen jellegzetes aromás bora 10-11 térfogatszázalék körüli alkoholtartalommal bír, de értékes savainak köszönhetően, önálló gasztronómiai élménybornak, pezsgőalapbornak, vagy lágy borok háziasítására is kiválóan alkalmas. Az 1920-30-as, majd az 1960-70-es években étkezési célra is felhasználták.

1999-ben az Európai Unió előírások miatt meg kellett változtatni az Izsáki Sárfehér nevét, mivel helységnevéhez kötött fajtanév nem szerepelhet hivatalosan az elnevezésben. 1999. december 13-án a kötelező eljárások lefolytatása után Arany Sárfehérre változott a hivatalos fajtajegyzékben.

Katymári téglavető földtani képződmény természeti emlék

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Katymár

KATEGÓRIA

természeti környezet

A katymári szelvényen fogható meg a világon legrészletesebb formában a szárazföldi környezet fejlődése a középső würm végén és felső würm során. A szelvény globális unikális jellegét az adja, hogy a világ felszínének 10-11 százalékát alkotó löszös üledékek esetében itt fejlődött ki a legvastagabb rétegsor az utolsó löszképződés során. Nyugat- és Közép-Európában nincs is párhuzama a katymári (és a madarasi) szelvénynek, csak kínai és ukrainai löszterületekkel vethetőek össze.

A szelvény különlegességét erősíti, hogy a löszrétegeket vékony kifejlődésű talajképződési szintek szakítják meg, jelezve, hogy 46. szélességi kör környezetében a talajképződés és a löszképződés között igen rövid idejű, klíma által irányított átmenetek voltak. Egyértelműen rekonstruálható, hogy a vizsgált térségben a medence északi részéhez képest mindenképpen enyhébb, de jóval szárazabb környe-

zet fejlődött ki a jégkori felmelegedési szintekben.

A katymári szelvény 8,000-10,000 naptári évvel hosszabb időintervallumot fog át, mint a madarasi, de adott időegységben a kisebb porakkumuláció, átlagosan 0,5 mm/év (szemben a madarasi 1 mm/év) ülepedési rátával vékonyabb löszös rétegek fejlődtek ki. Nemzetközi jelentősége hasonló, mint a madarasinak, a két szelvény csak együtt értelmezhető földtani és őslénytani szempontból. Mindkettő (a szeged-óthalmi szelvényvel együtt) a belső-kárpáti löszözet markáns megfogalmazásának színtere és bizonyítéka. Együttes védelmük nemzetközi és regionális érdek.

Madarasi téglavető földtani képződmény természeti emlék

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Madaras

KATEGÓRIA

természeti környezet

A madarasi szelvény jelentőségét a rendkívüli vastagsága és az ennek nyomán rekonstruált hihetetlenül jelentős ülepedési ráta (100 cm/1000 év = 1 mm/év) adja, amely a legjelentősebb volt a jégkori európai löszözetben. Ezen ülepedési és akkumulációs ráta nyomán a szelvény közvetlenül, időbeli és ülepedési problémák, hiátusok nélkül összevethető a nemzetközi klimatológiai kutatásokban alapvető grönlandi jégtakaró fúrásszelvényeivel, az antarktisi jégtakaró szelvényeivel és a kínai löszrétegsorokkal. A rendkívül finom léptékű feltárási lehetőség nyomán a jégkor végének ez a legfontosabb szárazföldi szelvénye nemzetközi szinten, mivel évtizedes (20-40 éves) léptékben nyílik lehetőség az egykori környezeti változások rekonstrukciójára 28 és 14 ezer évek között. A madarasi szelvény ezen adata nyomán egyértelműen kijelenthető, hogy a 46. szélességi foknál már a jégtakaró hűtő hatása

korlátozottan jelentkezett, a szoláris sugárzás nyomán kialakuló napfénytartam és hőbevitel megfelelő lehetett, és a fő limitáló tényező a páratartalom és a csapadék mennyisége volt.

A madarasi szelvény és malakofauna összetétele nyomán egyértelműen át kellett fogalmazni a jégtakaró hatását a Kárpát-medencében, és nemzetközi szinten is. Egyértelműen bizonyítható, hogy síksági területen a 46. szélességi foknál, illetve attól délre nem kell európai területen örökfagy (permafroszt) hatással számolnunk még a legjelentősebb lehülések során sem. A szelvény biogeográfiai, éghajlat-történeti, fauna-, vegetációfejlődési és üledékes földtani környezeti szempontból nemzetközi jelentőségű, amely csak a katymári és a szed-öthalmi szelvénnel mérhető.

Kecskeméti magyar kajszibarack

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A kecskeméti kajszibarack több évtizedes hazai és európai sikertörténet lett az 1930-as években, s ezen régi sikerek újra megteremthetők. Az ebből a gyümölcsből készült Kecskeméti Barackpálinka kiemelkedő nemzeti érték.

A két géncentrumból (VAVILOV, 1950; ZSUKOVSKIJ, 1971) az Armeniaca-nemzetség fajai, majd fajtái előbb a Selyemút szárazföldi részén eljutottak Közép-Ázsiába, ahol mutációval létrejöttek az édes magvú sárgabarackok. De eljutott a Tengeri Selyemúton a közönséges barack kajszibarack alakja Irakon és Törökországon át Európába, majd az Európán kívüli régiókba is. A Kecskeméti Magyar kajszibarack (C 235) – Magyar legjobb, Ungarische beste – magyar származású fajtakör, amely elsősorban a Duna-Tisza közén terjedt el, de az egész országban megtalálható. Július második és harmadik harmadában érik, szedését rendszerint július első hetében meg lehet kezdeni. Korán termőre for-

dul, nagy terméshozamokra képes. Általában rendszeresen és bőven terem. Gyümölcse nagy vagy közepnagy, széles, tompán kúp alakú. Színe világos-, majd narancssárga, vérpiros fedőszínnel mosott. Kocsánya középhosszú, vastag barnás bordó-piros színű. Húsa narancssárga, félkemény, magvaváló, kissé rostos, lédús. Íze közepesen édes, gyengén savas, jellegzetes zamatú. Jól szállítható. Nem igényes fajta, legjobban a középkötött vályogon és a kötött altalajú homokon fejlődik

A Borsi-féle kései rózsza fajta mellett a Kecskeméti Magyar kajszibarack a legértékesebb kajszibarackfajtánk, amely friss fogyasztásra, konzervipari feldolgozásra és export célokra egyaránt a legjobban felhasználható. Nagymértékű további telepítése az áru-gyümölcsösökben és házikertekben is indokolt.

Katona József Színház épülete

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

épített környezet

Tér közepén, mesterséges dombon álló, reprezentatív színházépület, összetett idomú, impozáns mansard-tetővel. Homlokzatait több szintet átfogó, függőleges falsávok és a köztes faltükrök vízszintes vakolatsávjai tagolják, gazdag nyíláskeretek, címerek, figurális szoborelemek díszítik. Az északra néző főhomlokzat ívesen előreugró, timpanonnal koronázott középrizalitját impozáns főbejárat töri át, a hátsó homlokzaton színpadi bejárat. Az oldalhomlokzatokon három-három mellékbejárat nyílik. A hátsó rész fölé emelkedő zsinórpadrás és a háromszintes nézőtér bonyolította belső térrendszer a homlokzatok döntően egyemeletes képét mozgalmassá teszi – így jellemzik az építészek a kecskeméti színház csodálatos épületét.

Kecskeméten az első színielőadást 1796-ban tartották a Cserepes vendéglőben, ahol Kelemen László társulata lépett fel. Attól kezdve vándortársulatok szerepeltek a városban, majd

átmeneti megoldásként működött a Kovács-féle teátrum. Katona József már 1826 augusztusában tervekkel állt elő, amelyek alapján a mai Arany János utca sarkán állott volna a színház. Kecskemét közgyűlése majd csak 1892-ben határozta el a színház építését, amivel a királyi pár megkoronázásának kívántak emléket állítani. 1894. szeptember 2-án közzétették a pályázatot, melyet Ferdinand Fellner és Hermann Helmer bécsi építészek nyertek, terveik alapján 1895-1896 között épült fel a csodálatos ékszerdoboz eklektikus stílusban, neobarokk díszítőelemekkel. A megnyitó ünnepség három napig tartott 1896. október 14. és 16. között. Az avatáson Ferenc József és felesége, Sissy királyné is rész vett, ennek emlékére tábla is őrzi a színházban. A teátrum 1916-ban vette fel a település szülőtte, Katona József nevét.

Szemerey Andorné Törös Olga életműve

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

sport

Szemerey Andorné Törös Olga többszörös főiskolai és magyar bajnok tornász 1914. augusztus 4-én született Debrecenben, itt végezte az elemi és a középiskolát, sőt tanítói oklevelét is szülővárosában szerezte meg. A sporttal 13 éves korában kötelezte el magát: atletizált, úszott és kerékpározott. A Debreceni Tornaegetben Aradi Gyula edző irányításával lett válogatott tornász. Bár a Testnevelési Főiskolára nem vették fel, a sportolást nem hagyta abba. Egy debreceni tornaverseny után a főiskola igazgatója kérte, hogy ismét adja be a jelentkezését. Felvették, és az 1936-os berlini olimpián hallgatóként vett részt, a 3. helyezést elért női tornász csapat tagja volt.

Törös Olgát 1939-ben nevezték ki a Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Karának jogelődjéhez, a Horthy Miklós Református Tanítóképző Intézethez állami testnevelő tanárnak. Nem csak az oktatás, hanem a tömegsport területén

is kiváló munkát végzett. Vezetője volt az intézet két diáksportkörének. Kecskemét sportéletében edzőként és sportvezetőként vett részt. Nagy érdemei vannak abban, hogy a női torna Kecskeméten versenysport szintjén is országos eredményeket ért el. 1945-öt követően előbb a középfokú, majd 1959-től a Felsőfokú Óvónőképző Intézetben tanított. Kutatta és kidolgozta az óvodáskorú gyerekek testnevelésének legalkalmasabb módszerét. E körben több tanulmányt, jegyzetet és könyvet írt.

Munkássága elismeréseként az olimpián elért helyezéssért számos szakmai és állami díjat kapott, köztük a Magyar Olimpiai Bizottság Női Tagozata Életműdíját, illetve a címzetes főiskolai tanár címet. Kecskemét 2014. június 12-én fogadta díszpolgárai közé. 2015. február 16-án hunyt el.

Cifrapalota épülete

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

épített környezet

A Rákóczi út és a Szabadság tér (Főtér) találkozásánál lévő házat 1902-ben Márkus Géza tervezte szecessziós stílusban. Márkus a lechneri felfogású nemzeti formálást követte.

A három utca által határolt telken álló, U alaprajzú kétemeletes épület magas nyeregtetőt kapott. Sarkain és a Rákóczi úti homlokzat közepén rizalit fut. Falainak gazdag és színes majolika díszítésében a népművészeti motívumkincs játszik meghatározó szerepet, és az épület népmesék palotáit idéző hatását csak növeli a kétemeletes homlokzat hullámvonalú lezárása.

Földszintjét hullámos vonalú osztópárkány, második emeletét a falfelület függőleges tagolásához igazodóan alacsonyabb-magasabb, íves részekből álló pártázat zárja. A homlokzatokat és a tetőt Zsolnay-féle pirogránit elemek díszítik. Ezeket nemrég fel kellett újítani, ahogyan az első emeleti boltozott nagyterem gazdagon díszített kerámiáit és stukkóit is.

Cifrapalota épülete

Az épület belső díszítése visszafogottabb, elsősorban a Pávás teremre összpontosul. A kék eozinmázás csempék, a meggypiros és kék kerámiadíszek, a festett gipszstukkókból kivitelezett, de eredetileg eozinos kerámiából tervezett pávák, s különösen az egykor arany hátherű fehér stukkók együttesében, motívumaiban is a külső díszítés köszön vissza.

Az épület gazdag díszítettsége, ablakainak jellegzetes színe ihlette az ismert gyermekdal szövegét is, amely szerint „Cifra palota, zöld az ablaka”.

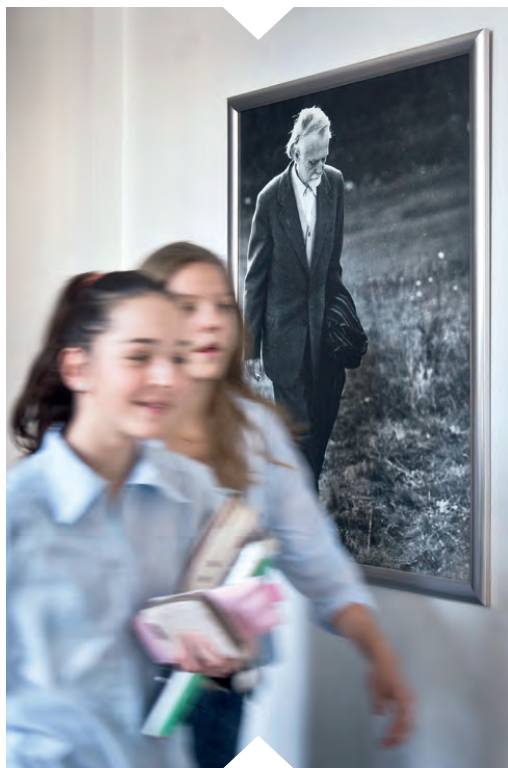
Az épületben egykor üzletek, bérlakások mellett itt működött a Kereskedelmi Kaszinó, 1945-1982 között pedig a szakszervezetek székháza volt.

A Cifrapalota 1983 óta ad otthont a Kecskeméti Képtárnak. A múzeum három fontos gyűjteményt őriz: a Nemes Marcell adományozta kollekción, Farkas István – Glücks Ferenc gyűjteményt, valamint a miskei Tóth Menyhért életművet.

Az épület 2006-ban fejeződött be. A szecessziós palota különleges elismerést kapott az Europa Nostra Díj zsűrijétől.

Kodály Zoltán nevelési elvei (Kodály-módszer)

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Kodály Zoltán zeneszerzői tevékenysége mellett sokat foglalkozott a zene oktatásával is. Nézetei a Visszatekintés című kötetekben olvashatók. Követői az ő elveihez igazodva kidolgozták az ének-zenei nevelés módszertanát. Ezt az 1950-ben létesült kecskeméti ének-zenei általános iskolában kezdték alkalmazni, és az intézmény énektanárai mindmáig a kodályi koncepció megvalósításán és népszerűsítésén fáradoznak.

Hasonló szellemben végzi küldetését az 1975-ben ugyancsak Kecskeméten létrejött Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet is. A Kodály nevéhez fűződő zenei nevelési elgondolás szerint a gyermekek egészséges fejlődéséhez nélkülözhetetlen a zene, a zeneértésnek, a befogadásnak a legfontosabb módja a zenei aktivitás, s ennek megteremtéséhez az éneklés (beleértve a kóruséneklést is) a leghatékonyabb eszköz. A zenei ismereteket a tanulók kezdetben a népzene,

a magyar népdalkincs közvetítésével sajátítják el, majd erre épül a magas művészetrel való foglalkozás. A tanítandó zenei anyag elsősorban a klasszikus zenén alapul. A zenei nevelés szerkesztésének a zenei írás-olvasás elsajátíttatása, valamint a szolmizálás.

A Kodály Zoltán által összefoglalt nevelési elvek a pedagógia történetében olyan nagy jelentőségűek, mint a nyugati világban feltűnő modern pedagógiai törekvések. A kodályi koncepció máig a leghatékonyabb módja a tiszta éneklés elsajátításának, a zenei műveltség megszerzésének, a kórusmozgalom fenntartásának. Egyik legfontosabb eszköze a személyiség fejlesztésének. Az iránta való érdeklődés töretlen a világban, szinte minden földrészről érkeznek rendszeresen Kecskemétre a téma iránt érdeklődők. A Kodály-módszer néven ismert zenei nevelési felfogás egyik legnagyobb kulturális kincse a magyarságnak.

Kodály Zoltán életműve

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Kodály Zoltán zeneszerző, zenetudós, népzene-kutató 1882. december 16-án született Kecskeméten. A galántai népiskolában és a nagyszombati érseki főgimnáziumban végezte alsóbb tanulmányait. Eötvös-kollégistaként a budapesti egyetem bölcsészeti karán és a Zeneakadémián egyidejűleg végzett. Doktori disszertációját a magyar népdal strófaszervezetéről írta 1906-ban.

Kisebb megszakításokkal 1905-től 1925-ig rendszeresen gyűjtött népdalokat, később szórványosabban, de legutoljára még 1950-ben is. Bartók Bélával 1906-tól dolgozott együtt a Felföldön, Erdélyben, a bukovinai székelyek között, illetve az ország más részein föltárva a magyar népzene archaikus rétegét. Népdalgyűjtő tevékenységével párhuzamosan bontakozott ki egyéni stílusú zeneszerzői munkássága, amely elsősorndően magyar népzenei élményekben gyökerezett. 1925-től kiterjedt pedagógiai munkásságot is kifejtett az iskolai népdaltanítás és

a zenei anyanyelv ápolása ügyében. Zenefolklorisztikai szemináriumot indított 1930-ban a budapesti tudományegyetemen, majd 1937 és 1940 között népzenei előadásokat tartott a Zeneművészeti Főiskolán.

Kodály ismertebb művei közé tartozik a Hány János, a Székelyfonó, a Galántai táncok, a Psalmus Hungaricus, a Fölszállott a páva. Életének utolsó időszakában mint zeneszerzőt és pedagógust általános hazai és nemzetközi szakmai és társadalmi elismerés övezte. Több egyetem és akadémia tisztelte meg tagságával, köztük 1960-ban az oxfordi, 1964-ben a berlini Humboldt Egyetem díszdoktorává választotta. A Nemzetközi Népzenei Tanács elnöke, a Nemzetközi Zenepedagógiai Társulat díszelnöke, a Magyar Néprajzi Társaság fővédnöke volt. Háromszor kapott Kossuth-díjat: 1948-ban, 1952-ben és 1957-ben. Kodály Zoltán 1967. március 6-án hunyt el Budapesten.

Bóbis Gyula életműve

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

sport

Bóbis Gyula 1909. október 7-én született Kecskeméten. A KTE-ben kezdett el sportolni, előbb labdarúgóként, majd rövid időn belül a birkózó szakosztályban folytatta tevékenységét.

A szakemberek hamar felismerték kiváló képességeit és ennek köszönhetően – miután a KTE színeiben még országos ifi bajnokságot nyert – 1931-től a BVSC sportolója lett. Itt érte el sikersorozatát, amely 1934-től 1952-ig tartott. Ez idő alatt mindkét fogásnemben összesen 21 egyéni és öt csapatbajnoki címet szerzett. Technikai és taktikai felkészültsége jóval felülmúlta fizikai erejét. Harcmódora támadó volt, ereje a lendületben rejlett. Legnagyobb sikerét az 1948-as londoni olimpián érte el, ahol a szabadfogású nehézsúlyban („király kategória”) aranyérmet nyert. Stockholmban 1950-ben világbajnoki 2. helyezést, ezüstérmet szerzett. Az 1937-ben, 1939-ben és 1946-ban megrende-

zett Európa-bajnokságokon harmadik helyezést ért el.

Műveltségével kiemelkedett kora sportolói közül. Szeretett olvasni, megtanult görögül, hogy megírja a birkózás ókori olimpiai történetét. Behatóan foglalkozott a magyar keresztnemekkel, és szerette a komolyzenét, főleg az operákat. Tanult énekelni is. Visszavonulása után MÁV-tisztviselőként dolgozott. 1971-ben a Nemzetközi Birkózó Szövetség (FILA) érdemrendjét betegsége miatt már nem vehette át. 1972. június 24-én hunyt el Budapesten, a Farkasréti temetőben nyugszik. Kecskemét nem lett hűtlen a bajnokhoz, 1983-tól köztér, illetve edzőcsarnok viseli nevét, egykori iskolája, a Református Kollégium pedig 2009-ben nevezte el róla tornatermét. Születésének 100. évfordulója alkalmából mindkét intézmény falán emléktáblát avattak. A „hírös városban” 1983 óta évente Bóbis Gyula Emlékversenyt rendeznek.

Messzi István életműve

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

sport

Messzi István 1961. június 29-én született Kiskunfélegyházán. 1975-ben iratkozott be a kecskeméti Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképző Iskolába, 1978-ban tett szakmunkás vizsgát, majd 1983-ban érettségizett. A Testnevelési Főiskola Továbbképző Intézetében 1986-ban szerzett edzői oklevelet.

A súlyemelés alapjaival 1975-ben a Kecskeméti Spartacus Sportegyesületben ismerkedett meg, ahol Kasza György edző nyolc éves kitaró munkájának is köszönhetően a világ élvonalába került. 1986 és 1991 között a KSC súlyemelője, ahol továbbra is Kasza volt az edzője. Sportpályafutása során számtalan ajánlatot kapott a fővárosi kluboktól, de ő soha nem hagyta el Kecskemétet. Bejárta az egész világot, versenyzett Ausztráliában, Ázsiában, Afrikában, Távol-Keleten és Európában.

Messzi kétszeres világbajnok győztes, többszörös magyar bajnok és csúcstartó, az „örökös

magyar bajnok” cím birtokosa. 1984-től volt a magyar válogatott tagja. 1984-ben Várnában, a Los Angeles-i olimpiát helyettesítő versenyen (75 kg-ban 347,5 kg-mal) harmadik lett. Európa- és világbajnokságon negyedik, ötödik és hatodik helyezéseket szerzett. Sportpályafutásának csúcsa az 1988-as szöuli olimpia volt, ahol 82,5 kg-os súlycsoportban ezüstérmes lett 370 kg-os (170; 200) teljesítménnyel.

A népszerű sportoló 1991. május 9-én közlekedési baleset következtében hunyt el, sírja a kecskeméti köztemetőben van. Emlékét őrzi a város: 2007-ben róla nevezték el a kecskeméti sportszarnokot, és ez időtől kezdve rendezik meg évente a Messzi István Súlyemelő Emlékversenyt. 2011-ben helyezték el emléktábláját a sportszarnok falán. Nevét viseli a kecskeméti Széchenyi István Idegenforgalmi és Vendéglátó ipari Szakközépiskola tornaterme is.

Csík zenekar munkássága

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Csík zenekar 1988 óta a magyar népzenei élet egyik meghatározó szereplője. Kecskeméten kezdték tevékenységüket, s a vidéki zenekarok közül szinte egyedül tudták állni hosszú távon a versenyt a legjobb budapesti tánczási bandákkal. Bár a csapat összetétele az idők folyamán sokszor változott, többen már a kezdeti években is együtt játszottak. A jelenlegi felállítás: Csík János (hegedű), Majorosi Marianna (ének), Kunos Tamás (brácsa), Szabó Attila (hegedű), Barcza Zsolt (cimbalom), Bartók József (nagybőgő), Makó Péter (fúvós).

Csík János 2002-ben súlyos autóbalesetet szenvedett, bal karja több helyen eltört. Sokáig kérdéses volt, vehet-e még kezébe vonót valaha. Megmozdult a népzenei társadalom: segélykócsert szerveztek a primás és családja megsegítésére. Aztán „Janika” fokozatosan visszanyertéképességétahegedűmegtartására és a vonó kezelésére. Újabb zenei ötletekkel

álltak elő. Míg korábban szinte kizárólag autentikus népzenei játszottak, egyre gyakrabban építettek be repertoárjukba világzenének minősíthető elemeket. Átdolgoztak Kispál és a Borz-számokat is, a Quimby Most múlik pontosan című dalának általuk játszott változata pedig meghozta számukra az országos népszerűséget. Telt házú koncertjeiken ismert zenészek is közreműködnek, így a szaxofonos Dresch Mihály, a szájharmonika-virtuóz Ferenczi György vagy a primás Pál István „Szalonna”. Sokfelé turnéztak a világban, tagjai voltak a Sydney olimpia magyar kulturális delegációjának is.

Munkájuk elismerését jelzi a Fonogram-díj, melyet 2007 elején érdemeltek ki a Senki nem ért semmit című albumukért világzene kategóriában. A Csík-zenekar 2010-ben Prima Primissima díjat, 2013-ban Kossuth-díjat kapott.

Bohém Ragtime Jazz Band munkássága

FELLELELTŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Bohém Ragtime Jazz Band nyolc tagjának összesen húsz hangszere van, s ráadásul mindegyiket meg is szólaltatják. És akkor még a zenecsinálásra alkalmas hangszer-szerű tárgyakat nem említettük, az éneklésről nem is beszélve. A játszott stílusok száma az instrumentumokéval vetekszik. Jelenlegi felállásuk: Ittész Tamás (zongora, zenekarvezető), Lázár Miklós (hegedű), Török József (tuba, bőgő), Falusi Alfréd (dob), Lebanov József (trombita), Korb Attila (harsona), Mátrai Zoltán (klarinét), Mátrai György (bendzsó, gitár).

A zenekar évtizedekkel ezelőtt, 1985 tavaszán egy kecskeméti nőnap-i ünnepségen szerepelt először nagyobb nyilvánosság előtt. Magukat Joseph Francis Lamb amerikai szerző Bohemia Rag című száma alapján keresztelték el, mert hogy az a fajta vidámság, ami a temperamentumos szerzeményben tetten érhető, rájuk is tökéletesen jellemző. Koncertjeik az 1910-es,

1920-as, 1930-as évek Amerikáját idézik meg rengeteg mókával. A régi magyar slágerek pedig a boldog békeidők Budapestjének hangulatát hozzák vissza.

A Bohémek megalakulásuktól kezdve járják a világot, szinte az összes nagy tradicionális jazzfesztiválon megfordultak már Berlintonól Oslóig, Drezdától Bredáig, Poritól Montreux-ig, Asconától Bude-ig és Riminitől Sacramentóig. Rendszeresen muzsikálnak vendégstárokkal, Louis Armstrong klarinétosával, Joe Murányival 1990-ben ismerkedtek meg, attól kezdve a híres zenész haláláig többször álltak egy színpadon. Például a Kecskeméten megrendezett Bohém Fesztiválok, melyeket 1992 óta minden tavasszal megtartanak. Tizenhét lemezük jelent meg. 2003-ban az év jazzegyütteseként eMeRTon-díjat, 2010-ben a Magyar zeneművészet kategóriában Bács-Kiskun megyei Prima-díjat kaptak.

Bozsó János festőművész, múzeumalapító életművéből álló gyűjtemény

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

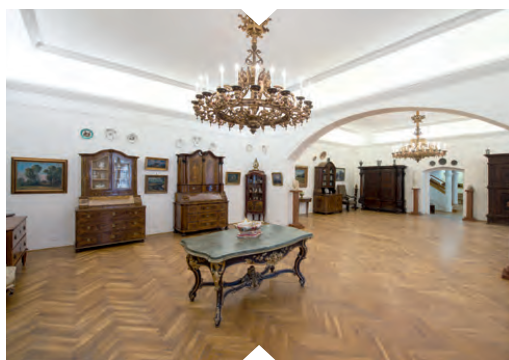
kulturális örökség

Bozsó János 1922. december 27-én született. Kecskeméten élt és alkotott. Gyermekkorát egész életére kihatóan a szegény paraszti sors formálta. Az elemi iskolát 1928 és 1934 között végezte Városföldön, majd alkalmi fizikai munkákból tartotta fenn magát. Megjárta a második világháborút, harckocsivezetőként a Don-kanyartól Linzig sodorták az események, 1945 őszén térhetett haza. Huszonhárom évesen rendezte be első műtermét rokonai házában padlásán. Autodidaktaként 1946 és 1948 között hatalmas szenvedéllyel vetette bele magát a munkába, festői ambícióit kevesen támogatták a környezetében.

Noha 1948-tól rendszeres résztvevője a helyi képzőművészeti tárlatoknak, az áttörést az 1957-es esztendő hozta meg számára, ekkor nyílt ugyanis kiállítása a kecskeméti Katoana József Múzeumban. Itt fedezte fel Pogány Ö. Gábor, a Nemzeti Galéria akkori igazgatója,

Bozsó János festőművész, múzeumalapító életművéből álló gyűjtemény

aki meg is vásárolta négy képét a galéria számára. Szintén 1957-ben történt, hogy műtermet alakíthatott ki a Klapka-házban, ami később múzeummá a műgyűjtőnek és gyűjteményének is otthont adott. Önálló kiállítással 1960-ban mutatkozott be a budapesti Fényes Adolf

Teremben. A rá következő évben a Művészeti Alap tagjává választották, minek következtében egymást követték a kiállításai itthon és külföldön. Tanulmányúton járt több kelet- és nyugat-európai országban. Rendszeresen szerepelt megyei és az országos csoportkiállításokon, például a Bács-Kiskun Megyei Téli Tárlaton, a Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlaton, a Kecskeméti Tavasz Tárlaton. Számos művésztelep, így a tiszakécskei, a hartai, a veránkai, a keceli, a gemenci alapító tagja volt. Bozsót az alföldi festészet szerelmeseiként, a Tornyai és Koszta művelte kolorisztikus irányzat elismert művelőjeként tartották számon.

Festői indulásával párhuzamosan értékmenésbe is kezdett: miközben festette az Alföldet, járta a falvakat, tanyákat, szinte minden porta padlásán, fészerezében talált kidobásra ítélt kincseket. Múzeummá érett kollekciónak 1976-ban ajándékozta Kecskemétnek, 1979-ben nyílt meg a Klapka-házban berendezett Bozsó Gyűjtemény, amely 2012-ben megújult és kibővült. Ma már a régió legnagyobb látogatható magángyűjteményeként emlegetik, melynek állandó kiállításán a magyar népművészet és az európai iparművészet emlékei mellett egyházművészeti tárgyak, a Hanga-féle óragyűjtemény, és természetesen Bozsó János alkotásai láthatóak.

A Munkácsy-díjas festőművész 1998. december 14-én távozott az élők sorából. Emlékét a róla elnevezett alapítvány ápolja.

Magyar Népmesék rajzfilmsorozat

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Pannónia Filmstúdió kecskeméti műhelye 1971-ben alakult meg. Kezdetben a budapesti intézmény leányvállalata volt, ahol elsősorban az anyacég nagy munkáit támogató, kiegészítő tevékenység folyt. Itt színezték, itt húzták ki a rajzfilmekhez készülő egyes fázisrajzokat. Később a műterem vezetői önállósnodni kezdtek, és kreatív alkotókat toboroztak, valamint felkértek több, a szakmában már jól ismert művészt, hogy segítsen munkájukban. Jankovics Marcell volt az egyik oktató, akinek a kecskemétiiek többek közt azt is köszönhették, hogy ők lettek a hazai rajzfilmipar hagyományőrzői, akik bemelték a népi kultúrát az animációba.

Jankovics Marcell volt a tervezője, rendezője, valamint szakértője a Magyar népmesék sorozatnak is, melynek ötlete Mikulás Ferenc stúdióvezető fejében fogant meg. Kelltek hozzá azok az idők, amikor felkapottá váltak a néprajzi témák, illetve az, hogy az alkotók

fogékonyak legyenek a paraszti kultúra kincseinek megmentésére. Amire pedig előre az alkotók sem számítottak: a magyar népmesék a hazánkban és a határon túl élő magyarok számára a nemzeti összetartozás érzésének egyik legjelentősebb forrását jelentik. Az 1977-től gyártott epizódok felejthetetlen történeteket dolgoznak

Magyar Népmesék rajzfilmsorozat

fel ötletesen, mindazonáltal a mesék eredeti humorát egy kis képi humorral szövik át. Nem véletlenül lett a Pannónia Filmstúdió Kecskeméti Műtermének (később Kecskemétfilm Kft.) egyik legnagyobb sikere a hazai rajzfilmgyártás aranykorából való széria. A 2011-es év végére a 100 részesre tervezett sorozat minden része elkészült.

A sorozat zenéjét a Kalácska együttes írta, a főcíme ma már mobiltelefonok csengőhangjaként is megszólal. A produkció harmadik évadjától kizárólag Szabó Gyula volt a narrátor, az első szériában három, a másodikban nyolc epizódban hallhatjuk jellegzetes stílusban mesélni. Bánffy György, Hrotkó Károly, Kóka Rozália, Bánhidi László, Patkós Irma, Zsolnay Margit, Tolnay Klári, Avar István és Molnár Piroska is ízes magyar nyelven adja elő a meséket. Szabó Gyula 2005 nyarán a Kecskeméti Animációs Filmfesztiválon életműdíjat kapott három évtizedes „mesemondói” tevékenységéért.

A Magyar népmesék egyes epizódjai számos nemzetközi fesztiválon szerepeltek sikerrel. Például a Cerceruska és a Gyöngyvirág Palkó Kínában, A kővé vált királyfi Japánban kapott díjat, a Hogyan telt a gyerekkorom? című epizód pedig a Chicagói Nemzetközi Gyermekfilmfesztiválon első díjas, a rá következő évben pedig a Köcsökgirály ugyanitt második díjas lett.

Csiperó Fesztivál

FELLELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A kecskeméti civil szervezet, az Európa Jövője Egyesület 1990. szeptember 29-én azzal a céllal alakult, hogy a kecskeméti nebulókat megismerteti európai kortársaikkal a gyermektalálkozók során. Az alapötlet egyszerű volt: a kontinens országaiból gyermekeket hívnak meg, akiket kecskeméti iskolák látnak vendégül. A külföldről érkezők családoknál laknak, majd a következő évben ők hívják viszontlátogatásra vendéglátóikat. Az egyesület csupán annyit kér a találkozókra résztvevő csoportoktól, hogy hozzanak magukkal nyelvi nehézségek nélkül átadható ajándékot, vagyis zenét, táncot, műsort, melyek által megismertethetik a kultúrájukat másokkal. Ezzel azt is elérhetik, hogy előítéletektől mentes, a másságot elfogadó, toleráns nemzedékké váljanak a mai fiatalok.

Csiperó nem más, mint a seregszemlék kedves figurája, akit ma már Európa szinte minden pontján ismernek és szeretnek. A kedves, kerek

hasú madárka pályázati úton született, mégpedig Szabó Csilla álmolta meg, a névadó pedig a helyi Petőfi Sándor Általános Iskola tanulója, Kis Dávid lett. A Csiperó-dal szerzője Szénási Pál Bertalan. Az eddigi találkozók során több mint 15.000 gyermeket láttak vendégül a világ 35 országának mintegy 150 településéről. Európán kívülről, például a Koreai Köztársaságból, Japánból, Izraelből, Kanadából és Ausztráliából is jöttek már Kecskemétre.

Európában egyedülálló rendezvény, mely egy egész várost mozgósít, sőt az évtizedek során több testvérvárosi együttműködés is kötöttet már. Kiemelt közösségi, kulturális és turisztikai élményt nyújt. A Csiperó Fesztivál az eltelt idő alatt markáns jelenlétével Kecskemét egyik legfontosabb ifjúsági rendezvényévé vált, mely nemzetközi jelentőségű.

Kecskeméti Animációs Filmfesztivál

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Már a Pannónia Stúdió kecskeméti műterme megalakulásakor, a magyar animációs filmgyártás aranykorának kezdetén felvetődött a gondolat, hogy a magyar rajzfilmnek és egyben a városnak fesztivál kellene. Az 1971-ben alapított műterem és a dinamikusan fejlődő megyeszékhely által közösen szervezett első hazai animációs filmszemlére azonban az 1980-as évek közepéig, egészen pontosan 1985-ig várni kellett.

A szemléből 1993-ban fesztivál lett, amely már nemcsak a legfrissebb hazai alkotások bemutatására korlátozódott, hanem egyre több külföldi filmet is bemutató programmal bővült, 1996-tól pedig külön versenyben indulnak a legfrissebb európai animációs játékfilmek. A korábban háromévente megrendezett Kecskeméti Animációs Filmfesztivál (KAFF) 2005-ben biennálévá avanszált. A filmvetítések mellett zenei és színházi előadások, kiállítások

és szakmai tanácskozások várják a fesztiválra látogatókat.

Az eddigi KAFF történetét jellemzi, hogy a versenyprogramok zsűrijében, illetve meghívott előadóként nagy presztízsű vendégekkel és életművek bemutatásával büszkélkedhet. Kecskeméten a fesztivál révén megismerkedhettünk többek között a magyar származású John Halasszal Londonból, az olasz animációs filmtörténésszel, Giannalberto Bendazzival, az Annecy Animációs Fesztivál „nagyasszonyával”, Nicole Salomonnal, az orosz animáció nagy öregejével, Yuri Norsteinnel. Továbbá itt járt a zágrábi iskola képviselője, Borivoj Dvorniković Bordo, az észt animáció „atyja”, Priit Pärn, az angol animáció fenegyereke, Phil Mulloy, a kanadai Oscar-díjas rendező, Co Hoedeman, a rendkívüli finomsággal megkomponált árnyanimációs filmjeiről ismert francia Michel Ocelot.

Buda Ferenc munkássága

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Buda Ferenc 1936. november 3-án született Debrecenben. Szülei fontosnak tartották, hogy tanuljon, s ő már az iskoláskor előtt olvasóvá vált. 1947-ben a debreceni református kollégiumban kezdte meg középiskolai tanulmányait. Majd a Fazekas Mihály Gimnáziumba járt. Itt ismerte meg a történelmet tanító költőt, Kiss Tamást, aki elindította az irodalmi pályán. A képzőművészet, a néprajz is erősen érdekelte, végül a debreceni egyetem magyar-országi szakán kezdte meg tanulmányait, melyet 1968-ban fejezett be levelező tagozaton.

Húszévesen már verseket írt: 1956-ban három forradalmi költeménye miatt egy év börtönre ítélték. Szabadulása után öt éven át az ország különböző részein segéd-, illetve betanított munkás volt. Juhász Ferenc, Nagy László, Kiss Ferenc és más jóakarói segítségével újra elkezdett publikálni. Részt vehetett a fővárosi irodalmi életben, majd 1963-ban – egyéni

eljárással – mentesítették a büntetett előélet hátrányai alól. Diplomáját megszerezve Pusztavacson, majd Kecskeméten, Kerekegyházán tanított. Később a kecskeméti levéltárban dolgozott, azután pedig az 1969-ben induló Forrás folyóirat belső munkatársa, 1986 óta főmunkatársa lett. Hosszú időn át a Magyar Írószövetség Duna-Tisza-közi csoportjának titkára volt. A Magyar Művészeti Akadémia tagjának 2002-ben választották.

Első verseskönyve 1963-ban jelent meg, gyűjteményes kötete 1992-ben, 2006-ban. Gyermekverseket, prózaköteteket is publikált, valamint baskír, finn, kirgiz, kazak, lapp, mari, mordvin, török és udmurt nyelvből fordított. A szépirodalom mellett faragással, bőr- és fémmegmunkálással is foglalkozik. Jelenleg Tiszakécsken él. Elismerései közül kiemelkedő a Nemzeti Művésze, a Kossuth- és a József Attila-díj.

Kálmán Lajos népzenekutató munkássága

FELLELEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Kálmán Lajos 1921. szeptember 5-én született Szabadszálláson. A szülői házban a kultúra tisztelétét, az iskolában a kötelességteljesítés gyönyörűségét, a faluban a hagyományokat, szokásokat tanulhatta meg. A Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészkarán történelem, földrajz, néprajz szakon tanult, majd a Zeneakadémián orgona és ének szakon is diplomát szerzett. 1965-ben doktorált Kecskemét néprajzáról, népzenejéről készített disszertációjával. A Kecskeméti Református Tanítónőképző Intézetben ének- és zenetanárként dolgozott 1947-től.

A tanár úr mindig nagy érdeklődéssel fordult a Kiskunságban élő emberek világa, nyelve, kultúrája és az élő hagyományok felé. Népzenekutatóként a megyeszékhely környékén több mint 1500 népdalt gyűjtött, köztük a bugaci pástorok dalait. „Kerékpáros népdalgyűjtőnek” hívták. Nevéhez kötődik az 1967-ben

elindított Kecskeméti Népzenei Találkozók sorozata. Főállása mellett folyamatosan publikált, gyűjtött és folytatta aktív tevékenységét a református egyháznál. A kilencvenes években behatóan foglalkozott egyházzenevel, zsoltárok keltek életre keze alatt. 1999. november 7-én hunyt el, sírjára barátja, Buda Ferenc költő faragta a kopjafát. Halála előtt néhány hónappal jelent meg a Kecskemét környéki népdalkincs kistükre című népdalgyűjteménye, a könyvbe mutatón megénekelte a közönséget.

Életfelfogása, egész élete lobogás volt, sugárzó hivatástudattal, elkötelezettséggel, ez hajtotta, üzte újabb és újabb célok elérésére. A „csak tiszta forrásból” igényét tanítványai ma is szívükben hordozzák. Munkásságának elismeréseként 1993-ban Kecskemét díszpolgárává avatták.

Katona József életműve

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Katona József 1791. november 11-én Kecskeméten született, iparos családban. Szülei, bár maguk iskolázatlan emberek voltak (apja takácsmester), fontosnak tartották, hogy legidősebb fiúgyermeküket taníttassák. Gimnáziumi osztályait befejezve jogi tanulmányokat kezdett.

Egyetemi tanulmányai során nem ért el különösebben jó eredményeket, viszont számos diáktársához hasonlóan színészként csatlakozott a pesti magyar színtársulathoz. Békesi József álnéven írta alá a szerződését. Kisebb szerepeket játszott, de drámafordításokkal, átdolgozásokkal és eredeti darabok írásával (például Ziska, Jeruzsálem pusztulása) szintén kimutatta a színjátszás iránti elkötelezettségét. Színésztársai között volt Széppataki Róza, aki később Déryné néven vált halhatatlanná. Katona félszegen, levélben vallott szerelmet a színésznőnek, aki nem viszonzta érzelme-

it; valójában nem is tudta igazán, kitől kapta a vallomást, hiszen a fiatalember csak a neve kezdőbetűit írta alá.

Katona Józsefet a színészet mellett egyetemi éve alatt a történelem foglalkoztatta, korai drámái is főként történelmi tárgyúak. 1815-ben tett ügyvédi vizsgát, és ebben az évben készítette el Bánk bán című történelmi drámája első változatát, melyet 1819-ben véglegesített. Ezután drámát többet nem írt. Pesti ügyvédek irodájában dolgozott, míg 1820-ban rövid ideig önálló irodát nem működtetett. Ez a vállalkozása kudarccal végződött, viszont sikeres pályázata alapján ugyanebben az évben szülővárosában alügyésszé választották. 1826-ban városi főügyész lett. Zárkózott, magányos életet élt, színjátszással, irodalommal hivatásszerűen nem foglalkozott. Még nem volt negyven éves, amikor egy nap, 1830. április 16-án hivatalába tartva összeesett: szívroham végzett vele.

FELLELEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Kecskeméti Katona József Múzeum képzőművészeti gyűjteményének legnagyobb egysege Tóth Menyhért festőművész több ezres életműve. Az alkotó élete során a paraszti életvitelt soha el nem hagyta, napközben szobafestő és földműves, este pedig festőművész volt. A természettel való aktív, erőteljes, álmokban és mesékben gazdag együttélés jellemezte.

Tóth Menyhért Mórahalmon, a Szeged környéki tanyavilágban született 1904-ben. Igazi lakóhelye, művészetének „valódi szülőföldje” ötéves korától azonban Miske volt. 1929 őszén vették fel a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Vaszary János volt a mestere. Nagy szegénységben tengődött a fővárosban, s számtalan lelki sérülés is érte. Először csak ideiglenesen, 1935-ben pedig végleg visszatért Miskére, gyakorlatilag három évtizedre eltűnt a szakma és a nagyközönség elől.

Leginkább ismert korszaka életének utolsó

két évtizede. Hihetetlenül tömör jelképi szintet ért el a képeiben, melynek magaslataihoz hosszú évtizedek alatt stílusának folyamatos egyszerűsödése is hozzájárult. Főművek egész sorozata született meg a fehér korszakában. Az 1970-es években született festményeit bevonó fehér fátyol sokszor csak sejteti a formákat.

Tóth Menyhért a XX. századi magyar képzőművészet talán legegységesebb érvényű életművének megteremtője. Alapvetően öntörvényű, mindig a saját útját járó művész volt. Az irányzat-lovag alkotókkal szemben valóban egyedít, sehova nem sorolható, érdemben utánozhatatlant hozott létre, amely éppoly európai, egyetemes, mint amennyire magyar. A miskai remete 1980-ban halt meg. Az 1976-ban Érdemes Művész, 1990-ben posztumusz Kossuth-díjjal kitüntetett alkotó életművének legnagyobb része Kecskeméten található.

Kecskeméti Katona József Múzeum Képzőművészeti Gyűjteménye

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kecskemét

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Kecskeméti Katona József Múzeum képzőművészeti gyűjteményének legrégebbi anyaga Nemes Marcell, a híres műgyűjtő és mecénás adakozásának köszönhető, aki 1911. május 20-án mintegy 80 képet ajándékozott a kecskeméti Városi Múzeum Képtárának megalapítására. A kortárs magyar művészet nagy támogatójaként elsősorban a XX. század eleji mesterek festményeit favorizálta, de a XIX. század magyarországi festészete is képviseltetve van. Többek között Ferenczy Károly, Glatz Oszkár, Thorma János, Czöbel Béla, Márffy Ödön, Kernstok Károly, Gulácsy Lajos, Rippl-Rónai József, Vaszary János, Iványi-Grünwald Béla alkotásai kerültek ide. Nemes az adománylevelében utalt arra, hogy a gyűjtemény alapítása szorosan kapcsolódott a Kecskeméti Művésztelep létrehozatalához.

Az egyre gyarapodó gyűjtemény Kecskeméti Galéria, majd Kecskeméti Képtár néven

Kecskeméti Katona József Múzeum

Képzőművészeti Gyűjteménye

1983. október 8-tól a főtéri Cifrapalotában lett otthonra, mely elsősorban a Farkas István–Glücks Ferenc-hagyatékra épült. Farkas István festőművész és édesapja, az újság- és könyvkiadó Wolfner József több mint ezer darabos gyűjteményét haláluk után 1948-ban az örökösök öt részre osztották. Az örökség révén a magyar művészet nagy magányosai közül három zseni életművének legjelentősebb képeit őrzik a kecskeméti intézményben. Mednyánszky László bárónak (1852-1919) tájképei mellett figurális művei is részei a kollekciónak. Legtöbb képet a XX. századi magyar festészet egyik legtalányosabb alkotójától, Farkas Istvántól (1887-1944) találunk, és jelentős az erdélyi származású, az 1920-as években a Duna-Tisza közén alkotó Nagy István (1873-1937) anyaga is.

A Farkas–Glücks-hagyaték mellett még számos jelentős, a XX. század első felében készült mű került a Kecskeméti Képtárba, így például Derkovits Gyula, Egry József, Gadányi Jenő, Rippl-Rónai József, Rudnay Gyula és Szalay Lajos alkotásai. Külön csoportot képeznek a gyűjteményben a szentendrei festők, így Ámos Imre, Anna Margit és Barcsay Jenő művei. De említhetjük a legnagyobb egységet is, a miskei festőművész, Tóth Menyhért (1904-1980) több ezres életművét.

A Kecskeméti Katona József Múzeum képzőművészeti gyűjteménye a XIX-XX. századi, illetve a mindenkori kortárs magyar képző- és iparművészetre fókuszál, s e kategóriában Magyarországon az egyik legnagyobb, legrangosabb kollekcióval rendelkezik.

Holló László Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész munkássága

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Holló László Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész 1887. március 6-án született Kiskunfélegyházán. Rajztehetsége korán kitűnt. Művészetében mindvégig meghatározó szerepe volt a szülőhelynek, az alföldi paraszti életnek. A félegyházi érettségi után 1904-1909 között a budapesti Mintarajziskolában folytatta tanulmányait, mesterei Székely Bertalan és Szinyei Merse Pál voltak. 1909-ben elnyerte a Kalmár Józsefné által alapított négy éves tanulmányi ösztöndíjat, így Münchenben tanult tovább Hollósy Simon mester iskolájában. 1911-től párizsi, spanyolországi és itáliai tanulmányutakat tett. 1914-ben hazatérve Debrecenben telepedett le. Itt ismerkedett meg feleségével Hrabéczy Annával.

Az 1920-as évektől egyre jobban kibontakozott a festészete. Ekkoriban elsősorban bibliai, mitológiai témák foglalkoztatták. Későbbi olajképein és grafikáin egyre inkább visszatért alaptémá-

jához a paraszti élet drámájához. A második világháború, majd az azt követő évek visszavetették művészetét. 1956-ban elhunyt felesége. 1961-ben újra nősült, második felesége Maksai Olga, akinek alakja a művész számos rajzán és festményén megjelenik. A hatvanas években készült képei színesebbek, változatosabbak, vidámabb témákat választ, amelyekből sugárzik az életöröm. 1961-ben a Múcsarnokban és a Kiskun Múzeumban is nyílt kiállítása.

Élete során Európa több nagyvárosában – például Brüsszelben, Varsóban, Drezdában, Párizsban – is sikerrel bemutatkozhatott. Számos állami és szakmai díjjal ismerték el, a Munkácsy Mihály-díjat 1956-ban, a Kossuth-díjat pedig 1961-ben vehette át. Kiskunfélegyháza 1974-ben, Debrecen 1975-ben választotta díszpolgárrá. Holló László 1976. augusztus 14-én Debrecenben hunyt el, és augusztus 18-án helyezték örök nyugalomra Kiskunfélegyházán.

Holló-ház – Kocsis-féle ház

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

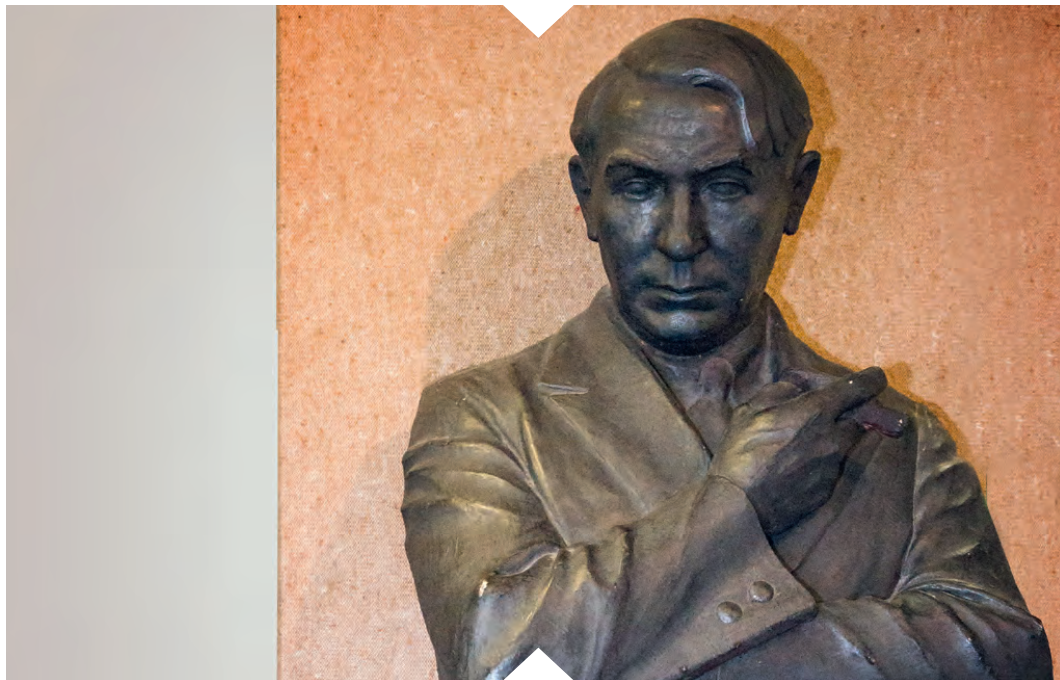
Kiskunfélegyházán, a Korona utca 4. számú házban született Holló László (1887-1976) Kosuth- és Munkácsy-díjas festőművész. Az ingatlan anyai nagyapja, Kocsis Sándor tulajdona volt. Ezért nevezik Kocsis-féle háznak, később Holló-háznak. A Kocsis-házról már 1871-ből találunk írásos feljegyzést. 1873. június 22-én „részben” készen állt a ház, melyre bizonyíték Móczár József polgármester jelentése, melyet a Jász-Kun Kerületek Alapítványának felszólítására tett Kocsis Sándor házával kapcsolatban.

A ház tervezője ismeretlen, valószínűleg pesti építészek tervezték romantikus stílusban. A feltételezések szerint az épület két ütemben készült el.

Az elmúlt száz évben több funkciót töltött be: Holló László gyermekkorában (1890-es évek) az emeleten 8-10 bérlakás volt, földszintjén pedig néhány bolt és Rosenthálék kávéháza üzemelt. Később működött benne iskola, adó-

hivatal, Kereskedelmi Kaszinó, honvédiroda, magánszanatórium, olvasóegylet, lakások és gyógyszertár. Az 1980-as évek végén korhűen és esztétikusan felújították. Az emeleten irodákat, földszintjén gyógyszertárat, és a Móra Ferenc Művelődési Központ galériáját helyezték el. Emlékezve a ház egykori neves szülőltére, tisztelői születésének 90. évfordulója alkalmából márvány emléktáblával jelölték meg a műemléki védetség alatt álló épületet.

Móra Ferenc írói munkássága, kiemelve az alföldi paraszti életet megörökítő műveit

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Móra Ferenc író, költő, újságíró, muzeológus 1879. július 19-én született Kiskunfélegyházán. Édesapja Móra Márton szücsmester, édesanyja Juhász Anna kenyérsütögető asszony. Az elemi iskola elvégzése után a helyi gimnáziumba került. Ekkor írta első, félegyházi ihletettségű verseit tanítványához, első szerelméhez, majd későbbi menyasszonyához. Tanári diplomát a budapesti egyetem bölcsészkarán szerzett. Ezekben az években már jelentek meg írásai az Új Időkben és a Félegyházi Hírlapban. 1902-ben állást kapott a szegedi Napló szerkesztőségében, 1905 és 1912 között az Én újságom című gyermeklapnak is dolgozott.

1904-ben könyvtárnok lett a szegedi kultúrpalotában Tömörkény István mellett – akinek hatására régészkedni kezdett –, majd 1917-ben ő lett a Városi Múzeum igazgatója. 1920-ban jelent meg A Kincskereső kisködmön című regénye, amely a gyermek Mórát megszemélyesí-

tő Gergőhöz kapcsolódik. 1922-ben a Kultúra Lapkiadó Vállalat igazgatója felkérte egy regény megírására, ekkor született meg a Négy apának egy leánya, mellyel Móra elismert, sikeres regényíró lett. Az Ének a búzamezőkről az egyik legjelentősebb magyar háborúellenes regény. A harmincas évek elején fizikai ereje fogyóban volt, de 1932-ben még megírta Aranykoporsó című történelmi regényét, melynek első példányát díszdoktori disszertációjaként a szegedi egyetemnek ajánlotta.

Az író 1934. február 8-án hunyt el. Félegyházán szeretett volna nyugodni, de Szegeden helyezték örök nyugalomra. Móra közvetlenül halála előtt rendezgette könyvvé önéletrajzi írásait. Halála után került a könyvesboltokba a Móra Ferenc hátrahagyott művei díszkiadása sorozat, melynek egyik kötete Daru utcától a Móra Ferenc utcáig címmel ekkor látott először napvilágot.

Móra Ferenc Emlékház – Móra-ház

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

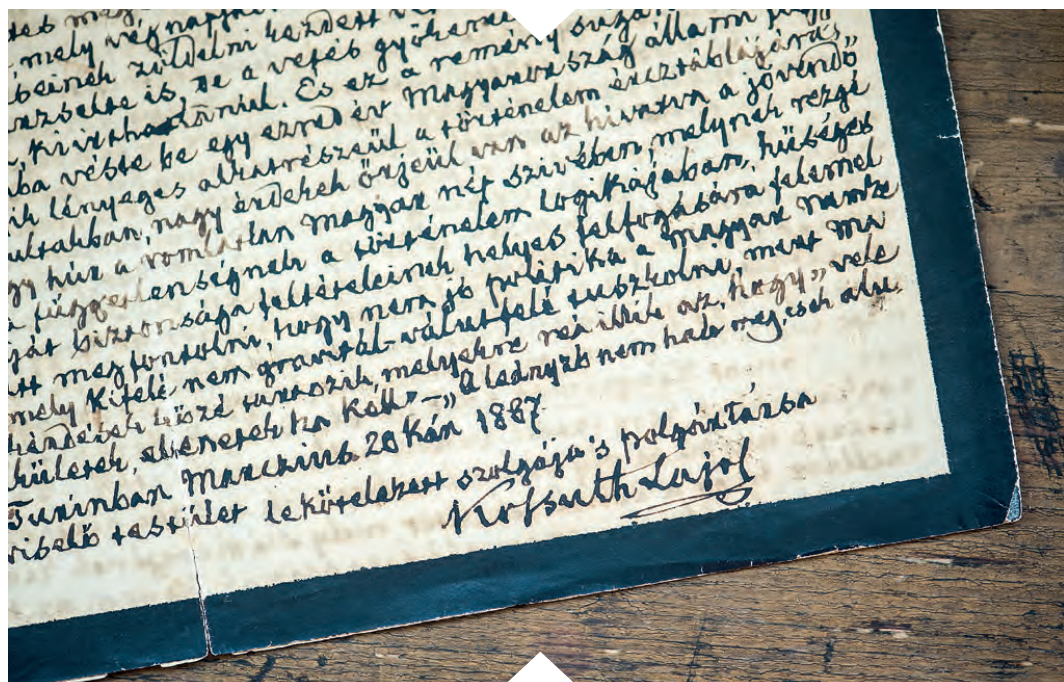
Hosszú időn át úgy élt a köztudatban, hogy Móra Ferenc a Daru utcában született. A régi Daru utcai kis parasztházat még az 1900-as évek elején lebontották, helyére polgári ízlésű házat építettek, majd emléktáblát helyeztek el rajta a város híres szülöttje tiszteletére.

Nagy változást és meglepetést hozott Mezősi Károly Móra Ferenc szülőháza című tanulmánya, amely 1955-ben jelent meg a szegedi folyóiratban, a Tiszatájban. Mezősi levéltári, anyakönyvi, telekkönyvi adatok segítségével és Móra István visszaemlékezéseinek felhasználásával felkutatta és bebizonyította, hogy Móraék 1879-ben az I. tized 52. sz. házában laktak, ami a későbbi Szarvas u. 15., illetve a mai Móra Ferenc utca 19. számú épület. A hiteles bizonyítékot a Magyar Tudományos Akadémia is jóváhagyta, az Országos Műemléki Felügyelőség pedig az épületet műemlék jellegűvé nyilvánította.

Kiskunfélegyháza lakossága azzal állított mel-

tő emléket hű fiának, a város díszpolgárának, hogy szülőházában kiállítással emlékeznek rá. Az épület felújítása 1969 októberében kezdődött és 1970 áprilisában készült el. A Móra Ferenc Emlékházat az író halálának 38. évfordulóján, 1972. február 8-án avatták fel, 1979-ben pedig a Móra-centenárium év alkalmából átrendezték. A nagyobbik szobában az író származására, a szülők életére vonatkozó dokumentumok, fotók, kéziratok, levelek láthatók. A konyhának tekinthető pitvarban az édesanya munkájához szükséges háztartási eszközök, a kenyérsütés szerszámai láthatók, a harmadik helyiségben pedig az édesapa relikviáit, a szücs mesterség szerszámaint helyezték el.

Kossuth Lajos kiskunfélegyházi díszpolgárságát megköszönő saját kezűleg írt levele

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

1848. március 15-én Budapesten kitört a forradalom. Az 1848 áprilisában kinevezett Batthyány-kormányának Kossuth Lajos lett a pénzügyminisztere. Kossuth szeptemberben toborzóútra indult az Alföldre, hogy a haza megvédésére fegyverbe szólítsa a népet. Cegléd, Kecskemét, Hódmezővásárhely, Szeged volt az útvonal. Kiskunfélegyházán is megállt 1848. október 6-án, és a félegyházi emlékezete szerint a Hattyúház előtt mondta az elhíresült szavakat: „Üdvözlöm a csatákban megbarapult haragos kunokat!” A beszéd szövege nem maradt fenn, viszont Kossuth Lajos beszédének helyét emlékkő jelöli. Kiskunfélegyházi tartózkodásának bizonyítékeként őrzik a Duttyán vendégfogadóból származó nyugtát, amelyen a kocsmányos felsorolta az elfogyasztott ételek, italok árát és a kísérő szolgálk ébjédjét is.

A szabadságharc eleste után Kossuth Lajos emigrációba kényszerült, Torinóban telepe-

dett le. Céljának tartotta a magyar szabadságharc megértetését a világgal, és ezt több mint 500 beszédben tette meg Vidintől Londonon át Washingtonig. Nyolevanadik születésnapja alkalmából Magyarországon városok, községek választották díszpolgárunknak, a legszebb utcát, teret róla nevezték el.

1886-ban Kiskunfélegyháza is díszpolgárává választotta Kossuth Lajost, amivel a személye iránti tiszteletet fejezték ki, s egyúttal tiltakoztak a honosítási törvény ellen, mely alapján 1890. január 8-án Kossuth is elveszítené magyar állampolgárságát. A képviselő-testület eredeti szándéka szerint küldöttség vitte volna a díszpolgári oklevelet Torinóba, a beteg, agg Kossuth kérésére azonban jó barátja, Helfy Ignác országgyűlési képviselő vette át ünnepélyes közgyűlésen (1886. december 5-én) a díszoklevelet Molnár István polgármestertől. Egyedül Félegyháza városának jutott az a megtisztelte-

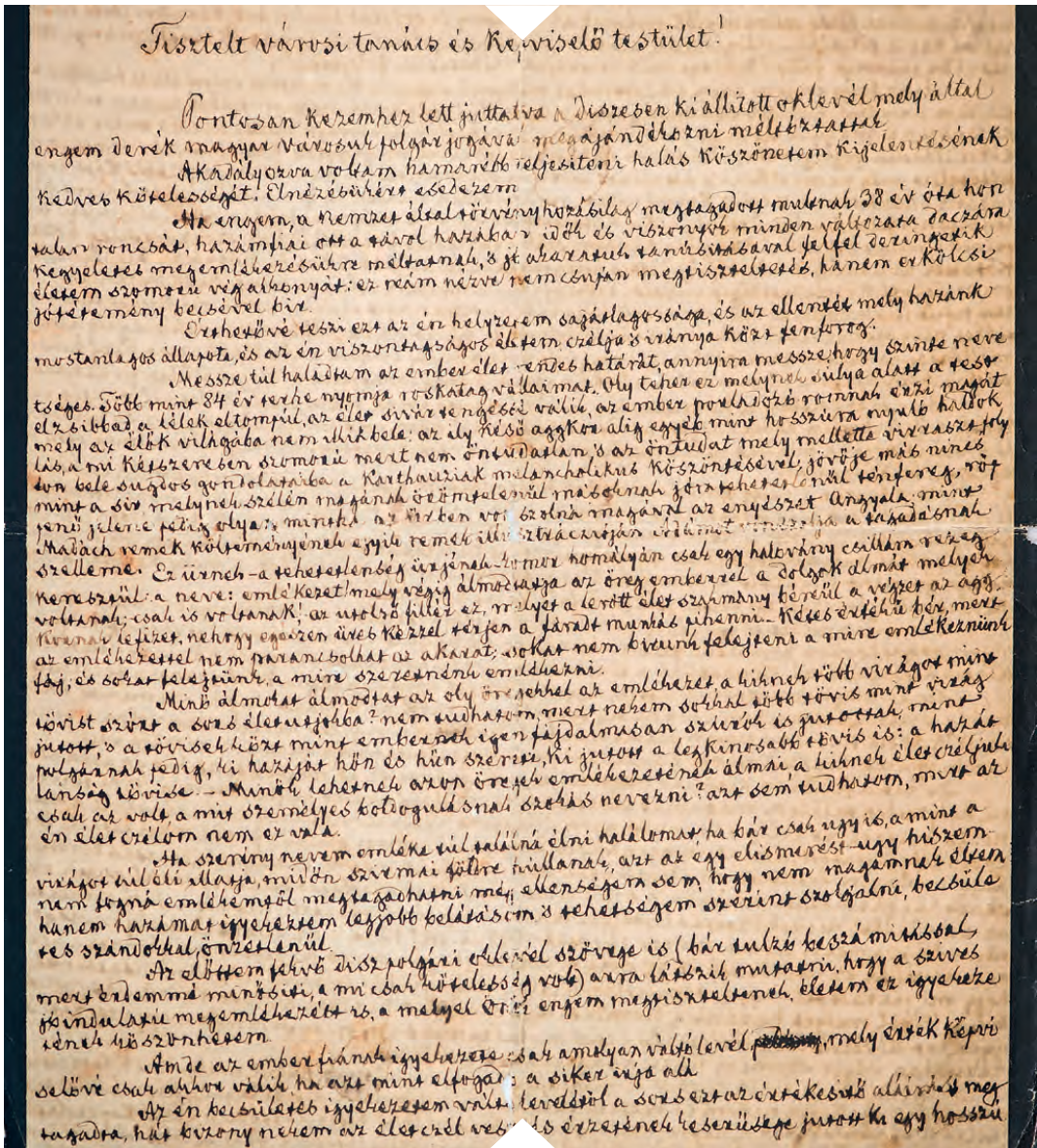

Kossuth Lajos kiskunfélegyházi díszpolgárságát megköszönő saját kezűleg írt levele

tés, hogy Kossuth Lajos saját kezűleg írt hosszú levélben köszönte meg a kitüntető címet. A köszönőlevél 1887. május 1-jén jelent meg a helyi lapokban, ekkor a közgyűlés Ulrich István főjegyző indítványára a vasúti főutcat Kossuth utcának nevezte el.

A félegyházi Kossuth-kultusz emlékei közé

tartozik a már említett emlékkövön kívül a Blaha Lujza téren álló, Pálfy Gusztáv szobrászművész által készített Kossuth-mellszobor, a volt Bankfalui Általános Iskola udvarán látható Kossuth-dombormű, illetve a Városháza és a Kossuthvárosi Óvoda falán elhelyezett Kossuth-emléktábla.

Tisztelt városi tanács és képviselő testület!

Pontosan kéremhez lett juttatva a díszben kiállított oklevél mely által engem dék nagyra törő polgári jogával megajándékozni méltóztatott. Akadályozva voltam hamarabb teljesíteni halás köszönetem kijelentésének kedves közeledését. Elnézéskérem ezedezem.

Az engem, a nemzeti éleltségem hűvös megtagadott múltam 38 év óta hontalan roncsát, harminhárom év a távol határban idős és bizonyos minden változatra dacára megelégedés megemlékezésekre méltotnak, s így akaratuk tanúsításával jellel deringőnek életem szomorú vég alkonyat: ez rédm névze nem csupán megismerés, hanem erkölcsi jótétemény becsével bír.

Ezredékre teszi azt az én helyreem sajnáltságom, és az ellenét mely határunk mostanlagos állapota, és az én viszonylagos életm. célja s ványa közt fenntart.

Messze túl haladtam az ember élet-erős határát, annyira messze, hogy szinte nevé todes. Több mint 34 év seke nyugta rokkant vállamat. Új tehát ez melynek súlya alatt a test elcsúszta, a lélek álomvilágba, az élet szívű te neveső világba, az ember puhle, az ember mely az élet világába nem illik bele: az ily néző agykor alig egyek, mint hosszúra nyúló halok, és ami kézzereben szomorú a Karthausiak melancholikus köszöntésével, jövűje más néző, mint a szív melynek szélén magának önmagának mátkának jórészt a lenni képtelen, jövűje jelené pedig olyas, mintha az életben volt volna magának az enyészett. Annyira, mint a halak nemek köztmenyének egyik remek ill. szélénél, és a halak a halaknak szellemé. Ez ünne- a tehetségű és jövűje, a mere homályan csak egy halvány csillag néző képeznél: a neve: emlékezet, mely végig álmot, az őre, az őre emberrel a dolgot álmit melyek voltak: csak az voltam: az utolsó illés az, melyet a leött élet szomorú kérel a nézet az őre. Nézet a leött, nehogy egészen ávő kézzel jövűje a jövűje munda jövűje. Képes élelő, mert az emlékezettel nem tartható az akarat, soha nem bírná jövűje a mire emlékezni.

Mind álmit álmit az oly őre, jövűje az emlékezet a hűvűje több vevűje mint vevűje jövűje a szed életűjébe? nem tudhatom, mert nekem soha több jövűje mint vevűje jövűje, s a jövűje közt mint embernek igen jövűje s jövűje is jövűje, a hűvűje polgárnak jövűje, ki hűvűje hűvűje és hűvűje szellem, ki jövűje a legkínosabb jövűje is: a hűvűje lánsság jövűje. - Munda lehetnek azon őre, emlékezetnek álmai a hűvűje életűjé csak az volt a mit személyes köztűjé s hűvűje névűje? azt sem tudhatom, mert az én élet célom nem ez volt.

Az őre névem emlékei túl talán élni halálom, ha bár csak egy is, a mint a vevűje túl éli állapja, minden szellemi jövűje hűvűje, azt az egy életűjé- egy hűvűje nem fogna emlékezet megtagadhatni meg, ellenében sem, hogy nem magamnak életem hanem hűvűje jövűje jövűje jövűje s tehetségem szellem szelűjébe, becsula res szándékkal, önmagunk.

Az életem jövűje dísz polgári életűjé szörűje is (bár talán becsula méltóval, mert életem méltóval, a mi csak hűvűje jövűje) arra lássuk mutatni, hogy a szed jövűje jövűje megemlékezés is, a melyet én engem megismerésnek, életem az jövűje jövűje hűvűje.

Az az ember jövűje jövűje csak amilyen vevűje levél, mely énnek képi selője csak akkor vevűje ha az mint elfogad: a síker úja áll. Az én becsula jövűje jövűje vevűje, levetűje a szed azt az élelő jövűje meg tagadna, hűvűje nekem az életűjé vevűje és élelőnek becsula jövűje jövűje.

Fájdalmas Krisztus-szobor – Bánkódó Krisztus-szobor

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Az 1774-ben készült és 1775-ben felállított egészalakos ülőszobor, Kiskunfélegyháza egyik legrégebb barokk kőszobra a Sárlos Boldogasszony-templom bejárata előtti téren áll. Alkótója ismeretlen. Régi nevén Bánkódó Krisztus-szobor, de Fájdalmas Krisztus-szoborként is emlegetik. Móra István Hazaemlékezések című, 1979-ben megjelent kötetében így emlékezik rá: „Piros köpönyege volt Jézuskának, nádszál a keziben, töviskoszorú a fején, piros vércseppek az arcán... De sokat gondoltam rá bujdosó életem nehéz óráiban. És mindig megvigasztalt ez a régi bánatos Jézus...”

A több mint kétszáz éves, szép hullámvonalú, festett homokkőből készült szobor állapota a hosszú évek folyamán megromlott, szükségessé vált a restaurálása. 1999-ben kezdték el a felújítási munkát a Bozói Testvérek Kft. műhelyében, melyet 2000 nyarán fejeztek be. A restaurált szobor felszentelését 2000. szeptember

14-én Kiszely Mihály ceglédi esperes plébános végezte. Az értékes köztéri emlék műemléki védetség alatt áll.

Országosan e szobortípusból, különösen az ülő változatból, meglehetősen kevés marad fenn.

Petőfi Sándor költészete, kiemelten az Alföldről és a Kiskunságról írott versei

FELLEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Petőfi Sándor költészetében megjelenik az Alföld és a Kiskunság. Petőfi az élő nyelvet használja verseiben, nyelvhasználatának egyik forrása pedig a gyermekkorában megismert félegyházi palócos nyelvjárás volt. Műveiben megjelennek gyermek- és ifjúkori élményei, emlékei, valamint a kiskunsági táj és lakói is.

A Szülőföldemen című verssel kapcsolatban megállapítható, hogy Petőfi legszebb emlékei a következetesen szülővárosnak vallott Félegyháza emlékei.

Nem véletlen tehát, hogy legremekebb tájleíró versei a kiskunsági tájról, nem utolsó sorban Félegyháza és Kecskemét tájairól, vidékeiről szólnak. Minden olyan nyilatkozatát, amelyben magát a Kiskunság szülőttének vallotta, a kiskunfélegyházi születésre lehet csak következtetni. Így a Kiskunság című versének e sorait is:

„Hová szívem, lelkem

Mindig mindenhol vissza-visszavágyott,

*Újra láttam végre születésem földjét,
A szép Kiskunságot.”*

A kiskunsági származás rányomja bélyegét Petőfi költészetének egészére. A gondtalan gyermekkor, a redemptus tudat a magyarázata, hogy a szülőföld vidékét nemcsak a hazával, de a szabadság fogalmával is azonosítja. Az alföld című versében, amely a szülőföld szeretetén túl a forró hazaszeretetet fejezi ki. A már említett verseken kívül A gólya című vers és A helység kalapácsa című komikus eposz kapcsolódik szorosan Kiskunfélegyházához. Ez utóbbi témáját egy félegyházi történetből merítette a költő. Petőfi ismerte a műben szereplő harangozót és a kántort, hisz egymás szomszédságában laktak. Rajtuk kívül e remekmű más szereplői, így valószínű, hogy a szemérmes Erzsók és az amazontermészetű Márta prototípusai is félegyházi asszonyságok voltak.

Szántó Piroska Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész életműve

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Szántó Piroska festő, grafikus, író 1913. december 7-én született Kiskunfélegyházán. Elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, magántanulóként érettségizett 1931-ben. Ősszel már az Iparművészeti Főiskolán tanult grafikát, de egy év után átiratkozott a Képzőművészeti Főiskolára, Szőnyi István osztályába, ahonnan baloldali politikai tevékenysége miatt kizárták. Ezt követően Rázsó Klára magániskolájában Vaszary János tanfolyamát látogatta. 1934-ben csatlakozott a Szocialista Képzőművész Csoporthoz, majd annak jogutódjához, a Szocialista Képzőművészek Társaságához. 1937-ben Bálint Endre hívására ment először Szentendrére. 1945-től 1948-as feloszlataásáig az Európai Iskola tagja volt. 1948-tól nem állíthatott ki, csak tízévi szünet után nyíltatott tárlata.

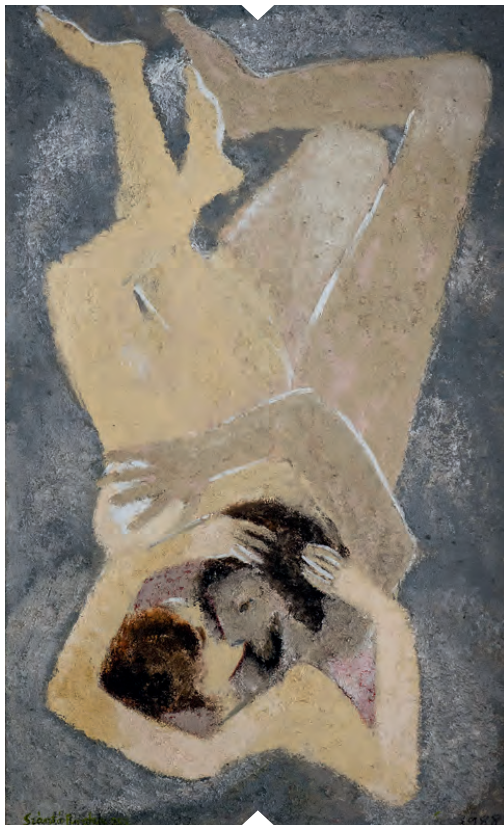
Korai stílusát jellemzően az expresszív kifejezőmód határozta meg, majd az 1940-es évek

Szántó Piroska Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész életműve

elejétől szürrealisztikus vonások jelentek meg művészetében. Az 1950-es években Villon, Boccaccio, Shakespeare, Kipling, Krúdy és Radnóti műveinek illusztrálása jelentett megélhetést számára. 1951-ben feleségül ment Vas István költőhöz (első férje Seiden Gusztáv fotóművész volt). Az 1970-es években indította el az életműjének hátralévő idejét átívelő Szerelmesek című sorozatát, amelyet egyfajta összegezésnek érzett. Irodalmi értékű elbeszéléseiben Szántó Piroska életének fordulópontjairól vall, és kortársainak állít emléket (Bálám számára, 1982; Forradalmi szvit, 1989; Akt, 1994). Számos hazai és külföldi elismerése közül említést érdemel a Munkácsy-díj, az érdemes és kiváló művészi kitüntetés, a Kossuth-díj, a Munka Érdemrend arany fokozata és a Magyar Köztársasági Érdemrend polgári tagozatának középkeresztje.

A kapcsolat Szántó Piroska és Kiskunfélegyháza között sokáig távolságtartó volt, mígnem egy lelkes csoport közvetítő munkája eredményeképpen újra egymásra talált művész és városa. 1998-ban a már nagybeteg alkotó boldogan küldte haza képeit, s maga is meglátogatta gyermekkorra meghatározó színtereit. A díszpolgári címet 1998. július 9-én adományozta neki a város, de sajnos már nem vehette át, mert 1998. augusztus 2-án elhunyt. Az 1998-as nagy retrospektív kiállítást követően 2000 óta része a Kiskun Múzeum állandó kiállításának egy Szántó Piroska-gyűjtemény, életművének jelentős részét azonban 1988-ban a Szombathelyi Képtárnak ajándékozta.

Kiskunfélegyházi Városháza

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Kiskunfélegyháza legimpozánsabb, országosan is ismert gyönyörű szecessziós épülete a városháza. Építésének kezdete a századforduló elejére nyúlik vissza. Létrehozását az tette indokolttá, hogy az 1823-ban épült műemlék, emeletes városháza „szűknek” bizonyult a közigazgatás számára. Az új városi székház építésére a tanács 1903-ban pályázatot írt ki, amire 12 pályamű érkezett, elfogadásra azonban egyik sem volt alkalmas. Nehéz volt megfelelni annak az elképzelésnek, eredeti elgondolásnak, mely szerint az új városházának a régihez kellett volna csatlakoznia.

A tervezői versenyt 1905-ben megismételték, a pályázatot módosították. Végül is Vas József terveit fogadták el, aki azonban az építkezés megkezdését követően meghalt, így annak vezetését Morbitzer Nándor műépítész vette át. A kivitelezést a teljes jogú Merbl Arnold vállalkozó zavartalanul végezte és sikeresen befe-

Kiskunfélegyházi Városháza

jezte. A díszes városháza alapköv letétele kicsit megkésve, 1910. október 16-án ünnepélyes ke-retek között történt.

Az 1911-ben felépült városháza Lechner Ödön építész, a szecesszió nemzetközi rangú magyar képviselőjének sajátos díszítőelemeit tükrö-zi. A falakon magyaros ornamentika látható. Külsejében és stílusában rokonságot mutat a marosvásárhelyi és szabadkai városházával. A szecessziós homlokzatszíntés elemeit és a tetőhéjazat színes majolikáját Zsolnay Vilmos pécsi gyárában készítették.

A városháza háromszintes, tornya 45 méter magas. Eredetileg nem tornyosra tervezték, en-nek megálmódója már Morbitzer Nándor volt. Lenyűgözően szép az épület szecessziós stílusú díszterme. Gazdagon díszített falain dr. Holló Lajos és Kossuth Lajos életnagyságú portréi és egy Petőfi-dombormű látható. Nagyméretű félköríves ablakait színes mozaiküveg díszíti. Az emelet homlokzati részén található az erkély. A főtraktus oromfalának közepére a település címerét helyezték el. A városháza máso-dik és harmadik szintjének helyiségét a belső,

kisméretű udvarra néző zárt körfolyosó köti össze. Az udvari homlokzat vakolata dísztelen, egyszerű.

Az elődök sajnálták a régi épületet. Öt évig tartó vita előzte meg azt a vármegyei határoza-tot, amely döntött az 1823-ban épült műemlék városháza lebontásáról. 1917. július 17-én tar-tották a régi épületben az utolsó közgyűlést. Így jellemezték az új városházát: „Tornyosan áll s cífrán, mint a pusztá virága.”

Hattyúház

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Kiskunfélegyháza központjában egy jellegzetesen szép épület vonja magára a figyelmet: a Hattyúház. Építészeti szempontból fontos, mert a város egyetlen klasszicizáló stílusú középülete. Irodalomtörténeti jelentőségét pedig az adja, hogy Petőfi családjához kapcsolódik. Építésének gondolata 1817-ben fogalmazódott meg. Mivel csak egy mézárszék volt a településen, a tanács elhatározása szerint a városházából kikerülő kocsmát úgy kellett felépíteni, hogy ott még két mézárszéknek is legyen helye. A tervezési pályázatra beérkező munkákat az építési hivatal nem tartotta megfelelőnek, ezért saját mérnökét, Mayerhoffer Jánost bízta meg a feladattal.

Az épület aránylag rövid idő alatt, 1819 nyaráról 1820-ig készült el. A Hattyúház nagyobb részét az egykor „Kis Pintze” vagy „Kis Kort-sma” néven emlegetett vendéglő helyiségei és a kocsmá bérlőjének egyszerű lakása foglalta el. Az Ótemplom felőli részénél volt a „Szeglet

Hattyúház

Mészárszék”, e mellett befelé a mellékutca-ba nyúlt a húsoskamra. A Petőfi tér felőli részén a kocsmá nagy táncterme mellett a belső „szék” helyezkedett el. A két szék között volt a székállólólegények szobája. A Hattyúházhoz „Vágó Híd” és hozzá kapcsolt „Akol” is tartozott. A belső udvart „Hattyúkertnek” nevezték.

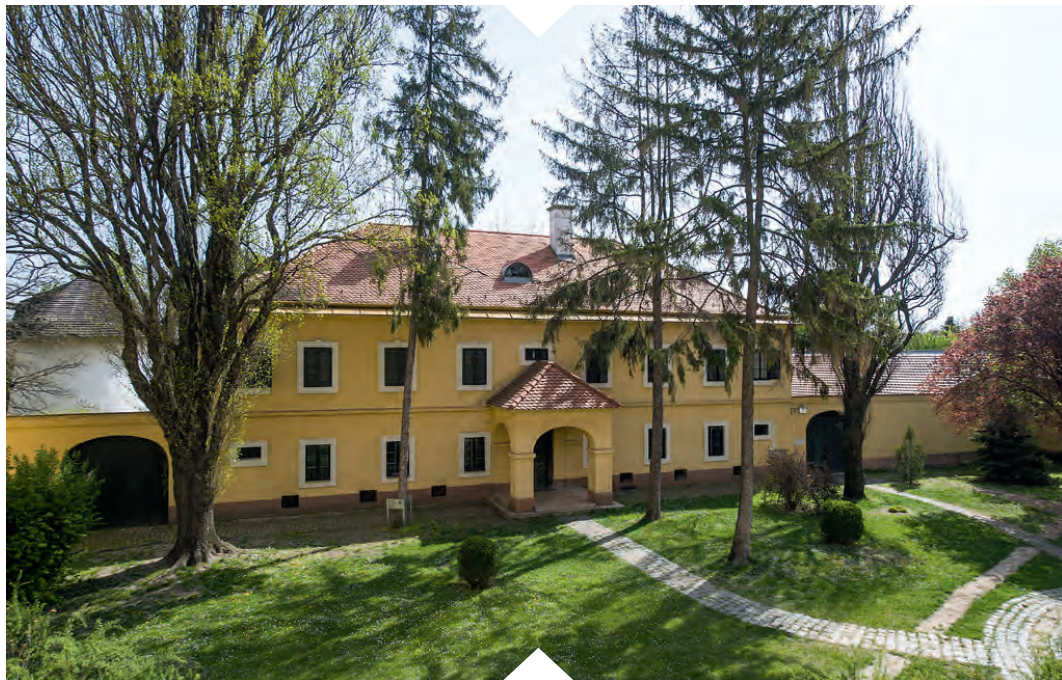
A klasszicista stílusban felépült vendégfogadó árkádos folyosóival, párkányos oszlopaival, homlokzatán a fehér hattyút ábrázoló kocsmacéggel – amiről az épületet 1820-ban elnevezték – a város főterének díszé lett. A Hattyúházon az elmúlt 200 évben kisebb-nagyobb szükséges és esetenként stílusrontó átépítéseket hajtottak végre. Főleg üzleti célokat szolgált. Működött benne gabonaraktár, takarékpénztár, kocsmá, hentesüzlet, fűszerbolt, kenyérbolt, vaskereskedés, temetkezési vállalat, pedagógus-szakszervezet, óvoda, totó-lottóiroda. Az 1952-es év végén került az épület egy részébe a mai Petőfi Sándor Könyvtár elődje, a Népkönyvtár. A műemléki épületet az 1960-as évek elején teljes egészében restaurálták.

A Hattyúház történetét Petőfi Sándor családjának Félegyházához kapcsolódó emlékei teszik még jelentősebbé. A költő apja a Hattyúház első

bérlői közé tartozott, 1822-től bérlőtársként, az 1824-1830-as években pedig egyedüli árendátorként bérelte a két mézárszéket. A Petrovics család 1824 őszen költözött Félegyházára, az Ótemplom mögötti Bánhidi-féle házba. 1830-ban Kiskunfélegyháza tanácsa megváltoztatta a mézárszékeinek bérbeadására vonatkozó feltételeit, az újabb bérletre Petrovics István már nem vállalkozott. A család 1830 novemberében visszaköltözött Szabadszállásra. Az első állandó Petőfi-kiállítás a Hattyúházban 1966. december 6-án nyílt meg.

Kiskun Múzeum – Kiskunkapitány-ház és tömlőc

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Mária Terézia királynő 1753. július 18-án a református Halasról Félegyházára helyezte át a Kiskun Kerület bíróságát és börtönét. 1753-tól 1774-ig a kerületi ház a Félegyházi község-házában működött. A központi közigazgatási feladatok ellátásához és a rabítelő törvényszék működtetéséhez szükséges volt a kerületi székházat felépíteni. A Kerületi Házat, a Kiskun Kerületet alkotó nyolc község: Lacháza, Szabadszállás, Fülöpszállás, Kunszentmiklós, Félegyháza, Majsa, Halas és Dorozsma a redempció arányában építette fel 1773-ban, a kor szokása szerint náddal fedve. Félegyháza 753 réhnes forinttal, ingyen közmunkával és Kővágóérből hozott anyaggal járult hozzá az építkezéshez. 1793-ban az épület leégett, újjá kellett építeni. Az előljáróság úgy döntött, hogy újjáépítés során a Kerületi Házat emeletréépítéssel kibővíti. 1794-ben készült a hosszú, egyemeletes, sokablakos épület barokk stílusban. Fő-

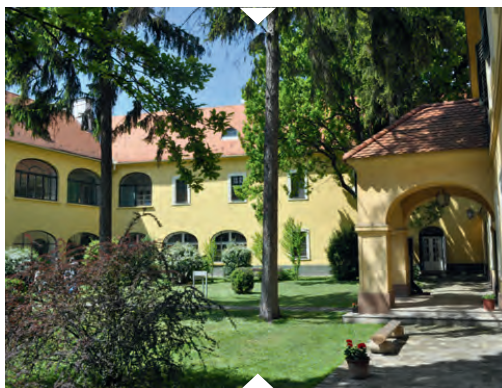
Kiskun Múzeum – Kiskunkapitány-ház és tömlöc

homlokzata füzérdíszítéses, ahonnan kiemelkedik a kovácsoltvas kerítéssel védett nyitott erkély. Felette az oromzaton fehér kőtábla, rajta felirat, az udvari részen úgyszintén. Alatta kétszárnyas, napsugaras rátétdíszítés barokk kapu nyílik a dongaboltozatú kapualjba.

Félegyháza börtöne 1753-tól 1774-ig kerületi börtön is volt. 1774-ben épült fel a Kerületi Ház udvarán a tömlöc, amely 1774-től 1886-ig a nyolc kiskun település börtöne volt. A börtön vastag falú, egyemeletes, 9 ablakos épület. Alatta csapóajtó nyílik a mély „pincebörtönbe”, amely nyirkos ablaktalan helyiség. A földszint legszélső szobája a siralomház. A Kiskun Kerület 1876-ban szűnt meg, ezért a Megyeháza elveszítette eredeti funkcióját. (A fogház még tovább működött, de nem kerületi börtönként.)

Az egykori Kiskun Kapitányság Székházában 1939-ben múzeumot rendeztek be. Itt helyezték el azt a gyűjteményt, amit Szalay Gyula főgimnáziumi tanár javaslatára Kiskunfélegyháza alapított 1902-ben. A második világháború vihara a múzeumot sem kerülte el: 1945-ben az emeleti szobákba, termekbe orosz hadikórház költözött, később magánlakásokat helyeztek el az emeleten. 1965-től az egész épületben a Kiskun Múzeum rendezkedett be, ahol régészeti, néprajzi, történeti, képzőművészeti és időszaki kiállítások találhatók. A hajdani börtönépület ma börtönmúzeum. A börtönudvaron áll a műemlék Pajkos-Szabó-féle szélmalom, amit 1962-ben hoztak be a város külterületéről. Körülötte útmenti keresztek, sírkövek, harangláb, népi szakrális emlékek láthatók.

Pajkos-Szabó István-féle Szélmalom

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

épített környezet

Kiskunfélegyházán, a város határában 1850 körül még 62 szélmalmot tartottak nyilván. A szélmalomok a XIX. században éltek fénykorukat, a gőzmalom megjelenésével eljárt felettük az idő. Az 1900-as években már nem épültek újabb szél által működtetett szerkezetek. A régiek közül néhány tulajdonos örökségül hagyta fiára az építményét. Ilyen volt Pajkos-Szabó József, akinek a Fábíán János által felépített malma a Kismindszenti út mellett állt.

A malomnak az évtizedek során számtalan tulajdonosa volt. Legtöbbjüket az rémiszthette meg, „hogyan mikor aztán nagy viharok jöttek, tetemes kár esett az építmény nagyméretű hajtószerkezetében”. A Pajkos-Szabó-féle malom négyvitorlás, lisztelő padján Jézus faragott monogramjában gyönyörködhetünk. Gazdag levéldísz között a következő felirat olvasható:

„Ezen szel malmot építette

*Csányi Lajos az mindszenti
Út melléki Lakosok Könnyebb
Segere 1860-ikban augusztus 18.”*

Pajkos-Szabó István-féle Szélmalom

A szélmalom 1941-ig Pajkos-Szabó István tulajdona volt, tőle vásárolta meg ezer forintért a Magyar Történelmi Múzeum. Az 1950-es évekig még működött a malom igen nehéz és rossz körülmények között. Állaga azonban egyre romlott. 1950-ben Mezősi Károly javaslatot terjesztett a Nemzeti Múzeum elé, hogy a szélmalmot mentésük meg és telepítsék be Félegyházára. 1961. augusztus 10-én be is hozták a Kiskun Múzeum udvarába. Szétbontották a falazatát, szétszedték az órlójaratot, a hajtószerkezetet, és mielőtt ismét összerakták volna, minden faanyagot tartósítószerrel kezeltek. A mentési és áttelepítési munkákban nagy szerepet vállalt Varga László építész mérnök és Lükő Gábor (1909-2001) múzeumigazgató.

Az ács munkákat a szélmalomjavítók nagy öregje, Mogyoró Sándor végezte, akit nagy szakértelemmel segített és irányított a volt tulajdonos, Pajkos-Szabó István. A mentőakciót 1962-ben fejezték be. Magyarország és a Dél-Alföld egyetlen megmaradt alulhajtós szélmalomát 1975-ben, 1984-ben és 2003-ban fel kellett újítani. Ma már műemléki védetség alatt áll. A malom köré értékes egyházművészeti tárgyakat helyeztek el: útmenti keresztet és haranglábakat.

Kálvária és Kálváriakápolna

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Kiskunfélegyházán a kálvária gondolata Cseh András plébános nevéhez fűződik. Építésére 1802-ben Pintér Mátyás létesített alapítványt, és 14 stációkép felállítására kapott engedélyt. Az első faoszlopokon álló stációkat a Vörösmarty utca torkolatától nyugatra állították fel, a mai benzinkutak helyén. Városfejlesztési okokból a kálváriát 1828-ban a város keleti részére telepítették át, az alapkövet június 1-jén tették le. A tervezői és építői munkálatok Fischer Ágoston kőművesmester nevéhez fűződnek.

A kálvária hosszan elnyúló, keskeny, sík terepen fekszik. A 14 elemből álló stációsor elrendezése kétsoros, elég távol esnek egymástól. A stációk téglából épült, fehérre meszelt kőoszlopok. Homlokzati részén eredetileg bemélyített fülkék voltak, ezekben pedig fémlapra festett stációképek, amelyek az elmúlt több mint másfél évszázad alatt elmosódtak, megkoptak.

Kálvária és Kálváriakápolna

A jelenleg látható színes kék mázas kerámiaképeket Molnár István képzőművész készítette el, az ünnepélyes avatást 2003. szeptember 14-én tartották, a kálvária felállításának 175. évfordulója alkalmából. A megújult stációoszlopok tetejét cseréppel fedték be, a gerinc közepén kovácsoltvas kereszt látható.

A kálvária része a Hétfájdalmú Szűz tiszteletére felszentelt kápolna, ami egy 9x6 méteres fehérre meszelt kis barokk épület, vasráccsal védett, kisméretű ablakkal. Díszített vasajtóján kovácsoltvas kilincs található. A kápolna teteje terepszint alatt van, torony nélküli épület. Belső tere fiókos dongaboltozatú, padlója lapburkolattal fedett. Az oltárhoz megemelt fadobogó vezet. Az új piétát, az első oltárképet 1929-ben szentelték fel.

Az építmény teteje járható, amelyhez bal oldalon 18, jobb oldalon 16 téglalépcső vezet fel. A teraszt mellvédfalak veszik körül. A szentély felett három fészület áll: Krisztus és a két lator, Krisztus lábánál két nőalak, a keresztek között egy-egy szoboralak. A középső kereszt felett 1800-as évszám olvasható. A kálváriá-

hoz tartozott egykor a harangláb és a harang. Az újraöntött harangot 1927-ben szentelték fel, de sajnos ellopták. Talapka István, a Sarlós Boldogasszony templom plébánosa 2003-ban Németországból pótolta a régít.

Az utóbbi években többször szükségessé vált a Kálvária-együttes állagmegóvása, kisebb-nagyobb felújítása. A Bozóki testvérek által végzett munkák 2003 nyarán fejeződtek be. Így ismét érvényes az a megállapítás, amit Erdei Ferenc jegyzett meg az 1927-ben megjelent Futóhomok című szociográfiájában: „A város szélen meglepetés a megejtően szép Kálvária.”

Ótemplom - Sarlós Boldogasszony templom

FELLELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Az újraterlept Kiskunfélegyháza lakosai már 1744-ben kezdték gyűjteni a különböző pénzadományokat egy kőtemplom építésére. Mária Terézia királynő ötszáz forint adománnyal járult hozzá a költségekhez. Az alapkövet 1749-ben tették le, az építkezést 1752-ben fejezték be. Két évre rá építési hibák miatt bedőlt a torony, átszakította a templomboltozatot. Barta Jakab építőmestert tették felelőssé, s a nádor utasítására kártérítést kellett fizetnie.

1761. július 12-én gróf Eszterházy Károly váci püspök szentelte fel a templomot, Sarlós Boldogasszony tiszteletére. Jelenlegi tornya 1771-ben készült el, amit már a templom elé építettek és 1772-ben faszindelyes tetővel borítottak. Később toronyórával és egy gömbbe állított kereszttel végződő barokk toronysisakkal lett teljes az épület. Ez utóbbit az 1885-ös felújítás során helyezték rá. Az Ótemplomot 1900 és 1908 között ismét restaurálták. A terveket Mor-

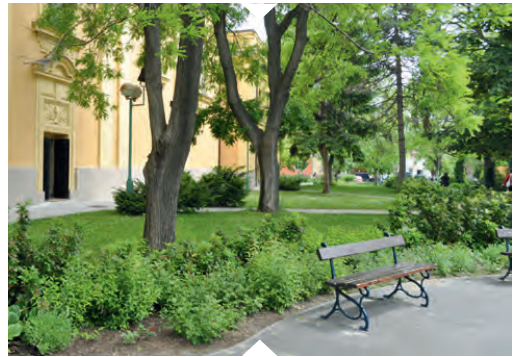

Ótemplom - Sarlós Boldogasszony templom

bitzer Nándor készítette, aki a művészi munkák kivitelezésében együtt dolgozott Maróti Rintel Géza építész-szobrásszal.

Az első világháború alatt a harangokat hadicélokra leszerelték, helyettük nyolc új harangot készíttetett a város a budapesti Ecclesia Harangművekkel. Ebből négy harang a Sarlós Boldogasszony templomba került, amit 1925. szeptember 27-én – az ünnepélyes felszentelés után – húztak fel a toronyba. A harangok közül az első kisharang 1743-ból való.

A Sarlós Boldogasszony templom belső berendezését németalföldi mesterek készítették barokk, copf, rokokó és klasszicista stílusban. A szószék 1763-ból, a keresztlő medence 1780-ból származik. A templomhajóban található tölgyfapadok szintén németalföldi mesterek keze nyomát őrzik, amíg a három gyóntató-

Ennek az ereklyének ma már csak egy része látható.

A Sarlós Boldogasszony templomon az elmúlt évtizedekben több szakaszban is végeztek külső- és belső felújítást. Tetőzete az ezredfordulón vörösréz borítást kapott.

széket Komáromy László oltárépítő alkotta 1906-ban. A főoltárt 1780 körül alakították ki. A Mária és Erzsébet találkozását megörökítő oltárképet Fazekas Antal festette 1816-ban. A templomnak hat mellékoltára is van. A kóruskarzaton helyezték el az 1774-ben épített orgonát.

Az Ótemplom belső berendezési közül nevezetes az imarács, amely Móra Ferenc első közszereplésének emlékét őrzi. A IV. elemi iskolás Móra az 1888-as karácsonyi ünnepségen itt szavalt a Fehér Antal tanító A karácsonyfához című költeményét. Ehhez a márványkorláthoz – amelyre felállították – fagyott oda rongyos talpú csizmába bújtatott lába a kis szavalónak.

Kapus Béla országos és határokat átívelő, a kóruskultúrát terjesztő karvezetői és pedagógusi munkássága

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Kapus Béla ének-zene tanár, kórusvezető kar-nagy 1928. november 28-án született Kiskunfélegyházán. Iskoláit szülővárosában végezte. Kántortanítói oklevelét 1948. június 26-án kapta meg, majd 1954-ben Szegeden ének-zene tanári oklevelet, 1968-ban pedig a József Attila Tudományegyetemen bölcsész diplomát szerzett pedagógiából.

Pályafutását 1949. május 2-án a Péteritői Általános Iskolában kezdte, majd a Petőfi Sándor Általános Iskolába került, azután a Tanítóképző tanára lett. 1954-ben áthelyezték a középiskolás fiúkollégiumba nevelőnek, közben oktatott a Tanítóképzőben és a Petőfi Gimnáziumban, illetve a Móra Ferenc Gimnáziumban. A kollégiumból ment nyugdíjba 1989-ben. Megkapta a Gimnázium Örökös Tanára kitüntetését. Az általa vezetett leánykar az Európa Cantat nyilvántartott kórusa lett.

Kapus Béla az országosan ismert és elismert

félegyházi kóruskultúra meghatározó alakja volt közel 60 évig. Nevéhez fűződik a Petőfi Daloskör, a Pedagógus Kórus, a Félegyházi Helyőrségi Kórus, a Közgazdasági Szakközépiskola kétszeres nívódíjas kórusa is. Állandó résztvevői voltak a megyei és országos kórustalálkozóknak, fesztiváloknak, Székesfehérváron nagydíjat is nyertek. A tanár úr 1949-ben alapította meg a város négy középiskolájának legkiválóbb énekeseiből álló Ifjúsági Vegyeskart, 1995-ben pedig megszervezte a Zenebarátok Kórusát. Mindkét formációval nagysikerű hangversenyeket adtak itthon és külföldön. A város zenei hagyományává tette a Muzsika ünnepét a Móra Gimnáziumban és a Tavasz Hangversenyt a Szent István- és a Sarlós Boldogasszony-templomban.

Kapus Béla megkapta a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkereszt kitüntetését, 2004-ben pedig Kiskunfélegyháza díszpolgára lett.

Balázs Árpád zeneszerzői tevékenysége

FELLELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Balázs Árpád zeneszerző 1937. október 1-jén született Szentesen. A budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Farkas Ferenc tanítványaként diplomázott 1964-ben. 1973-tól 1990-ig a Magyar Zeneművészek Szövetsége Elnökségének tagja, szakosztályelnöke, 1985 és 1990 között a KÓTA alelnöke, 1989-től a CISM világszervezet szekcióvezetője. 1990-től 1998-ig a Magyar Fúvószenesi Szövetség alapító-elnöke. Nemzetközi versenyek állandó zsűritagja, mesterkurzusok visszatérő vendégtanára. Számos elismerés mellett 1970-ben Erkel-díjjal, 1981-ben Erdemes Művész címmel, 2000-ben Köztársasági Elnöki Aranyéremmel tüntették ki. Ötvennél több díjat nyert alkotásaival hazai és nemzetközi kompozíciós versenyeken. Salzburgban 2002 tavaszán az Európai Tudományos és Művészeti Akadémia rendes tagjává választották.

Három éven át írta és vezette a Magyar Televí-

zió műsorsorozatát, a Hangoskodót. Az 1960-as, 1970-es években az országos gyermekzenekari fesztiválokat irányította művészeti vezetőként. Zenés színpadi műveket, oratóriumokat, kantátákat, zenekari darabokat, kórusműveket, kamaradarabokat, filmzenéket, színpadi kísérőzenéket, népdalfeldolgozásokat és pedagógiai jellegű darabokat, valamint zenei lemezeket, „próza” könyveket jegyez.

Kiskunfélegyházához régi, sokágú kapcsolatok fűzik. Édesapja, Balázs András tanár-karnagy a városban töltötte ifjúkorát, 1933-ban végzett a helyi Állami Tanítóképző diájaként. Balázs Árpád az 1950-es, 1960-as években a város határában és Bugacpuszta vonzáskörzetében sok népdalt jegyzett fel, ezek alapján írta meg a Kunsági betyárdalok című kantátáját. Kiskunfélegyházi kérésre, félegyházi ihletésre kilenc művet alkotott, köztük Petőfi Sándor Szülőföldemen című versének soraira komponált kantátát.

Fazekas Ágnes Blandina az országos mezőgazdasági leányképzés megalapozásában végzett munkássága

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Fazekas Ágnes Blandina neves félegyházi családban született 1897-ben. Tanulmányait helyi polgári iskolában kezdte meg, amely a Miasszonyunkról elnevezett kalocsai iskolanővérek által vezetett Constantinumhoz tartozott. Ezen intézmény tanítónőképzőjébe járt, majd a társulat kalocsai központjában diplomázott a polgári iskolai tanítónőképzőben. 1918-ban szerzetesi ruhát öltött, megkapta a Blandina szerzetesi nevet. Pesten pedagógiai szakot is végzett, majd 1922-ben végleg hazaérkezett: hajdani iskolájában lett tanítónő.

Az 1920-as években a nővérek új utakat kerestek, hogyan tudnák modernizálni az általuk irányított iskolahálózatot. Úgy határoztak, hogy a lányok gazdasági képzését kell előmozdítani. Ennek alapját Blandina nővér édesapjától örökölt birtoka szolgáltatta, amely a gazdasági iskola gyakorló területének az alapja lett. Mintagazdaságot hoztak létre. 1924-ben

ez volt az első ilyen jellegű az országban, ahogy az 1938-ban továbbfejlesztett iskolatípus, az érettségit adó mezőgazdasági lány középiskola is. Ekkor már Blandina nővér volt az igazgató és a házfőnöknő is.

Amikor 1944 őszén megszűnt az oktatás, először a németek, majd az oroszok foglalták el katonai célokra az iskolaépületet. A tanítást 1945 januárjában családi házakban és a Szent László Gimnáziumban kezdték újra a nővérek. A semiből kellett életre kelteni a korábban virágzó, országos hírű iskolát. Az államosítás, a szerzetesrendek feloszlata után Blandina és néhány társa a városban maradt, birtokának jelentős részét átadta a mezőgazdasági leány középiskola utódjának. Ettől kezdve az iskolateremtő apáca, aki tagja volt a közoktatásügyi tanácsnak, szakfelügyelőként, érettségi elnökként működött, virágot és savanyú káposztát árult a piacon. 1981. március 29-én halt meg.

Fekete János helytörténész munkássága

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE
Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA
kulturális örökség

Fekete János pedagógus, helytörténész 1924. április 3-án született Kiskunfélegyházán. Tanulmányait a Fehériskolában kezdte, majd a Tanítóképzőben folytatta. Rendszeresen zenélt, orgonált és érdekelte a sport is. Pedagógusi pályája 1944-ben Bükkmogyorósdon indult, 1945-től Pálmonostorán volt tanító, majd iskolaigazgató 1951-ig. Rövid ideig gimnáziumban is tanított, majd általános iskolai igazgatóként dolgozott szülővárosában. Négy évig a járási tanács művelődési osztályát vezette, 11 évben át kulturális elnökhelyettes volt. Azután a Bács-Kiskun Megyei Tanács szakigazgatási területén egyházügyi tanácsosként dolgozott, 1983-ban ment nyugdíjba, s ebben az évben tüntették ki a Munka Érdemrend arany fokozatával.

Helytörténészként 1959-ben kezdett publikálni. A 1970-es évek végén megjelenő könyvei, tanulmányai a helyi Móra-, Petőfi- és Kos-

suth-hagyományt erősítik. Szakmai írásait az Etnographia, a Cumania, a Bács-Kiskun Megyei Levéltár évkönyvsorozata közölte. Egyik szerzője volt az Olvasókönyv Kiskunfélegyháza történetéhez című kiadványnak, valamint a Kiskunfélegyháza helyismereti könyve címmel megjelent segédkönyvnek. Fekete János a helyi honismereti mozgalom szervezőjeként és a helyi Honismereti Klub elnökeként is maradandót alkotott. Több országos és félegyházi tudományos társaságban tevékenykedett.

A helytörténészt 1995-ben választották a város díszpolgárává. Négy évtizedes honismereti munkájának elismeréseként megkapta a Bél Mátyás Notitia Hungariae Emlékérmét, majd Wlassics Gyula-díjjal és Petőfi-díjjal is jutalmazták. 2008. október 6-án hunyt el. Emlékét a Sarlós Boldogasszony-templom kertjében dombormű őrzi.

Fekete Pál országgyűlési képviselő közéleti és pedagógusi tevékenysége

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Fekete Pál országgyűlési képviselő, tanár Kiskunfélegyházán született 1939. augusztus 27-én. Tehetséges diák volt: verset írt, szépen énekelt, remekül rajzolt, tornászversenyek dobogós résztvevője. 1956 őszén harmadik osztályos gimnazistaként részt vett a forradalom helyi eseményeiben: a Petőfi-szobornál elszavalta a költő Forradalom című versét. Beválasztották a Nemzeti Bizottságba. A szervezkedésben való részvétele miatt nyolc hónapot töltött börtönben, szabadulása után magánúton kellett befejeznie a gimnáziumot. 1959-től képesítés nélküli tanítóként dolgozott. 1968-ban a szege-di JATE levelező hallgatójaként magyar-történelem szakos diplomát szerzett. Szülővárosába 1972-ben került vissza, ahol általános iskolai tanárként több intézményben tanított. Tanítványai rajongtak érte.

Megbízták a város szakfelügyeletével, majd az 1970-es évek közepétől a Bács-Kiskun Me-

gyei Pedagógiai Intézet szakfelügyelője, illetve szaktanácsadója lett. Helytörténeti kutatómunkái, valamint a Petőfi- és a Móra-kultusz ápolása révén is maradandó értéket hagyott hátra. Vezetésével 1988. június 6-án megalakult a Kiskunfélegyházi Közművelődési Egyesület.

Fekete Pál részt vett a lakiteleki találkozón, alapító tagja a Magyar Demokrata Fórumnak. 1990 és 1994 között országgyűlési képviselőként tevékenykedett. A kormánykoalíció oktatási munkacsoportjában a közoktatási és szakképzési törvény reformjáért dolgozott. Történelem tankönyvet írt a 8. osztályosok számára, társszerzője a Félegyházi Olvasókönyvnek. Számos egyéb publikációja jelent meg a pedagógiai szakirodalomban. Fekete Pál 56 éves korában, 1995. október 14-én hunyt el. A Kiskunfélegyháza Város Díszpolgára címet posztumusz kapta meg 2008-ban.

Huszka József néprajzkutató, a történelmi Magyarország egész területére kiterjedő gyűjtőmunkája

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális értékek

Huszka József tanár, néprajzkutató 1854. november 20-án született Kiskunfélegyházán. A gimnáziumot Szegeden, Félegyházán és Szarvason végezte, 1873 szeptemberében érettségizett. Az Országos Mintarajztanodában 1876. július 30-án szerezte meg rajztanári képesítését. Ezután Désen, Zentán tanított, majd letöltötte sorkatonai szolgálatát. 1879 szeptemberében a sepsiszentgyörgyi polgári leány- és fiúiskola tanára lett.

Tizenegy évig élt Székelyföldön. Részt vett a Székely Nemzeti Múzeum megszervezésében. Feltérképezte a középkori templomok falfestményeit, a székely népművészet és a magyar népi ornamentika kincseit. Félegyházán a szücsmesterek mintáit gyűjtötte. Németországban és Franciaországban is járt tanulmányúton. 1890-ben a nagykállói főreáliskolában kapott állást, majd a budapesti piarista gimnázium tanára lett. A Műegyetemen meg-

hívott előadóként tanította a magyar ornamentikát. Huszka a Magyar Néprajzi Társaság alapító tagja, a Magyar Iparművészeti Társulat, az Országos Képzőművészeti Tanács és a Rajztanárok Országos Egyesülete rendes tagja volt. Szerepet vállalt a Magyar Mérnök- és Építész Egylet, illetve a Régészeti és Embertani Társaság munkájában is. A vallás- és közoktatásügyi miniszter kinevezte a „rajztanításra képesítő vizsgálatok országos bizottságának” egyik tagjává. Művei közül a legjelentősebb a Magyar ornamentika és A magyar turáni ornamentika története.

A néprajzkutató Budapesten hunyt el 1934. március 31-én. A Magyar Néprajzi Múzeumban 2005-ben megrendezett kiállításon Huszka Józsefet mint a magyar népművészet egyik első felfedezőjét, gyűjtő- és dokumentáló munkásságát mutatták be. Kiskunfélegyháza díszpolgárának 2007 februárjában választották.

Dr. Mezősi Károly történész, irodalomtörténész, valamint muzeológusi tevékenysége

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunfélegyháza

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Dr. Mezősi Károly történész, irodalomtörténész, múzeumigazgató, tanár, Petőfi- és Móra-kutató 1907. január 15-én született Földéakon, Metzner Károly Nándor néven. Csongrádon nőtt fel, elemi iskoláit is ott végezte. Családja 1920-ban költözött Kiskunfélegyházára. Helyben érettségizett, majd Szegeden avatták bölcsészdoktorrá. Az 1928/29-es tanévben a bécsi Collegium Hungaricum ösztöndíjasa volt. A félegyházi Állami Tanítóképző-Intézet tanárának 1930-ban nevezték ki. Településtörténettel, helytörténettel, iskolatörténettel is foglalkozott.

Nevét 1933-ban változtatta Mezősi Károlyra. Megjelentek történeti tárgyú tanulmányai, részt vett a város közművelődésében, és Bécsben is kutatható. 1942-ben székfoglaló előadást tartott a Magyar Tudományos Akadémián. Rendes tagjává választotta a Magyar Történelmi Társulat. Volt a félegyházi Tanító-

képző igazgatója, később pedig a Kiskun Múzeumot vezette. Az 1950-es években Móra- és Petőfi-kutatással kezdett foglalkozni. 1954-ben megírta Az évszázados Petőfi-per című tanulmányát, melyben a költőért versengő szülőhelyek egymás közötti vitáit tekintette át.

1956 októberében Mezősit beválasztották a helyi Nemzeti Tanácsba. Annak ellenére, hogy mindenkit önmérsékletre intett, mégis felmentették igazgatói állásából. Ezután a Móra Gimnáziumban tanított, s folytatta a kutatásait. Sorra adta ki Petőfi-tanulmányait. 1963-ban kinevezték a Pest Megyei Múzeumok igazgatójának. Két évvel később szívinfarkust kapott, fölépülése után újra hatalmas lendülettel dolgozott. Hatvannégy évesen, 1971. július 4-én távozott az élők sorából. Halála után húsz évvel választották meg Kiskunfélegyháza díszpolgárának.

Kiskunhalasi szégyenkő

FELLELHETŐSÉGÉNEK HELYE
Kiskunhalas

KATEGÓRIA
kulturális örökség

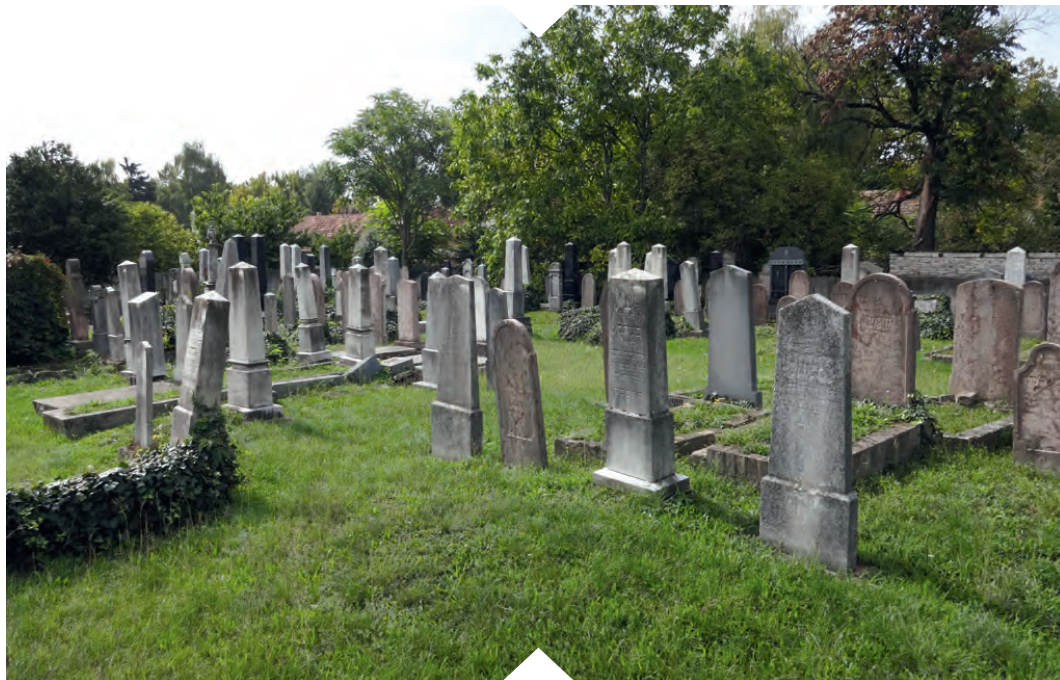
A kiskunhalasi szégyenkő egy letűnt kor-
szak büntetés-végrehajtási eszköze. A refor-
mátus egyház 1563-ban vezette be a megsz-
yenyítő eklézsiabüntetést, melynek kiegészítő
része volt a szégyenkő. A XVIII. században
időleges kiközösítést is jelentett a gyülekezet-
ből. Erre kellett felállnia vagy leülnie annak,
akit bűnösnek ítélték elsősorban paráznaság
miatt. De azok is közmegvetés tárgyává vál-
tak, akiket hazudozáson, lopáson, káromko-
dáson vagy felebarátja megsértésén kaptak,
sőt a vasárnapi munkáért is bűnhődni kellett.
Az utolsó kiskunhalasi eset 1792. február 20-
áról maradt fenn.

A követ eredetileg a templom mellett,
amikor pedig az egyházi büntetés eszköze-
vé vált, a templom belsejében helyezték el.
A vétkesnek három vasárnapon át kellett
ott ülnie vagy állnia, a gyülekezetnek hátat
fordítva, fehér vagy fekete lepellel letakar-

va. Akik visszaestek, azokat „kipacalozták”,
vagyis levágták a haját, a fejére pedig birka-
vagy marhapacalt húztak és úgy kergették
ki a városból. Azoknak sem volt könnyebb
az életük, akik többé nem csábultak el, hiszen
a büntetéssorozat idején teljes kiközösítéssel
kellett szembenézniük. A nősülésnél például
számított, hogy a leendő menyasszony anyja
vagy nagyanyja ült-e szégyenkővön vagy sem.

A halasi szégyenkövet egy időre ellopták
vagy eldugták. A templom harangjának ki-
cserélése során került elő, amikor gödröt ás-
tak az emelőszerkezetnek. Szilády Áron helyi
lelkész és tudós állította fel emlékeztetőnek:
„hogy olyan idők is voltak az egyház életé-
ben, amikor a rajtavesztett bűnöst a szeren-
csésebbek megcsúfolhatták, elfeledkezően
Krisztus urunk nagy példaadásáról, amikor
az első kő hajtására jogosultságot ítéletében
megjelölte”.

Kiskunhalasi izraelita temető

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kiskunhalas

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Kiskunhalasra a XVIII. század közepén telepedtek be az első zsidó családok. Beköltözésüket követte a temetkezés szükségessége. A ma is meglévő izraelita temetőt az első katolikus temetőtől, a kálváriától délre alakították ki. Ez a katolikus temető 1769-ben jött létre és 1797-re telt be. A város 1784-es katonai térképén még csak a négyszögletes alaprajzú katolikus temető szerepelt, az izraelita nem.

Valószínűleg a halasi zsidók letelepedése körüli 1795-1797. évi huzavonát követően a XIX. század elején jött létre a kiskunhalasi izraelita temető. A máig megmaradt temetési anyakönyveket a Kiskunhalasi Izraelita Hitközség megalakulásától, 1851-től vezetik. A település 1864-es és 1879-es térképén már jelezték a zsidók temetkezési helyét. Napjainkig szinte változatlan a területe: 3570 m². A XIX. század végén a temető bejáratához megépült a temetőcsősz háza és a ravatalozó.

Az alsóvárosi izraelita temetőben szépen gondozott, párhuzamos sírsorokba rendezett, kelet felé néző sírokat láthatunk. A temető északi, észak-nyugati területének jellemzői a tekintélyt sugárzó XIX. századi vörös mészkő sírkövek és a XIX. század végi, XX. századi fekete márvány síremlékek. A temető nyugati és dél-nyugati részén egyenletes összehatású XIX. századi és XIX-XX. századi sírkövek figyelhetők meg. A korábbi sírkövek alacsonyak, a későbbiek egyre magasabbak. Többségüknél a felső rész félköríves.

A XIX. század közepén és második felében a halasi izraelita sírkövekre héber felirat került. Azt követően egyre gyakoribbak, majd általánossá válnak a magyar nyelvű sírfeliratok. 1945 után több családi sírkőre felvésették hozzátartozóik a holokauszt áldozatainak neveit.

Aranyegyháza kincsei – Füstölt mangalica disznótoros étkek

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kunadacs

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

Hasonlóan a Kiskunság többi településéhez, Aranyegyházán és az adacsi (ma Kunadacs) határban is évszázados hagyományokra tekint vissza a mangalica, a magyar szürke marha és a racka juh tartása.

Az 1800-as évek elején megváltoztak a piaci igények, megnőtt a kereslet a zsír és a jó minőségű szalonna, valamint az ízletes zsírral átszótt, omlósabb húsok iránt. Európa déli részéről – a keresztezés érdekében – ekkor kerültek a Kárpát-medencébe is a Sumadia fajtájú sertések. Így alakult ki Magyarországon a mangalica fajta. Több színváltozatban is tenyésztették, közülük a legkedveltebb ma is a szőke mangalica. A XIX. század közepére szinte kizárólagosan mangalicát tenyésztettek az országban. Húsa semmilyen más sertéshússal nem hasonlítható össze, márványozott, ízletes, telítetlen zsírsavakban gazdag, tehát finom és egészséges.

A magyar szürke marha valószínűleg a kunok

betelepítésével került az országba. A ma ismert fajtához hasonló régészeti leleteket az Alföldön a kunok letelepedésének helyén és idejében találtak. A leírások szerint a XIV. századtól a XIX. századig megszakíthatatlanul zajlott a marha-kereskedelem, eljutott többek között Németországig és Itáliáig is. Nyugat-Európa csodálatát

Aranyegyháza kincsei – Füstölt mangalica disznótoros étkek

vívták ki a kiváló minőségű, márványozott hússal, rendkívüli ellenálló szervezetükkel.

Ugyancsak őshonos magyar állat a racka. Hozzá hasonló juh sehol nincs a világon, egyenes vonalú, pörge szarvával, göndör szőrével egyedi „jelenség”. Rendkívül ellenálló fajta, húsa igen ízletes, bőréből subát, szírt készítenek.

Mindhárom fajta tenyésztésének és húruk feldolgozásának évszázadokra visszamenőleg nagy múltja van a Kiskunságban. Ezt a tradíciót megőrizve készíti családi vállalkozásban Szél István a hústermékeit, és értékesíti Aranyegyháza kincsei néven. Aranyegyháza jelenleg Szabadszálláshoz tartozó külterület. A Szél család árpára és kukoricára alapozott takarmányozással tenyészt mangalicát (és még sok őshonos állatot) Kunadacson, és állít elő manufaktúris módon füstölt termékeket. A 13-16 hónapos korban levágott hízókat kopasztva, perzselve, gondosan megtisztítva dolgozzák fel. A szalonnákat és sonkákat tiszta konyhasóval (Parajd-

ról hozzák!) készült lében tartják öt hétig, utána hideg füstön 3-4 napig füstölik, amit akác és tölgy fűrészporból állítanak elő. A kolbászt és a vastagkolbászt mangalicából és egyéb őshonos állatok (szürke marha és a racka) húásával kombinálva is előállítják. Ezek aránya 30 százalék a mangalica hús és szalonna mellett. Ízesítését csak hagyományos fűszerekkel végzik, ízfokozót, tartósítószeret és állományjavítót nem használnak.

Történelmi Kun-szállás Foglалás

FELLEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kunszállás

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Óriási feladatot vállalt magára 2009-ben az önkormányzat a helyi civilek közreműködésével, amikor elhatározták, hogy a Kunok I. Világtalálkozója társrendezvényeként megrendezik az I. Történelmi Kun-szállás Foglалás hagyományörző fesztivált, ahol mintegy nyolcezer ember vett részt. A nomád környezetben zajló színes, látványos programok – köztük hagyományörzők, népművészek, kézművesek kirakodóvására, táltos regösök, solymászok, vásári komédiások „fellépése”, lovas kaszkadőr-show, fogathajtók éjszakai műsora – mindenki tetszését elnyerte. Rovásírásos falutábla készült, kézműves foglалkozásokat tartottak, közösen állítottak jurtát. Természetesen a kunok történelmi szerepéről és mindennapi életükről szóló előadások sem maradhattak el. Vajdasági, erdélyi és környékbeli fellépők is színpadra léptek.

Mivel a hagyományörző rendezvény a telepü-

lésmarketing, illetve turisztikai szempontokon nagy szerepet játszik a lakossági ismeretszerzésben, a kun hagyományok felelevenítésében, a szabadidő aktív és hasznos eltöltésében, a kulturális kapcsolatok kiépítésében és megerősítésében, az első rendezvény sikerén felbuzdulva 2010-ben is megrendezték. A sikersorozat 2012-ben is folytatódott – a Kunok II. Világtalálkozója és a Kulturális Örökség Napjai országos rendezvénysorozatok keretein belül –, ekkor avatták Kovács Imre polgármestert kiskun kapitánnyá. A IV. Történelmi Kun-szállás Foglалás kétnapos kavalkádját 2015 szeptemberében tartották meg.

Gyöngyösi Mátyás Helytörténeti Gyűjtemény

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kunszállás

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A korabeli tulajdoni lap szerint a Malom dűlőben e háznak, a mai Dózsa György utca 22. számúnak a telkét még szántóként 1899. december 23-án Majsa községtől Buki József vásárolta 200 koronáért. A telket 1905-ben megvette tőle özv. Csontos Imréné Törteli Rozália. Halála után leánya, Csontos Rozália örökölte édesanyjától. Csontos Rozália idős Gyöngyösi Mátyás felesége volt, így a telek meglévő tanyájuk mellé 1909. április 17-én a Gyöngyösi család birtokába kerül.

A lakóház az első világháború idején, 1916-18 táján épült, melyet a szülők halála után legidősebb fiuk, Gyöngyösi Lőrinc és felesége örökölt meg 1951-ben. Lőrinc egy év múlva elhunyt, a házat kártérítés nélkül állami tulajdonba vették. A család hasonló okból 1955-ben tanyáját is elveszítette. Az épület a magyar államtól 1993-ban került a kunszállási önkormányzat tulajdonába. Az évtizedek során különböző cé-

lokra használták, volt benne pártház, az iskola tanári szobája, elhelyeztek itt óvodai csoportot és községi könyvtárat is. Amikor a könyvtár új helyére költözött, felvetődött, hogy a honvédségi raktárpüületből ide kellene áttelepíteni a falumúzeumot. A valamikori kétszobás Gyöngyösi-ház azóta megújulva, kissé átalakulva várja a látogatókat. Külső és belső sajátos jegyeivel – például nyitott tornáccal, tagolt oromzattal, faragott kapuval – egy XIX. század eleji módos falusi családi porta emlékét őrzi.

A ház állandó helytörténeti- és néprajzi gyűjteménynek ad otthont. Mint ahogyan az épületben harmonikusan olvadnak egybe a régi és új elemek, úgy remélhetőleg az itt bemutatott tárgyak, tárgyi emlékek is hozzájárulnak gyermek és felnőtt számára a múlt teljesebb megismeréséhez. A múzeum parkjában székelykapu és „kunbaba” kőszobor áll.

FELLELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kunszállás

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Országosan is egyedülálló a községben található és 2012-ben felavatott Órák Háza. A gyűjtemény első darabjai 1976-ban kerültek Hatvani Béla tulajdonába. A kiállításon átfogó képet kaphatunk az elmúlt 300 év általános óratípusairól. A kollekciónál egy olyan kor műalkotásaiban gyönyörködhetünk, ahol még a minőség és az ember legmagasabb fokú szaktudása érvényesült.

A Hatvani család elkötelezett értékmentő. Hatvani Béla előbb a régiségeket gyűjtötte szenvedélyesen, mígnem 1976-ban megvásárolta első falióráját: egy használaton kívüli feketeerdei parasztórát. Az ötven forintos „befektetés” óta csaknem 40 év telt el, az órák száma pedig 600 fölé duzzadt. Hatvani azonban nem csak gyűjti, javítja, sőt olykor restaurálja is a különleges darabokat, de – hogy minél többen megcsodálhassák azokat – egy múzeumot is létrehozott és működtet, mégpedig a saját szülői házában.

A régi parasztházból kialakított bemutatótermekben sorakoznak gondos rendszerben a legkülönbözőbb korok, tájak, életformák jellemző tárgyai: a kakukkostól a porcelán és fa feketeerdein, a francia és angol kandallóórán, zseb- és karórákon át a toronyóráig. A kiállított több mint 600 darab többsége működőképes szerkezet, ezen kívül több mint száz óra vár még javításra. A gyűjtemény – köszönhetően Hatvani Béla töretlen szenvedélyének – folyamatosan bővül. A kunszállási Órák Háza rendszeresen fogad látogatókat.

Kunszentmiklósi birkapörkölt

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kunszentmiklós

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A Felső-Kiskunságban, ahol a birkatartás legnagyobb ünnepe Szent György napja volt – amikor a nyájakat kihajtották a szikes legelők-re, hogy Dömötör napjáig a fejestől az elletésig minden a pusztában történjék – gyakran lett ünnepi étel a kevésbé életképes birkából. Hogy ez ízében is és frissességében is idézze a téli hónapok ünnepi kínálatát, egyszerűnek és bármikor reprodukálhatónak kellett lennie.

A Felső-Kiskunsági szikes pusztán felnevelkedett birka hús és zsírszövet aránya a legkedvezőbb az egész országban. A mostoha legelőn szinte futva táplálkozó birkanyáj rengeteg vándorlás útján tud csak elegendő táplálékot legelni. A legelő füveinek sótartalma meghatározó a birkapörkölt ízénél. A sajátos főzési technika, amely eltér a nagykunsági és más tájegységek módszerétől, lágyabb és harmonikusabb ízeket eredményez a főzés során.

Kunszentmiklóson a bográcsos birkapörkölt

készítésének két fontos szabálya van. Az első: a 35-40 literes bográcsok szabad tűzön adják a legfinomabb ételeket. A második: egy bográcsba csak egyetlen birka testrészei kerülhetnek. A kunszentmiklósi birkapörköltbe a fűszerek (hagyma, őrölt piros paprika, csöves paprika, só) már a fővés kezdetén rétegesen, a hússal együtt tűzre kerülnek. Három-négy órán át rotyog a bográcsban, akkor kell beletenni a belsőségek közül a tüdőt, a szívet, a nyelvet és a vesét, majd az utolsó fél órában a feldarabolt májat. Kunszentmiklóson az elmúlt évszázadokban elképzelhetetlen volt az ünnep – legyen az egyházi, társadalmi vagy családi – birkapörkölt nélkül.

Míg a honfoglalás kori bronz üstös birkapörkölt-főzési technikát hűen megőrizték a Nagyikunságban, s a mai napig így készítik a kései utódok, addig a Kunszentmiklós környéki birkapörkölt a finomabb, selymesebb,

Kunszentmiklósi birkapörkölt

lágyabb ízeket kínálja az ingyenségek kedvelőinek. Krúdy ennek kapcsán egyik írásában megjegyezte, hogy a főváros közelsége erősítette fel ezt a típusú birkapörkölt-készítést. Akik már fogyasztottak hagyományos birkapörköltet és a faggyú íze miatt fanyalognak, azok gyakran csodálkoznak el a kunszentmiklósi birka-főző versenyen rotyogó bográcsokból feltálatl ételt fogyasztva, hogy ők bizony nem ilyen ízekre emlékeznek. Nem csoda hát, hogy a kunszentmiklósiak remekműve mindenek fölött áll!

Hozzávalók:

1 birka
4,5-5 kg vöröshagyma
6 evőkanál őrölt édes paprika
2 evőkanál őrölt erős paprika
4-5 evőkanál só

Elkészítése:

A bográcsot zsírral ki kell kenni. Aljára csontos húst, erre csont nélküli húst, hagymát, húst, hagymát, fűszereket rétegesen beletenni. Később a belsőségeket. 3,5-4 óra főzést kíván.

Bak-ér

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Kunszentmiklós

KATEGÓRIA

természeti környezet

A Bak-ér az ős-Duna-ág egyik mellékfolyója, mely az évszázadok során hordalékával feltöltötte a Felső-Kiskunság jelentős területeit, amely ma a Kiskunsági Nemzeti Park része. A feltöltés következtében a folyó egyre keskenyebb mederben helyezkedett el, míg a két partjára települő Kunszentmiklós a szérűskertek, majd lakások építésével ezt tovább szorította. A török idők után a vízhozama jelentősen csökkent, míg az 1930-1933-ban megépített „Átok-csatorna” (Dunavölgyi-főcsatorna) minimálisra csökkentette az átfolyást. Súlyos környezeti katasztrófát eredményezett a Bak-ér belvárosi szakaszának lefedése és betoncsőbe terelése, hiszen ezzel megszüntette a hajszálcsovességre és a vízpárolgásra alapuló egyensúlyt. A Bak-ér környéki házak pincéiben megemelkedett a vízszint és megváltozott a belvárosi mikroklímája.

A Bak-ér mint a dunai árterület egyik élő

vízfolyása az 1970-es kunszentmiklói szennyvíztisztító-telep építés miatt felduzzasztott XXX-as csatorna magas vízszintje következtében lefolyástalanná vált. Ennek a nagymértékű eutrofizáció lett a következménye, s a benne élő csík- és menyhalak pusztulását eredményezte. A Bak-ér élővilága gyakorlatilag elpusztult. A következő évtizedben lefedett Bak-ér tovább rontotta ezt az ökológiai állapotot. A mederkotrás elmaradása két évtizeden keresztül, illetve a Bak-ér átfolyásának meggátolása a folyócska ideiglenes halálához vezetett. Az elmúlt tíz esztendőben a mederkotrások és a betáplálás következtében a Bak-ér újra élővé vált. Részleges kibontása bár óriási költséget jelent, mégis elodázhatatlan. A Bak-ér az eredeti Kunszentmiklós látványának szerves része, öröksége és értéke.

Polyák Imre sportolói életműve

FELLEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Lajosmizse

KATEGÓRIA

sport

Polyák Imre olimpiai bajnok kötöttfogású birkózó 1932. április 16-án született Kecskeméten. Lajosmizsén éltek. A birkózással is itt kezdett el foglalkozni, edzői Fózér Béla és Gajdácsi Béla voltak. Tizenhét évesen került a Budapesti Dózsa-ba. Első jelentős sikerét az 1951-es berlini főiskolai világbajnokságon érte el, ezüstérmet szerzett. Világbajnokságokon Karlsruhéban (1955), Budapesten (1958) és Toledóban (1962) arany-, Jokohamában (1961), Helsinborgban ezüstérmet kapott. Olimpiai szereplései: Helsinki (1952) ezüst-, Melbourne (1956) ezüst-, Róma (1960) ezüst- és Tokió (1964) aranyérem. 1951 és 1964 között 51 alkalommal volt a válogatott tagja. Tizenkétszer érte el az országos egyéni bajnoki címet (ötször pehelysúlyban, hétszer könnyűsúlyban). Kétszer csapatban is magyar bajnokságot nyert.

A sportolót Lajosmizsén az 1955-ös világbajnoki győzelme után hintóval fogadták a vasútállomáson.

Rendőr-akadémiát és a Testnevelési Főiskolán birkózó szakedzői tanfolyamot végzett. 1965-től az Újpesti Dózsa edzője, később birkózó-szakosztályvezetője, szaktanácsadója volt. 1951. március 25-től a Belügyminisztérium alkalmazta igazgatási területen. Huszonhét év szolgálat után innen ment nyugdíjba, rendőr ezredesi rangot kapott.

Polyák Imrét számos sport- és állami elismeréssel jutalmazták. Az Év sportolójának 1958-ban és 1962-ben választották, 2004-ben a Nemzet Sportolója lett. Vitézzé avatták, s tagja a Magyar Halhatatlanok Klubjának. Amerikában a 2003-ban alapított birkózó hírességek csarnokába az első tíz jelölt között került be. Az Évszázad birkózója címet 2000-ban vehette át. A sikeres sportember 2010. november 15-én hunyt el, síremléke a Szent István-bazilika altemplomában található.

Kiss Cukrászda – Kiss Zoltán cukrászati termékei

FELELTHETŐSÉGÉNEK HELYE

Lajosmizse

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A Kiss Cuki családi cukrászdát 1995. december 12-én, a Gabriella Cukrászdát pedig 2011 novemberében nyitotta meg Kiss Zoltán és felesége, Kisjuhász Gabriella. (Két fiuk, Zoltán és Dániel is velük dolgozik!) A cukrász szakmában szerzett hazai és nemzetközi tapasztalattal, valamint családi támogatással mára Bács-Kiskun megye kedvenc cukrászdái közé tartoznak. A városközponttól kicsit távolabb, de családi hangulatban akár az Árpád utcában, akár a Városház téri cukrászdában bárki megkóstolhatja a már-már elfeledett, tradicionális ízeiket, valamint az egyedí tortacsodákat. A fagyaltot kizárólag hagyományos recept alapján főzik, és minden idegen anyagtól mentesen készül. Ugyanez elmondható süteményeikről is: az egészséges életmód és a modern konyha elvárásainak megfelelően gyümölcsöbbedek, könnyebbek.

Kiss Zoltán fontosnak tartja, hogy szakmája

a következő generáció számára is hordozzon szépségeket és kihívásokat, ezért nagy hangsúlyt fektet tanulói képzésére. Igyekeznek átadni mindazt a tudást, ami évtizedek alatt összegyűjtött. Érdekességként megemlítendő, hogy cukrászdájukban megtekinthető a koronázási ékszerek koronájának mása, amelyet egy nemzetközi versenyre készítettek el. Valamint videón az a riportfilm, amit a BBC stábja forgatott náluk, amikor Magyarország kulináris térképét állították össze. Ebben a lajosmizsei Kiss Cuki is szerepel, Kiss Zoltán mutatta be a „torták tortája”, a dobostorta elkészítésének kulisszatitkait. A cukrász mester 2006-ban kiérdemelte az Első Magyar Fehérszital Lovagrend Mestere címet, 2007-ben az Aranykoszorús cukrászmester díjat, 2009-ben pedig a Venesz-díjat.

Rimóczi László – Grillázs termékei

FELLEHETŐSÉGÉNEK HELYE

Lajosmizse

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A grillázs francia eredetű szó, jelentése édes-ség. Régen a népi gyógyászatban köhögés ellen használták, ma már ünnepnapjaink egyedi édessége. Leginkább lakodalmakban találkozunk vele, de kedveltek cukrászdai változatai is. Díszkortaként fogadásokra, nagyobb rendezvényekre is készítik.

Rimóczi László életét a grillázs-készítés tölti ki, művészi szinten foglalkozik vele. Minde mellett folyamatosan járja az országot, hogy népszerűsítse a nagy hagyományokkal bíró különleges édességet. Az 1977-ben Lajosmizsén született fiatalember tanult foglalkozása szakács. Szülővárosában él és dolgozik. Gyermek-kora óta remek kézügyességgel rendelkezik, és nagy érdeklődéssel fordul a különféle művészi ágak felé. A grillázs cukortortával (népies megnevezéssel perkelt vagy pörkölt tortával) egy lakodalom alkalmával ismerkedett meg. Ezután szülővárosában sikerült elsajátítania

a fogásokat Kasza Péterné Kati nénitől. A hosszú otthoni gyakorlások, az éjszakába nyúló tanulóórák évről évre csiszolták és finomabbá tették technikáját. Új stílusirányzatot álmódott meg a grillázsművészetben. Számos rangos hazai versenyen és kiállításon, szakmai találkozón, nívós megmérettetéseken mutathatta be tudományát.

Nagy álma valósult meg azzal, hogy megalakult a Magyar Grillázs Szövetség, melynek országos elnöke lett. Elsődleges feladatuknak tekintik, hogy a grillázskészítés ismét méltó helyet foglaljon el az értékes, sokszínű magyar kultúrában. Rimóczi László számos hazai és külföldi szakmai díjat kapott már, hogy csak a legutóbbit említsük: hagyományörző munkásságáért az Első Magyar Fehérszta Lovagrend különdíját vehette át. Grillászból épített makettjeivel magyar rekordokat ért el, de van már Guinness-rekordja is.

Benke László gasztronómiai munkássága

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Lajosmizse

KATEGÓRIA

turizmus és vendéglátás

Benke László 1948. augusztus 21-én Lajosmizsén, egy vendéglős mester gyermekeként született. Már hétéves korától pikolófiúként dolgozott, majd utcai fagyfaltáros lett. A szakács szakmát az 1960-as évek elején tanulta ki a budapesti Vendéglátóipari Technikumban, majd az országos tanulmányverseny második helyezettjeként itt szerezte meg az érettségét. Első munkahelyén, a Szabadság Szállóban hidegkonyhafőnök-ként, a Tihanyi Motelben, a Gundel Étteremben séf-helyetteseként, a Sylvanus Szállóban pedig séfként dolgozott. Munkája elismeréseként a párizsi Magyar Ház séfként folytathatta pályáját. A Gundel Károly Vendéglátóipari Technikumban 1974-től tanított 18 éven át.

Laci bácsi 1979-ben mesterszakács, 1980-ban mestercukrász lett, és elvégezte a vendéglátó főiskola áruforgalmi szakát is. 1981-ben Hollandiában, az Engels Konzernnél dolgozott egy évet. Az 1988-as Frankfurti IKA HOGA sza-

kácsolimpián a regionális csapat vezetőjeként a nemzetek nagydíját nyerték meg, egyéni kategóriában pedig három aranyéremmel ismerték el munkáját. Az 1992-es Sevillai Világkiállítás egyik séfként kollégáival a Mátyás Király Éttermet üzemeltették és elnyerték a Legjobb Étterem címet. Mindezek mellett számos elismerésben részesült még: például 1996-ban megkapta a Magyar Szakács és Cukrász Szövetség Venesz József életműdíját, vagyis a szakma „magyar Oscar-díját”, 1998-ban pedig a Chaine des Rotisseurs lovagja lett. Lajosmizse díszpolgárának 2003-ban választották.

Benke László népszerűségét televíziós szereplései tovább növelték: 1998/99-ben a TV2 séfként mintegy 450 adása volt és több sortozatot készített az ATV-nek is. Szakkönyveket, szakácskönyveket írt. A 2005-ben alakult Első Magyar Fehér Asztal Lovagrend nagymesterének választották.

Ortan Patrik – szíjgyártó és nyeregkészítő alkotói munkássága

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Lajosmizse

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Péter Lajos családjával együtt Erdélyből települt Magyarországra, Lajosmizsén telepedtek le. A család fő édesapjától gyerekkorában lesték el a szíjgyártás titkait, de mégis elektroműszerész lett. Később aztán előbb csak kedvtelésből megint kezébe vette a szerszámokat, sőt két vejét, Edwardot és Patrikot is megtanította a mesterségre. Közösen kezdtek családi vállalkozásba, Edwardék időközben Németországba költöztek.

Ortan Patrik kézműves 1990 óta dolgozik Lajosmizsén az apósával és a feleségével fenntartott cégben. Eleinte kisebb vásárokon, majd néhány évvel később múzeumokban és fogathajtó versenyeken vettek részt kiállítóként. Míves darabjait népművészeti terméként zsűriztették le Budapesten. A legnagyobb külföldi kiállításokon – például Ausztriában, Németországban, Franciaországban – is bemutatkoztak, mindenhol nagy sikerrel. A Londoni

Windsori Horse Show-n igazán megértették és elismerték e hagyományt őrző ősi mesterséget, még a királynő is megjelent személyesen a standjuknál. Ma már büszkén mondhatják, hogy nemcsak itthon, de külföldön is keresik a munkáikat és sok külföldi rendezvényre van meghívásuk Európán belül és kívül egyaránt.

A Péter & Patrick elnevezésű cég fő irányítója Péter Lajos szíjgyártó mester, Ortan Patrik szíjgyártó és nyeregkészítő, valamint Ortan Judith, a fonott elemek alkotója. Mindennemű lovas felszereléseket gyártanak. Lovagló kantárok, térd, ínvédők, nyerges, lószerszámok, fonott sallangok, ostor, zászlótartók, illetve kulcstartók, bőrből készült képtartók fémjelzik e szakma változatosságát és szépségét. Valamennyit a kézi varrás, a speciális festés és a precíz kidolgozás teszi egyedivé. Mottójuk: „Hagyomány és minőség rejlik minden öltésben.”

Tanyacsárda

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Lajosmizse

KATEGÓRIA

turizmus és vendéglátás

A Budapeستől 71 km-re, Lajosmizse határában található az Öreg Tanyacsárda, amely csaknem négy évtizede fogadja vendégeit. A faházás büféként indult vendéglátóhely mára hazánk egyik leghíresebb étterme. Hírét már messze viszik az ország minden tájáról érkező hazai, és a külföldi vendégek.

A csárda magyaros jellegű, kitűnő konyhája joggal érdemelte ki az Év vidéki étterme díjat (1999, 2002, 2004, 2006, 2008, 2011), s a cég emellett számos gasztronómiai versenyen és kiállításon nyert nemzetközi elismerést (Védnöki tábla, Aranybika, Chevalier- Maison de Qualité, Chaîne des Rôtisseurs, Top 10). A vendéglátó szakma a Tanyacsárda éttermet Magyarország legjobb éttermei közé választotta és 2005-ben a maximális három csillaggal tüntette ki. 2007-ben és 2011-ben az Országos Idegenforgalmi Bizottság Magyar Turizmus Minőségi Díját, a Magyar Turizmus Zrt. Rozmaring Díját kapta meg

Tanyacsárda

és a Bács-Kiskun Megyei Kereskedelmi és Ipar-kamara által alapított Az év vendéglátója díjat nyerte el. 2013-ban az Év rendezvényszolgáltatója és az Év tradicionális magyar étterme lett.

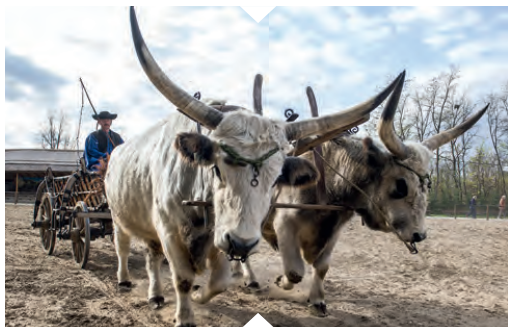
A mesterszakácsok ételspecialitásai mellett immár hagyományos gasztronómiai rendezvénysorozattal várják a vendégeket. Az ünnepekhez, jeles napokhoz kötődően rendezik meg többek között a Sobri Hálnapokat, a Szüreti mulatságot, az András napi disznótort.

Az Új Tanyacsárda Lajosmizse Budapest felé eső részén található, mintegy 50 hektárnyi te-

rületen. Az idelátogató vendégek a híres magyaros ízek mellett olyan hagyományokat idéző programok közül is választhatnak, mint a magyaros folklórprogram, az ökör-, malac- és csirkesütés nyárson, a cigány-show, vagy a Mizsei Lajos-avató. A csárdához tartozó lovas telep lóállománya meghaladja a 120-at. Megtalálhatók közöttük a magyar félvér és a lipicai fajták. Lehet lovagolni, kocsikázni és lovasbemutatókat csodálni. A családdal érkezők örömeire óshonos magyar állatokat – szürke marhát, rackajuhot, szamarat, baromfit – is tartanak.

A lajosmizsei Tanyacsárda mesterszakácsainak főztjét meglelégedéssel kóstolta már többek között Károly walesi herceg, Larissza Gorbacsova, Juan-Antonio Samaranch, a NOB néhai elnöke, Franz Beckenbauer és Michel Platini aranylabdás labdarúgók, Andy Vajna producer, Tshering Yangdon, a Bhutáni Királyság anyakirálynője. Számos nemzetközi cég tartott már náluk rendezvényt. Nem csak hírességek térnek vissza hozzájuk, hanem azok is, akik kedvelik a hagyományos gasztronómia ételeit.

Geréby Kúria Hotel és Lovasudvar

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Lajosmizse

KATEGÓRIA

turizmus és vendéglátás

A lajosmizsei Geréby Majort Ótömösi Geréby Gyula alapította, aki okleveles gazdaszként mintagazdasággá fejlesztette a 838 holdnyi földbirtokát. A köztisztelőben álló, a szegények jötevéjeként is fellépő földesúr nemzetközileg elismert ménest is létesített. A birtok központjaként és a család lakóhelyeként szolgáló kúriát a XIX. század vége felé építtette. Geréby Gyula 1918-ban, felesége, Margit pedig 1941-ben halt meg. Mindketten a lajosmizsei temetőben nyugszanak. Lányuk, Katinka, Argentínába emigrált, ahol 1989-ben hunyt el.

A háború után a kúria állapota leromlott, használhatatlanná vált, mígnem 1986-ban felújítást és átalakítást követően szállodaként nyitotta meg kapuit. Kezdetben a HungarHotels szállodalánc részeként üzemelt, majd az 1990-es évek közepén magántulajdonba került. Széles László és Látos Lajos ügyvezető tulajdonosok több mint két évtizede igazgatják

a Geréby Kúria Hotel és Lovasudvart, amely a folyamatos fejlesztéseknek köszönhetően a régió egyik legelegánsabb szállodájává és rendezvényhelyszínévé nőtte ki magát.

Az évtizedek során sok százezer vendéget fogadtak, nagy részük távoli vidékekről érkezett. A pihenést, kikapcsolódást kimondottan az alföldre jellemző lovasbemutatókkal, puszta programokkal, bográcsozással, cigányzenével és a néptáncbemutatóval teszik változatosabbá.

A tulajdonosok törekvéseit a kúria partnerei is elismerik, hiszen a létesítményt 2008-ban és 2013-ban Magyarország legjobb háromcsillagos konferencia szállodájaként az Arany nap-díjjal, 2009-ben, 2010-ben és 2012-ben pedig az Aranycsillag-díjjal tüntették ki. 2013-ban a szállodát a HRS nemzetközi szobafoglalási rendszer a megkülönböztetett, magas minőségű szálláshelyek kategóriájába sorolta.

Szent Lajos templom

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Lajosmizse

KATEGÓRIA

turizmus és vendéglátás

A lajosmizsei római katolikus templomot Bachmann Károly újpesti építész tervezte és építette 1896-ban eklektikus stílusban. Egy-millió-kétszázézer téglából épült, melyet helyben vertek és szalmával égettek ki.

A templom főoltára és mives szobrai tiroli fafaragások. A főoltár oltárképe IX. (Szent) Lajos francia királyt, a védőszentet ábrázolja. Az oltár két szobrát, Szent Erzsébet és Szent István király alakját zsolnai majolikából készítették. További féltve őrzött kincs a halotti lepel torinói érsektől kapott hivatalos másolata. Ugyancsak nagy becsben tartják a koronázási ékszernek hivatalos másolatait, melyeket a magyar államtól kaptak 1966-ban, készítőjük Bartha Lajos ötvösművész. Szent István király csonterekléje is a templom értéke, ezt eredetileg II. János Pál pápa ajándékozta Dr. Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érseknek pappá szentelésének 25. évfordulója alkalmából. Magyarország

egyetlen Szent Lajos király-erekléjét a Vatikántól kapta ajándékba a lajosmizsei katolikus közösség. Lehel vezér kürtjének másolatát pedig Jakab Mihály fafaragó népművész készítette egy magyar szürke szarvából. A Szent Lajos templomban számos értékes szobrot is felfedezhetünk, köztük Az élet fáját, Pogány Gábor szolnoki művész alkotását, melyet az abortuszokban ártatlanul meggyilkolt magzatok emlékének állított.

A hajdani plébános, Asztalos József (1918-2000) kanonok-főesperes idejében készült el a csodálatos templomkert, melyet elnyerte az ország legszebb templomkertje kitüntető címet. A körmeneti útvonal piramis hársfa együttese egyedülálló hazánkban. A homlokzaton lévő, 24 harangból álló harangjátékot a milcentenáriumra és a templom építésének centenáriumára állította a város közadakozásból.

Pusztatemplom romjai

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Lajosmizse

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Lajosmizse legrégebbi építészeti emléke a XIV. század végén épült Pusztatemplom. A kora gótikus stílusú épület úgynevezett pusztatemplom volt, ami azt jelentette, hogy lakott területen kívül, a pusztában állt. Az első régészeti feltárást Szabó Kálmán, a Kecskeméti Katona József Múzeum igazgatója végezte el 1927-ben. A templom réti mészkőből épült, zsindeletetővel volt fedve.

A réti mészkő (népiesen „darázs-kő”) jóval puhább, kisebb teherbírású, lyukacsos szerkezetű, ezért is pusztul a hagyományos kőzetekhez képest gyorsabban. Ez a templomrom egyszerű, egyhajós, keleten sokszögben záródó, gót stílusú templom maradványa. A szentélyben még látható az oltáriszentség elhelyezésére szolgáló fülke. Az újabb ásátásokat 1995-ben végezte el Fülöp András, aki kilenc sírt tárt fel. Mivel a meglévő támpillérek már nem feküdtek az alapon, hanem csak a levegőben lógtak,

így erősítő támaszként nem szolgáltak, hanem gyengítették, húzták a falakat. Emiatt a lehető legrövidebb időn belül meg kellett erősíteni a támpilléreket, melyet 1999-ben a Pusztatemplom Alapítvány a Gomép Kft-vel végeztetett el. A Pusztatemplom és a közelében lévő kis település lakossága nagy valószínűséggel az 1591-1606 között tartó háborúban pusztult el.

A műemléki védelem alatt álló romok könnyen megközelíthetőek az 5-ös számú főútról, Budapest felől Lajosmizse felé haladva, a település előtti Kónya dőlő buszmegállónál balra fordulva, áthaladva az M5-ös autópálya felett, majd egy kereszteződésen szintén egyenesen áthaladva már látható a templomdomb a valamikori pusztatemplom maradványaival.

Szvetnik Joachim Emlékháza

FELLELEHETŐSÉGÉNEK HELYE
Mélykút

KATEGÓRIA
kulturális örökség

Mélykút nevezetes háza, amely ma a magyar ötvösművészet egyik legnagyobb talentumának emlékét őrzi és hirdeti, 1885-1887-ben épült. Az 1997-ben, Szvetnik Joachim születésének 70. évfordulóján átadott emlékház a művész szülőháza és élete utolsó éveiben otthona volt. Egyetlen olyan magyar múzeum, amely ötvösművésznek állít emléket.

A nádtető, vert falú parasztház felidézi a XIX. század végének, illetve a XX. század első felének világát. A Kossuth-díjas Szvetnik Joachim 1987-ben ajánlotta fel a település vezetőinek, hogy ott rendezzenek be tájházat vagy emlékházat. Levelében azt is megírta, hogy az épület belső elrendezése eredeti formában megmaradt, így a szabadkémény, búbos kemence, stb. A házon a táj tipikus jellege fedezhető fel, a hármass elrendezésben az előszoba, közepén a konyha, majd a hálószoba található. A hátsószobát kisebb családi létszámnál kam-

rának használták. Külsőleg csak annyi változott, hogy a folyosót beüvegezték és a házhoz építettek egy ötvösműhelyt, melynek fontos eleme az 1900-as évekből származó ötvösasztal. Szvetnik Joachim itt végezte korábbi munkahelye, az Iparművészeti Múzeum felbecsülhetetlen kincseinek restaurálását. Művészettörténeti és a szent koronával kapcsolatos szakértői tevékenységéért 1988 tavaszán Kossuth-díjjal jutalmazták, amit betegsége miatt nem tudott átvenni, nem sokkal utána meg is halt.

Szvetnik Joachim hagyatékai

FELLELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Mélykút

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Az ötvös-restaurátor mester az 1980-as években betegsége miatt költözött Budapestről Mélykútra. A szülőházban kialakított kis műhelyben folytatta a restaurálást, ahol olyan művek helyreállítása történt, mint az Esterházy-kincseket képező szarvserleg, a fedeles köves serleg, az ékköves kupa, a vöröstói úrmutató, valamint a Ligeti Miklós által megformázott Csongor és Tünde szobra, ami a második világháború végén sérült meg. Nevét a nagyközönség akkor ismerte meg, amikor 1977-ben közreműködött a magyar koronázási jelvények azonosításában, majd Amerikából való hazahozatalukban.

A szülőházából kialakított emlékhely élményt nyújt mindazok számára, akik szeretnék megismerni a Kossuth-díjas ötvös-restaurátor munkásságát. Az 1885-1887-ben épült mélykúti épületben kaptak helyet Szvetnik Joachim hagyatéki tárgyai, gyermek- és fiatalkori munkái,

valamint érintetlenül áll a restaurátorműhelye is. Minden az alkotót, az „ötvösművészt”, de legfőképp a kivételes embert idézi. A könyvtárban helyezték el a hagyaték legtöbb elemét. Itt található Szvetnik Joachim életét és munkásságát bemutató mintegy 2600 fénykép fotóalbumokba rendezve. A könyvtárban az eddig fellelt írásos dokumentációk (levelek, jegyzőkönyvek, személyes dokumentumok, újságcikkek, stb.), valamint a mester munkáját megőrkítő magnó- és videofelvételek találhatóak.

A Szvetnik-hagyatékhoz két sírhely is tartozik. A kálvária temetőben Szvetnik Joachim és édesanyja sírja, a pesti úti temetőben Szvetnik Joachim édesapja sírja, amelyek fokozott megóvást igényelnek. A mester hagyatéka és az emlékház szervesen összefügg, nem választható szét, de külön kell kezelni, mivel a hagyaték egy részét a könyvtár őrzi, illetve külön értéket képvisel.

Mélykúti feliratos téglatár és gépgyűjtemény

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Mélykút

KATEGÓRIA

ipari és műszaki megoldások

Magyarországon (a történelmi Magyar Királyság területén) Európában egyedülálló formagazdagságban készítették az elmúlt 400 évben bélyeges téglákat. Egyes becslések szerint a számuk meghaladhatja a 30 000-féle darabot. A téglabélyegek kapcsolódnak Magyarország főnemesi, nemesi társadalmához, egyházi méltóságokhoz, jeles eseményekhez, hazánk ipari forradalmához, népi szimbólumaihoz. A régi téglák „dekódolásából” ki lehet deríteni, hogy ki, hol és mikor készítette, illetve mit jelentenek a téglákon található jelek.

Mélykúton található Bács-Kiskun megye legnagyobb kiállított feliratos téglagyűjteménye, amely országos szinten is figyelemre méltó. A legteljesebb kollekciónak a kalocsai érseki, a Latinovits család, és a környékbeli korabeli földesurak téglagyártásának termékei, kiegészítésként pedig a Kárpát-medencei téglakészítésről is képet kaphat a látogatója.

A gyűjtemény 3300 különböző téglát tartalmaz, ebből 2800 darabot mutatnak be. A kiállításon szerepel tíz mezőgazdasági meghajtó motor is, köztük a legöregebb az 1898-as Ganz-gyártmány, amiből a világon kettő létezik. (Az egyik Nagycenken, a másik Mélykúton.) A többi különleges motor is a XX. század elején készült, illetve amerikai gyártmányúak.

A mélykúti feliratos téglatár és gépgyűjtemény Herczig Béla szenvedélyét és szorgalmát dicséri, aki a Monarchia Bélyeges Tégla Gyűjtők Egyesülete elnökeként a múzeumi szemlélet megvalósítására törekszik, ennek jegyében az eredetiséget tartja szem előtt, amint a motorok felújításánál is korabeli technológiákat alkalmaz. A gépekkel rendszeresen részt vesz gépésztalálkozásokon is, például a mezőkövesdi gépmúzeumban, Keszthelyen vagy a holland Nuenenben rendezett nemzetközi seregszemen.

Sobri Kupa Nemzetközi Halfőző Verseny

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Nagybaracska

KATEGÓRIA

turizmus és vendéglátás

Végvári József, a nagybaracscai művelődési ház igazgatója kezdeményezésére 1987-ben nyolc környékbeli település (Bátmonostor, Csátalja, Dávod, Gara, Hercegszántó, Nagybaracska, Szeremle, Vaskút) kapott meghívást, hogy összemérjék halfőző tudományukat. A verseny zsűrielnöke Farkas „Sobri” József, örökös halfőző bajnok és mester volt, akinek a község 1998-ban elsőként adományozott díszpolgári címet. A kezdeményezés hagyományt teremtett, ami azóta is folytatódik Nagybaracskán.

A csodálatos természeti környezetben, a Ferenc-csatorna partján megrendezett verseny kulturális programokkal egybekötve mára nemzetközivé nőtte ki magát, rendszeres résztvevői a határon túl élő magyarok is, öregbítve a Dunai halászlé hírnevét. Elismeréssel szőlt az ételek minőségéről 2001-ben az ír nagykövet, 2013-ban pedig az orosz nagykövet is.

Sobri Kupa Nemzetközi Halfőző Verseny

A versenyzők száma folyamatosan 80 és 100 fő között mozog.

A hallé főzéséhez a rendezőség minden versenyzőnek egységesen 3 kg pontyot ad. (Más halat felhasználni tilos!) Az értékelés során a zsűri tagjai nem ismerik a hallé készítőjének nevét, csupán a jelzőszámot, melyet bejelentkezéskor kapnak meg zárt borítékban. A versenymunkát díszíteni, megjelölni nem szabad. Új elem a verseny kiírásában, hogy lehet indulni vegyes halételek kategóriában is: bármely halféléből készült étellel lehet nevezni. Az értékeléskor a hallé színét, megjelenését, küllemét, állagát, egyöntetűségét, a hallé illatát, ízét, zamatát, a halhús színét, megjelenését, valamint az összbenyomást veszik figyelembe.

Farkas „Sobri” József (1925-2005) úgy vélte: a szegedi és bajai halászlé híres, a nagybaracscai pedig jó. Már csak ezt megerősítve is tovább kell élnie a Sobri Kupa Nemzetközi Halfőző Versenynek.

Nemesnádudvari pincesorok

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Nemesnádudvar

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Hazánk egyik legszebb borvidékén, az Alföld déli részén, csendes környezetben fekszik Nemesnádudvar. Az itt lakók büszkék sváb származásukra, ősük a XVIII. században, a mai Dél-Németország vidékéről érkeztek a faluba. A településen a gazdaság ma is jórészt a mezőgazdaságon, ezen belül a szőlő- és bortermelésen, valamint az állattenyésztésen alapul.

A sváb kultúra jellegzetes bélyegei köszönnek vissza a település leghíresebb Mária-völgyi pincesorának szorosan egymás mellett elhelyezkedő, apró, szinte vakítóan fehér présházain. A sváb lakosok XVIII-dik században ideérkező ősük szőlőtermesztésbe kezdtek, és létrehozták az első alacsony homlokzatú, keskeny, kisablakú, nagy ajtajú házacskákat, melyek teljesen egyedi építészeti stílust képviselnek.

Nemesnádudvaron 7 pincesor található elszórva a faluban: a Máriavölgye pincesor, a Felsőpincesor, a Petőfi pincesor, a Kender pincesor,

Nemesnádudvari pincesorok

a Temetőpincesor, a Sükösi pincesor és a Csávolyi pincesor. A híres nemesnádudvari pincék közül szinte minden helyi család birtokol egyet. Ezekben őrzik a hajdani borászati eszközöket, a tulajdonosok pedig az évszázadokon át apáról fiúra szálló tapasztalatokat. Itt fogadják a falubeliek vendégeiket, köztük a testvértelépülésekről érkezőket, a most már messze vidéken, sőt külföldön is ismert Újborünnep idején, amit Szent Mihály-naphoz kötődően, szeptember utolsó vasárnapján rendeznek meg.

Egész Magyarországon egyedülálló az az építészeti megoldás, hogy a pincefalú nem különálló egységként létezik, hanem a község részét képezi.

Petőfi Sándor Emlékkiállítás

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Szalkszentmárton

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A hajdani mezőváros, Szalkszentmárton központjában áll a tekintélyes, fehérre meszelt falú, a település hajdani földesura, gróf Festetics György által 1810-ben klasszicista stílusban építtetett, beálló vendégfogadó és mészárszék. Petőfi Sándor édesapja, Petrovics István Dunavecseről 1844. október 1-jén érkezett Szalkszentmártonba. Először a Duna partján lévő révcárdát bérelte a községtől a következő év tavaszáig. Utána nyílt módja arra, hogy 1845. április 24-től árendálja a településen bent lévő vendégfogadót és mészárszéket, és hasznosítsa a három vendégszobát is. Petőfi felvidéki utazása után, 1845. július 12-én érkezett először a szülői házhoz. Költeményei alatt 112-szer olvasható keletkezési helyként Szalkszentmárton neve, két drámát és egy regényt is írt itt.

A szülők és Petőfi sorsa a korai gyermekkor kivéve talán soha nem kapcsolódott össze olyan tartósan és mélyen, mint Szalkszentmár-

tonban. A szülők nehéz anyagi helyzete, illetve a költő magánéleti, művészi és egzisztenciális válsághelyzete azonban megsokszorozta az alkotó erejét. Az itt töltött idő – és az eközben megszerzett emberi és költői tapasztalat – megedzette Petőfit és lassan újra a közélet felé

Petőfi Sándor Emlékiállítás

fordította, amely majd az 1848/49-es eseményekben éri el csúcspontját.

Az Emlékiállításon a mészárszék helyiségében az ehhez a mesterséghez szükséges szerszámokkal, tárgyakkal ismerkedhet meg a látogató. Az ivó az 1800-as évek közepének hangulatát idézi. A szabadkéményes konyha minden tárgya korabeli, ezek közül is kiemelendők Hrúz Mária konyhai eszközei és a család konyhaszekrénye. Az egykori bérlői (tisztá szoba) és vendégszobákban Petrovicsék és Petőfi életével, valamint szalkszentmártoni

tartózkodásukkal, utazásaikkal, tárgyaikkal ismerkedhet meg a látogató. Az utolsó helyiség a költő egykori szobája, ahol két személyes tárgyát is őrzik. Az épület teljes hossza alatt húzódó pincehelyiségben a must- és borkészítéshez szükséges eszközök, valamint a híres betyárszöktető tekinthető meg. Az udvaron helyezkedik el a Kárpát-medencében egyedülálló, tíz lábon álló nyitott kocsiszín, az úgynevezett beálló, amely a vendégfogadóval egyidős, szintén 1810-ben épült.

A Petőfi Sándor Emlékiállítás köré szerveződő civil szervezet, az 1968-ban megalakult és a ma is több mint 300 tagot számláló Múzeum Baráti Kör meghatározó tényező a település életében, mindazonáltal a Petőfi-emlékhely programjainak szervezéséből is kiveszik a részüket.

Szalkszentmárton faluközpont

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Szalkszentmárton

KATEGÓRIA

épített környezet

Szalkszentmárton központjában az épületek környezetükkel együtt védett műemlékek. Az épületekkel körbefogott központot képező tér a felújításokkal, újjáépítésekkel megőrizte évszázados hangulatát, stílusjegyeit. Szalkszentmártont 1998-ban az Év faluközpontja díjjal tüntették ki, 2000-ben pedig az épített környezet megőrzéséért Európa-díjat kapott.

A helytörténész Majsai Károly kutatásaiból kiderül, hogy 1673 körül kezdődött meg az új református templom építése, melyet 1767 és 1891 között építettek barokk stílusban. A műemlék jellegű templom dombján található az első és a második világháborús emlékmű. Ugyancsak a faluközpontban áll a település mindenkori lelkészének háza, melyet a régi paplak helyére építettek 1874-ben. Gyönyörű az utcai homlokzatának ornamentikája, a timpanonja, a három copf stílusban díszített ab-

laka, valamint Kossuth Lajos, Petőfi Sándor és Deák Ferenc mellszobra.

A községháza építésének évére a bejárati ajtó fölött lévő vörös márványtáblába bevészt 1842-es évszám utal. Helyén egykor az 1736-ban épült uradalmi kocsmá állt, amelyet a te-

Szalkszentmárton faluközpont

a mintegy százéves Hatolkay-féle ház. A település központjának értékeit északról a 2000. augusztus 20-án átadott vendégháza zárja. A közeli kis téren áll Petőfi egész alakos bronzszobra. Meg kell említeni az 1959 és 1961 között épült római katolikus templomot, valamint a községháza mögött elhelyezett, Szent Márton püspökről készült bronzszobrot.

lepülés földesúri családja, az Amade-Balassa família építtetett. Ennek alapfala és pincéje adja a mai községháza alapját. A köroszlopos tornácú épület klasszicista stílusú műemlék.

A templommal és községházával együtt a környezetet ugyancsak nagymértékben meghatározza a Petőfi Sándor Emlékkiállítás épülete. Eredeti funkciója: beálló vendégfogadó és mészárszék. Klasszicista stílusban épült 1810-ben, építtetője gróf Festetics György, a település akkori földesura volt. A műemlék utcai homlokzatán hazánk egyetlen festett mészárszékcégére látható. A mellette lévő emléktáblát 1901-ben helyezték el, jelezvén, hogy a vendégfogadót és mészárszéket Petőfi Sándor édesapja, Petrovics István 1845-1846-ban bérelte. Ez idő alatt a költő kisebb megszakításokkal Szalkszentmártonban tartózkodott a szüleinél.

A szalkszentmártoni faluközpont jellegzetes része az új jegyzői lak, amely 1870-1880 között épült. A református templom melletti oszlopos tornácú, rácsos oromzatú, kódisállású épület

Szalkszentmártoni református templom belsőépítészeti berendezései, bútorai

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Szalkszentmárton

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Szalkszentmártonban 1767-ben húztak fel a régi toronyláb helyére sárfalú-tölgyfagerenda szerkezetű épületet, melynek helyére Mária Terézia engedélyével még az 1781-es türelmi rendelet előtt, 1775-ben kezdhették újat építeni a helyi református közösség. Ez önmagában is különlegességnek, ritkaságnak számít. A XIX. század elejére kicsinek bizonyult a templom, 1805-ben oldalhajót építettek hozzá.

Bár a templom egységesen barokk stílusú, három különböző építési korszakáról árulkodik a három különböző stílusú templomajtó. A berendezési tárgyak között található olyan, ami még a korábbi sár-gerenda templomból került át (Mózes-szék, rozetták). Némelyik tárgy országos szinten egyedinek számít, köztük az úrasztalába épített keresztelomedence, a „beteg asszony padja”. Ez utóbbi egy zárt ülőszék, melyet Szilárdy Péter prédikátor készíttetett 1827-ben beteges felsége számára: „olly véggel,

hogy míg Isten kegyelméből él és annyi ereje lesz, hogy a Templomot gyakorolhatja abba mint tulajdon székibe másoktól való szorongattatás nélkül járjon.” Az úrasztali keresztelomedence anyaga ón, ritka megoldásként belesüllyesztették a templommal feltehetőleg egyidős, rusztikus, rokokó úrasztalába. Készítéséről nincs adat, ahogyan aktív használatára sem, még a legidősebbek sem emlékeznek rá, mikor kereszteltek itt utójára.

Természetesen a szalkszentmártoni református templom egyéb berendezései is különlegesek, még ha nem is egyediek. Az orgonát 1862-ben építette Komornyik Ferdinánd, a „papi szék” pedig még korábbi, 1742-ből származik. A műemlék jellegű templom az évszázadok során több felújításon esett át. Az ezer férőhelyes egyházi épület az egyetlen nagy befogadó képességű közösségi tér a településen.

Szanki kézműves konyakmeggy

FELELŐSÉGÉNEK HELYE

Szank

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

Több mint százéves hagyománya van Magyarországon a konyakmeggy gyártásának. A Bács-Kiskun megyei Szankon és környékén ez különösen egyedi volt, a korábban megszüntetett régi üzemben mindenkinek megvolt a maga stílusa, ránézésre meg lehetett állapítani, melyik darabot ki csinálta. Szerencsére a településen felélesztették ezt a különleges kézműves tevékenységet. A desszert most is valódi csokoládéból készül, és ellentétben a gépi készítésűvel, nem apró szemű cigánymeggyet, hanem az újfelhértői fürtös fajtát használják hozzá.

A konyakmeggy készítése úgy kezdődik, hogy a 72 százalékos alkoholba áztatott meggyet cukrászati keményítőanyaggal, azaz fondant-nal vonják be, amit vízgőz fölött 70 fokok hőmérsékletig hevítenek. A fondant-ba mártást követően a félkész terméket tálcára helyezik, és hűlni hagyják. Ezután jöhet a talpazás

Szanki kézműves konyakmeggy

folyamata, amikor csokoládéból „talpacskát” készítenek a fondant-ozott meggynek, majd ezt 53 százalékos csokoládéfürdőbe helyezik. Fontos, hogy a csokoládé kakaótartalma 40-60 százalék között legyen, mert a hevítés, majd a visszahűtés hatására a csokoládé így marad roppanós! Minden konyakmeggyet egyedi kis díszítés különböztet meg a gépi termékektől. A díszítés rendkívül nagy kézügyességet igényel alkotójától. Az elkészült konyakmeggyek tálcára kerülnek, két-három hetet pihennek. Ez idő alatt a fondant-t feloldja a konyak, és a bonbon belseje folyékonyvá válik. A sztaniol-papíros csomagolás végeztével a drázsírozó üstben megforgatva nyerik el végső külsejüket és kerülnek díszdobozba.

Szankon az Ízek Háza kézi manufaktúrájában készülnek a Ritz Chocolate márkánévvel ellátott kézműves konyakmeggyek. Aki kíváncsi a kulisszatitkokra, szívesen elárulják neki a helyszínen, sőt a vendégek üvegablakokon keresztül megtekinthetik a konyakmeggy készítésének folyamatát is.

Szeremlei borsos kalács

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Szeremle

KATEGÓRIA

agrár- és élelmiszergazdaság

A falusi hagyományörző rendezvény a XXI. század elejétől borsos kalács fesztivállal egészült ki. A gasztronómiai program a szeremleiek jellegzetes népi ételét, a borsos tejfőlbe mártott fonott kelt kalácsot helyezi előtérbe. A könyvtár és falumúzeum udvarán megépített kemencében sül ilyenkor tepsi számra az ízletes kalács a turisták, faluba látogatók nagy örömére.

A településen az ünnepi asztal – családi események, lakodalmak – elmaradhatatlan étke a borsos kalács. A lágy kelt tésztából készült kerek kalácsot kisülés után, még forrón meghempergetik a tejfőlös, zsíros, sós, borsos mártóban. A borsos kalács Szeremle azon néprajzi gasztronómiai értéke, amely képes volt szinte változatlan formában fennmaradni az elmúlt évszázad nagy társadalmi, szokásbeli és értékrendi változásai ellenére is. A népviselet, a halászat és a pünkösdi néphagyomány mellett ez a község egyik jellegzetessége.

Szeremlei pünkösdi ladikázás

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Szeremle

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Baja melletti Szeremlén szokásban lévő pünkösdi ladikázás egyedülálló a Kárpát-medencében. A párválasztó, udvarló néphagyomány az 1920-as években élte virágkorát, az 1930-as évek közepére „kiment a divatból” és az 50-es évek elejére meg is szűnt. 2000-ben a helyi néptáncsoport vezetőjének kezdeményezésére éledt újjá. Azóta a faluban minden évben megszervezik a pünkösdi ladikázást, amelynek népviseletbe öltözött szeremlei táncosok a főszereplői.

A ladikázás napja hagyományosan pünkösdi hétfőjén volt. Ilyenkor a lányok az istentisztelet után a vízparton sétálgattak, majd hazamentek levenni a templomi ruhát, és átöltöztek a ladikázáshoz.

Szeremlei ladik, ladikkészítés

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Szeremle

KATEGÓRIA

ipari és műszaki megoldások

A szeremleiek legfontosabb közlekedési eszköze a csónak volt. Minden családnak volt csónakja, akadt olyan is, amelyiknek több is. Ezt használták a halászathoz, az állatok szállításához, de még a halottaikat is csónakon vitték a temetőbe. A településen ma is tudja mindenki, hogy evezni a csónak farából, egy oldalon történő húzással szokás, melynek külön technikája van, hogy a ladik egyenesen tudjon haladni, és ne körbe-körbe.

Az ünnepet megelőzően a falubeli fiatal legények díszesen faragott evezőlapátot, leányvezőt ajándékoztak a kiszemelt lányoknak. A rituális ajándékozás egyben invitálást is jelentett a pünkösdi csónakázásra.

Darányi Ignác szellemi hagyatéka

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

kulturális örökség

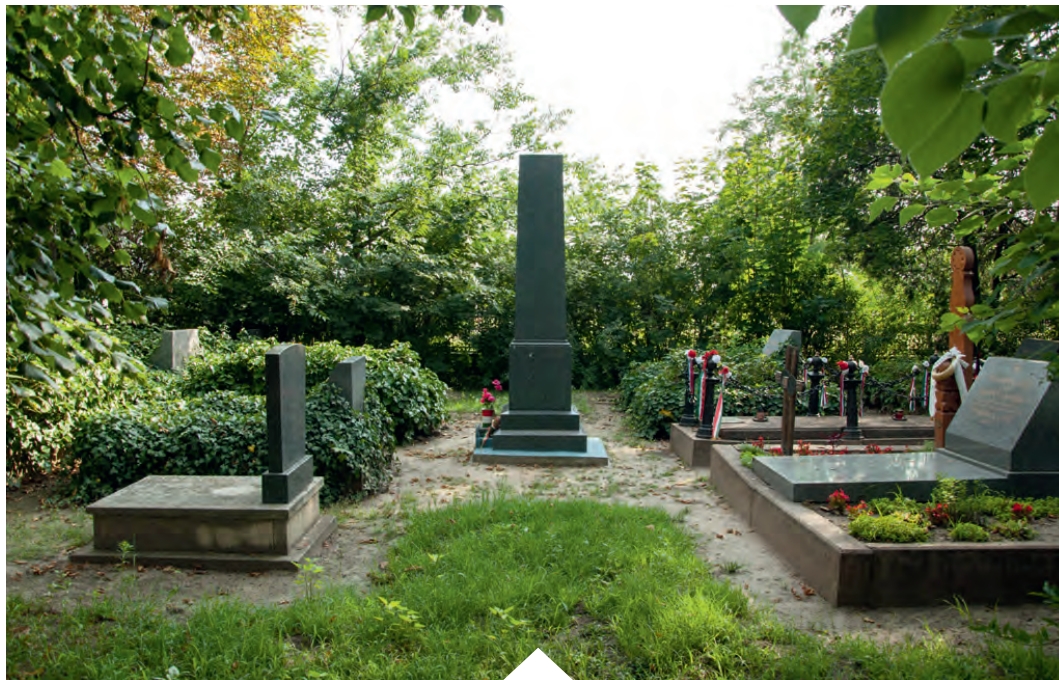
Darányi Ignác 1849. január 15-én Pesten született református köznemesi családban. Édesanyja a tassi Földvály Borbála, apja Darányi Ignác ügyvéd volt. A család legidősebb gyermeke – a gazdálkodó, jogász apa nyomdokait követve – kitartó szorgalommal és céltudatossággal végezte iskoláit. Tizenhét éves korában a tassi református templomban konfirmált. A budai főgimnáziumban 1867-ben érettségizett, aztán a pesti egyetemen jog- és államtudományi ismereteket hallgatott, majd ügyvéd lett.

Politikusi pályáját 1881-ben kezdte, akkor választották meg a Szabadelvű Párt tagjaként Budapest II. kerületének országgyűlési képviselőjévé. A parlament különböző szakbizottságaiban végzett munkát. 1893-ban kinevezték a Szabadelvű Párt alelnökévé. 1895 elején a képviselőház alelnöki székét nyerte el, az év végétől pedig megbízást kapott a Földművelésügyi Minisztérium irányítására, ezt a feladatát

két ciklusban – 1895. november 2-től 1903. november 3-ig és 1906. április 8-tól 1910. január 17-ig – tizenkét éven át látta el. Sokan „nemzetgazdának” nevezték. Szívós munkájának és kitartásának köszönhető, hogy a politika irányát alapvetően meghatározó körök befogadták és általában bírta bizalmukat. Eszmerendszerét, gondolkodását a kiegyezés eredményeinek feltétlen védelme, a mezőgazdaság érdekeinek figyelembevételével megvalósuló harmonikus gazdaságfejlesztés, a magyarság gazdasági, politikai, kulturális fölényének megőrzése, továbbá a vallási türelem jellemezte.

Darányi Ignác nemcsak politikusként, hanem birtokosként is ismerte a mezőgazdaságot. A Tassi Református Egyházközségnek haláláig tiszteletbeli főgondnoka volt. 1927. április 27-én halt meg. Végakarátának megfelelően a tassi református temető Darányi sírkertjében nyugszik.

Darányi sírkert

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A Darányi sírkert 2009 óta a Nemzeti Pantheon része.

Ebben a sírkertben nyugszik:

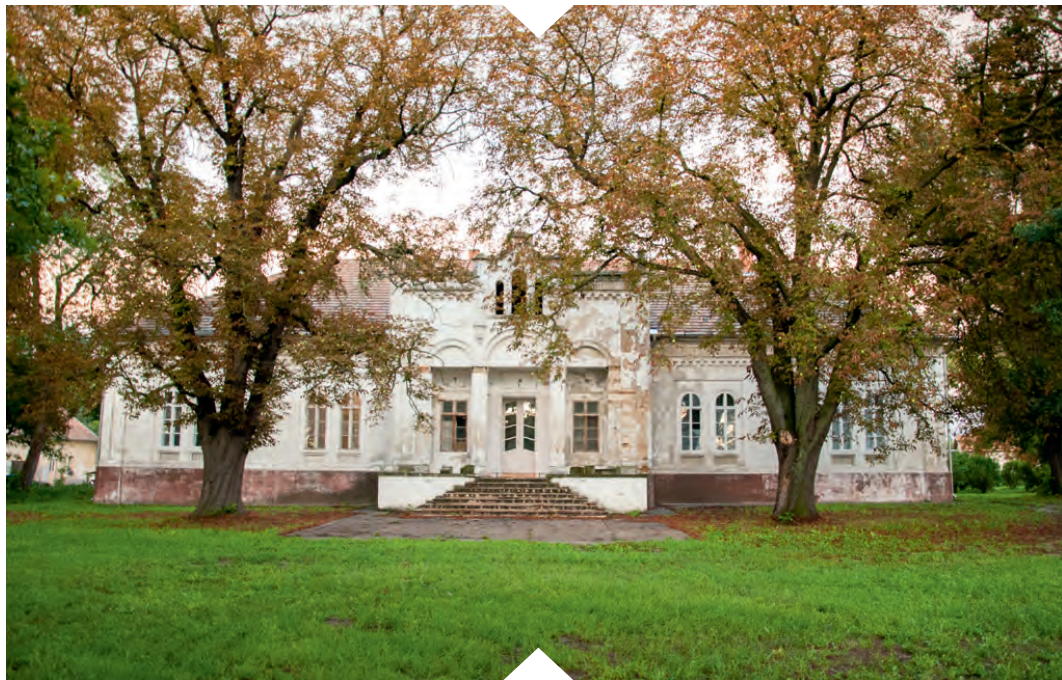
Darányi Ignác (Pest, 1849. január 15. – Budapest, 1927. április 27.) magyar jogász, a XIX–XX. század fordulójának kivételes tehetséggel megáldott agrárpolitikus, miniszter, aki munkásságával a magyar mezőgazdaság fellendítését szolgálta és 12 éven át irányította a Földművelésügyi Minisztériumot. 1909-től tagja a Magyar Tudományos Akadémiának.

Darányi Kálmán (Budapest, 1886. március 22. – Budapest, 1939. november 1.) politikus, 1936 és 1938 között Magyarország miniszterelnöke.

Hóman Bálint (Budapest, 1885. december 29. – Vác, 1951. június 2.) történész, egyetemi tanár, miniszter, az MTA tagja. Az utókor „a legkiválóbb magyar történészként” emlegeti, aki végakarata szerint a Darányi sírkertben, Tasson öhajtott nyugodni.

Darányi-kastély

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

kulturális örökség

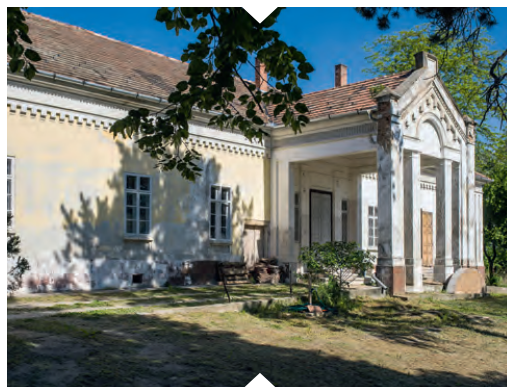
A település egyik büszkesége a XIX. század második felében épült Darányi kastély, amely a Kende, a Nadányi, és a Kemény család után került a Darányi család birtokába.

Darányi Ignác, egykori földművelésügyi miniszter és Darányi Kálmán miniszterelnök sok időt töltött falai közt. 1945 után könyvtár, majd kultúrház működött benne. 1990 után magántulajdonba került. Felújítása jelenleg is zajlik.

A klasszicista műemlék kastély egy ma már csak 1,5 hektáros, arborétumszerű parkban áll, amelynek kialakítása Darányi Ignác nevéhez köthető. Szabadon álló, téglalap alaprajzú, földszintes, mindkét végén kontyolt nyeregterős épület. Keleti homlokzata előtt négy pillérré támaszkodó, timpanonos, haránt irányú nyeregterővel fedett kocsialáhajtó, nyugati homlokzata előtt néhány lépcsőfokkal megemelt veranda áll, a párkány fölött attikával lezárva, az attikában törtvonalú oromzat. Kétraktusos,

középfolyosós elrendezésű, síkmennyezetes helyiségekkel. A kertben szabadon álló, téglalap alakú, cseréppel fedett, felül kontyolt tetejű épület áll, amely egykor kertészlak volt.

A műemléki védettségű Darányi kastély a község legszebb, legértékesebb kastélya.

Római Katolikus Templom

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A tassi római katolikus templom klasszicista stílusban épült, műemléki védetség alatt áll. Háromkirályok templomának is nevezik. A főbejárat mellett található feliratos táblán olvasható az 1822-es évszám, ami arra utal, hogy ekkor építették. Egyhajós, egyenes szentélyzáródású, északi homlokzati tornyos templom, a szentély felett kontyolt nyeregtetővel, félköríves alaprajzú sekrestyével. Nyugati homlokzatának tengelyében emeletes óratorony kapott helyet. A templom keleti végénél – azonos telken – álló T alaprajzú, földszintes, kontyolt tetős, palafedésű plébániaépület szintén a múlt században épült.

A templom hajója dongaboltozatos, a bejárat oldalán karzat található. A berendezés a XIX-XX. században készült. Különlegesen szép és értékes barokk oltárkép a Háromkirályok imadását ábrázolja, melyet Spielberg János (1628-1679) festett, mérete 180x280 cm.

A templom alapításakor a kalocsai érsekség ajándékként adta, így került a tassi római katolikusok birtokába. A Háromkirályok mellett a templom másik szentje compostelai Szent Jakab. Az épület nyugati bejárata előtti kertben lévő kőfeszületet 1925-ben állították.

A település büszkén emlegeti, hogy Hóman Bálint kultuszminiszter, a „legkiválóbb magyar történész” tassi tartózkodásakor ebbe a katolikus templomba járt misére. Nagy termetéhez mérten külön széke volt, az úgynevezett „Hóman-szék”. Hóman Bálintot végakarátának megfelelően a tassi temetőben helyezték örök nyugalomra. De nem csak az ő munkássága előtt tiszteleg az utókor, hanem a templomban szolgálatot teljesítő plébánosok előtt is: a Tassi Helytörténeti Egyesület 2014-ben emléktáblát állított nekik.

Tassi Református Egyházközség temploma és kertje

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

turizmus

Az eklektikus, klasszicista stílusjegyekkel rendelkező Istenháza már a harmadik református templom Tasson. 1886 és 1888 között épült, győri zsinagógát is tervező Benkó Károly építész tervei szerint. Az elegánsan karcsú, impozáns megjelenésű templom külsején harmonikus részletek, belső terében egyéni megoldások figyelhetőek meg.

A templom földszinti alapterülete 537 négyzetméter. Az állóhelyek száma 200, az ülőhelyeké 800. Íves boltozatú szószéke igen magasan áll. A karzattal egyvonalban tölgyfa balusztrádok (könyökmagasságig érő korlát) láthatók. Az Úr asztala is balusztrádokkal körülkerített. A templomnak a fa textúrája melegséget kölcsönöz. A Mózes-pad zárt, az ülő alkalmatosságon vendégek, legátusok, magasabb rangú vendégek foglalhatnak helyet. A szószék felfelé hívja a tekintetet, így fokozódik a magasba kitáguló liturgikus tér hatása. A klasszikus diadalívre

Tassi Református Egyházközség temploma és kertje

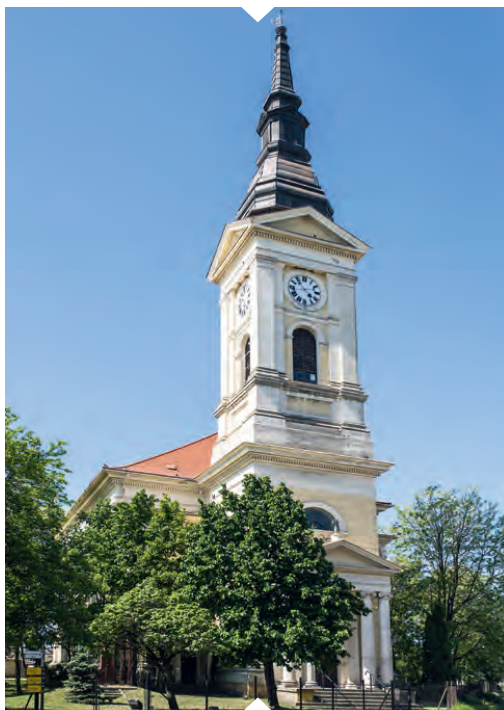
emlékeztető szószéképítmény (alsó részében a Mózes-paddal) egészen egyedi megoldás. A korábbi templom úrasztalának márványlapja egy tűzvészben kettérepedt. Ma az új Úrasztalába beépítve látható.

Ország Sándor készítette a templom orgonáját, amely 1888-ban épült, és ma is működőképes. Az elmúlt években számos koncertet rendeztek itt.

A torony 57 méter magas, a csúcán csillagos buzogány és kakas látható, mindkét jelkép a reformátusok jelképe. A torony alatti előtérben a korábban a templomtoronyban lévő, felújított, működőképes óraszerkezetet állították fel.

A templom kertjében két emlékmű található. Egyik a két világháború áldozatainak, másik a magyar szabadságharcoknak állít emléket. Az építetők, az építők, és az akkori presbiterek neveit két márvány emléktábla örökíti meg, két másik emléktábla – a Tassi Helytörténeti Egyesület jóvoltából – a Tasson 1626-óta szolgálatot teljesített, ismert református lelkészeknek állít emléket az utókor, nevük felsorolásával.

Szerbith kastély

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A barokk kastélyt a XVIII. század végén építette a Szerbith család. Az épület szabadon álló téglalap alaprajzú, földszintes, mindkét végén kontyolt nyeregtetős. A rövidebb homlokzatok 3 tengelyesek. Délkeleti, udvari homlokzatán falazott pilléres tornác húzódik. Északnyugati, kerti homlokzata előtt haránt irányú nyeregtetővel fedett, négy pilléres, timpanonos portikusz található. A járósíntre néhány lépcső vezet, a lépcsők mellett kővázák sorakoznak. Mindkét oldalon van lejárata a pincébe. Az épületet hajdan kis arborétum övezte. Jelenlegi tulajdonosa előtt Faddy József országgyűlési képviselő parkosította az előkertet.

Ami pedig a belső tereket illeti: kétraktusos elrendezésű, jellemzően síkmennyezetes helyiségek épültek. A konyha dongaboltozatos, a kúria egyik sarkában csehsüveg boltozatos helyiséget alakítottak ki. Az ablakok mindenhol téglalap alakúak és osztottak.

Az évtizedek során a legmegviselt állapotbakerült a kastély. Telkéből sokat elvettek az óvodának, a szomszédoknak. A rendszerváltás után többször tulajdonost cserélt, de gondos gazdája évtizedekig nem volt. Míg nem beleszeretett az épületbe a Svédországból Tassra költöző Kiss Krisztina, akinek gyermekkori álma volt, hogy ilyen helyen élhessen. Mindent az eredeti állapotoknak megfelelően újjátartott fel 2011 és 2013 között.

A műemléki védetség alatt álló épület a régimúlt hangulatát idézi. A ház komótos, nagy tereit kandallók, visszafogott színek, izléses bútorok, egyedi berendezési tárgyak teszik otthonossá. A konyha vajszerű bútorzata hozzásimul a fehérre meszelt falakhoz. Az eredeti konyhakő lapjait egyenként szedték fel és helyezték vissza. A nappali intarziás parkettáját három szoba faburkolatából sikerült összerakni.

dr. Szelecsényi Zsigmond kút

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Tass központjában, az egykori piactér mellett található ez az artézi kút. Vize 276 m mélyről tör a felszínre, 21 °C fok hőmérsékletű, jótékony ásványi anyagokban bővelkedő ivóvíz. Megtalálható benne például bróm, jód, vas, kalcium. Jó hatással van a gyomorra, a vesére, a szívre, a májra.

Dr. Szelecsényi Zsigmond tassi orvos 1908-ban kezdeményezte a kút megépítését, nem csak szervező munkájával segítette, hanem anyagilag is támogatta a létrejöttét. Évtizedekig nem működött, mivel az 1970-es években a csőrendszere tönkrement. 2009-ban Pozsonyi Ferenc helyi vállalkozó munkája nyomán megújulhatott. Azóta újra a friss, kissé langyos, mindenki által kedvelt víz folyik belőle. Nem csak a helyiek fogyasztják, hanem messze földről is eljárnak érte.

Osztó- vagy Rózsa-sziget

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

természeti környezet

A két elnevezés tulajdonképpen egy szigetre vonatkozik. A mai Osztó-sziget és a Rózsa-sziget korábban együtt képezte azt a bizonyos Oboda-, vagy Obada-szigetet, amit a Tass jelenlegi közigazgatási területén elhelyezkedő Szántó településre vonatkozó Szent István-i alapítólevél is említ. Az egész szigetet hívták a későbbiekben (a XVII. századtól) egyébként Osztó-szigetnek, ahogyan azt a régi térképeken is lehet látni. A Duna szabályozásával, illetve az erőmű- és zsilipépítéssel kapcsolatos munkálatok választották szét a korábbi egységes szigetet.

A terület északi része a mai Rózsa-sziget, melyen egy ízlésesen kialakított horgásztanya és kiszolgáló épületei találhatóak. A vízterület alsó, a népnyelv által „Büdös-saroknak” nevezett részét a múltban nevezetes harcsafogó helyként tartották számon. A sziget elnevezésére vonatkozóan azt tudni, hogy 1945 előtt

a Darányi család birtokában lévő területen jelentős kiterjedésű rózsakert volt. A hajdani sziget déli részén korszerű üdülősor épült, attól délre pedig a Csepel-sziget déli csúcsán lévő folyami galériaerdő található. Megérdemelné a védettséget, hiszen a meglévő ökoszisztéma eltűnik, ha nem teszünk érte.

A Tassi VI-os vízterület az Osztó-sziget csúcsától, déli határától a Nagy-Duna torkolatánál lévő 0-ás folyamkilométerköig, illetve a vízterület határának kétoldali kijelölési vonaláig tart. Ide tartozik a horgászok által kedvelt, igen változatos vízterület, az úgynevezett Turbina-öböl is, neve a régi turbinaházra utal, amit a 1956-os jeges árvíz elvitt. Ez a rész csendesebb vizű dunai öböl, melyet különböző évszakokban más és más halfajok, így a pontyok, csukák, a süllők és nagyobb keszegcsapatok is szívesen keresnek fel.

Tassi Zsilip

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

ipari és műszaki megoldások

A tassi hajózsilip, a vízleeresztő zsilip és az erőmű műtárgycsoport Kvassay Jenő vízépítőmérnök kezdeményezésére, a ráckevei Duna-ág szabályozásához épült meg 1926-1928 között az alsó torkolatnál, a Duna 1586,0 fkm szelvényében. A folyó esése 48 km-en 4,3 méter, ez a szintkülönbség tette szükségessé a hajók számára a zsilip létesítését.

Az 1956-os jeges árvíz alkalmával a tassi erőmű melletti árvízvédelmi célú parapetfal tönkrement, így az átzúduló víz használhatatlanná tette az erőművet és a tápszilipet, végül az elbontása mellett döntöttek. A Ráckevei (Soroksári) Duna-ágból (R/S/D) történő vízlevezetésre a tassi hajózsilipet alakították át, először fix küszöbű, majd később billenőtáblás megoldásúvá. Azóta a vízleeresztés és a hajózás itt történik.

Az építmény Bács-Kiskun megye legnagyobb ilyen műtárgya. Működésével lehet szabályoz-

ni a R/S/Duna-ág vízszintjét, és a Duna-ág hajóforgalmát. A nyári szezon során számos üdülőhajó, csónak és túrakenu számára teremti meg a két Duna-ág közötti kapcsolatot. A legnagyobb átzsilipezhető hajó: 1300 tonnás uszály.

A Csepel-sziget Nagy-dunai oldalán húzódó I. rendű árvízvédelmi rendszer elemei a Kvassay- és a Tassi-zsilip, ahol az elzárást betégerendákkal oldják meg. Az I. rendű árvízvédelmi töltések hossza 50,792 km. A zsilipkapu alatti kövezett kétoldali partszakasz a Tassi V-ös vízterületet zárja körbe, amely a Ráckevei Duna-ág hajózsilipjének alsó (déli) kapujától az Osztó-sziget csúcsáig tart.

A zsilipelés folyamata a turisták számára egyfajta látványossággal is szolgál. A vízterület partszakaszai a horgászok mellett a kirándulni, sétálni vágyók számára szép természeti környezetet, kellemes kikapcsolódást jelentenek.

Szigetfői Órfa

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A szobor Bács-Kiskun megyében, a Tass közigazgatási területéhez tartozó Csepel-sziget déli csúcsán, a Duna folyó és a Ráckevei (Soroksári)-Duna-ág találkozásánál helyezkedik el. Helyszíne viszonylag háborítatlanul megmaradt őstáj. A közterületi szobor első eleme az oszlopot statikusan rögzítő, körülbelül egy méter magasságú, félgömb alakú beton alaptestbe épített fémfoglat, második eleme pedig maga a szobor, a mintegy 500 cm magasságú, 50-60 cm körmértű, rusztiikus alapformáját megőrző háncsolt, faragott akáctörzs, amely gyökérzetével felfelé mutat, organikus erővonalaiival a természet erejét sugallja. „Megkoronázza” az alatta jelzésszerűen megfaragott, a vizet, a vízi világot védő és megtettesítő Neptun-figurát.

Szigetfői Órfa – azért nevezték el így a szobrot, mert felállítási helyéhez Tass 9 elődterepülése közül Szigetfő esett a legközelebb. És

azért órfa, mert a hajóskikötők hajdanán ór-fára felmászva kémlelték a hajókat, a halászok pedig innen figyelték a folyó változásait, és azonnal jeleztek, ha bármilyen veszélyt láttak.

A szobor kivitelezőinek elsődleges célja az volt, hogy az ott lévő környezetet megóvják és felhívják a figyelmet az ősfák védelmére. De emléket állít az árvizek és a vízi balesetek áldozatainak is. E momentum kapcsán külön ki kell emelni az 1807. szeptember 13-i dereglye-balesetet, melyben 21 tassi lakos, illetve az 1918. április 07-i hajókatasztrófát, melynek során a „Drina” és a „Sophie” gőzösök összeütközése következtében 64 ember vesztette életét. Mindkét szomorú esemény a szobor felállítási helyének közelében (kb. 1 km-en belül) történt. Ezért a szobor egyfajta szakrális ponttá is vált.

A szobrot a Tassi Helytörténeti Egyesület állította, s 2012. június 30-án avatták fel.

Zsidó temető

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tass

KATEGÓRIA

kulturális örökség

A zsidók jelenléte Tasson a XVI. századig vezethető vissza. A környék legrégebbi hitközsége volt a tassi, utolsó zsinagógájuk 1834-ben épült. A településen 1941-ben 27 (0,9 százalék) izraelita és 3 (0,1 százalék) nem izraelita vallású zsidó lakott. A tassi zsidóságot 1944 májusában a kiskőrösi gettóba, majd a kecskeméti gyűjtőtáborba szállították. Végül ez utóbbiból 1944. június végén deportálták őket Auschwitz-Birkenau haláltáborába, ahonnan 1945-ben csak néhány zsidó tért vissza a településre.

1944 előtt a tassi zsidóság jelentős szerepet vállalt a helyi gazdasági és kulturális életben, mindazonáltal tevékenységük nemcsak a település, hanem a tágabb közigazgatási környezetre, a járásra, a megyére is hatással volt. Sajtóiskolájuk, zsinagógájuk volt Tasson. A tassi zsidóság legjelentősebb képviselője a helyi születésű Kemény Simon író, költő, publicista volt,

aki 1945 februárjában vált a zsidóüldözés áldozatává, amikor is a lebombázott kis háza kertjében meggyilkolták.

Tasson a zsidó temető a Kossuth körúton található. A körülkerített, szépen gondozott temetőben párhuzamos sírsorokba rendezett és az utókornak megőrzött, több száz éves héber felíratú sírkövek állnak, melyek vörös mészkőből, később fekete márványból készültek. Az alacsonyabbak felső része félkörös, a magasabbak obeliszként dacolnak az idővel. A neveket héberül, később magyarul (vagy mindkét nyelven) vésték fel rájuk. A síremlékek formája és díszítése a hagyomány szabta keretek között a korstílusok és a temetkezési szokások változásait is mutatja.

A mai Bács-Kiskun megye, és a mai vidéki Magyarország területén kevés temető maradt meg ilyen egységben és a település történetét is tükröző hiteles formában.

Tiszaalpári Árpád-kori falurekonstrukció

FELLELETHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tiszaalpár

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Teljes falurekonstrukció Magyarországon jelenleg csak Tiszaalpáron, az alpári földvár szomszédságában látható. A millennium alkalmából felépített Árpád-kori skanzen a környéken folyó ásatásokon előkerült településszerkezetet jeleníti meg az eredetihez képest kissé zsúfolt formában, hiszen a valóságban egy falu 4-6 hektáron terült el. A felépített falureszlet két gazdasági egységet alkot, ahol a mindennapi élet, illetve az állattartás építményei láthatók.

Az Árpád-kori falvaink jellemző lakóépítménye volt a félig földbe mélyített nád- vagy földfedésű veremház, melyek belső berendezését a házbelső kialakítása, valamint korabeli edények kiállítása érzékelteti. Az úgynevezett külső kemencék főként a lakóházak körül helyezkedtek el, de a házaktól távolabb is álltak. Főleg sütésre használták őket, de alkalmazták szárításra és aszalásra is. A félig földbe mélyí-

tett veremház – mely Árpád-kori népi építézetünk leggyakoribb típusa – a XX. század elején, sőt még később is megtalálható volt falvainkban.

Az állattartás emlékei a különböző méretű és formájú vesszőfonatos karámok. Ezek többnyire kör vagy négyszög alakúak voltak. A falvak vízellátását kutak tették lehetővé, bár falvaink többsége víz mellé települt. A skanzenben egy fonott vesszőbéléses kút is látható. A gabona tárolására különböző nagyságú és alakú földbe ásott vermeket használtak, majd amikor tönkrementek, hulladékgödörként szolgáltak.

A szabadtéri múzeumban a rekonstruált település házai és azok berendezése, valamint a ház körüli élet eszközei a korabeli hétköznapi élet idézik fel, mindazonáltal a honfoglalás kori élet hangulatáról és léptékéről valós benyomást szerezhetnek a látogatók.

Bársony Mihály munkássága

FELLELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tiszaalpár

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Bársony Mihály hangszerkészítő, tekerős, citerás, klarinétos, a Népművészet Mestere, a település kulturális életének egyik legmeghatározóbb egyénisége 1915-ben született Tiszaalpáron. Sokan ezermesternek tartották. Első tekerőjét 1934-ben vette 5 pengőért. Zsákban vitte haza, olyan rozoga volt, majd maga rakta újra össze. Ettől kezdve hangszerkészítéssel foglalkozott (213 tekerőt készített), illetve a környék elismert zenésze lett.

Testvérbátyjával, Józseffel az 1930-as évektől járták a környéket tekerő-klarinét zenekarokkal. Lakodalmak, névesték, kukoricafosztások, disznótorok, tanyaszentelések nem maradhattak muzsikaszó nélkül. És persze hangszerre is szükség volt. Jó hangú kis „tamburái” (a Dél-Alföldön így hívják a citerát), ügyes, formás tekerői hamar híressé tették.

Az 1960-as években zenei gyűjtők és néprajzkutatók, néha zenészek keresték föl Bársony

Mihályt, aki készített nekik egy-egy hangszert. Az 1970-es évek legelején mint tekerőlant-készítő szinte egyik napról a másikra a figyelem középpontjába került. Hívták népzenei fesztiválokra és népművészeti kiállításokra. Jótárból a tekerőlant olyan helyekre is eljutott Magyarországon, ahol korábban legfeljebb hírből ismerték. A táncházmozgalom vezető zenekarai (Sebőék, Muzsikás, Vujicsics, Téka, stb.) tartottak vele szoros kapcsolatot. A dupla dallamhúros, jellegzetes, szabályos körívekből kialakított formájú és festett díszítésű hangszerre ma már Bársony-típusú tekerőként tartják nyilván követői. Erdemeiért a Népművészet Mestere címmel tüntették ki 1968-ban.

Tiszaalpáron is ápolják az örökségét. 1996-ban a település díszpolgárává választották. Hagyományörző együttes viseli a nevét, és Mihály-napon országos tekerőlantos találkozót szerveznek az emlékére.

Tiszaalpári Holt-Tisza és az Alpári-rét

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tiszaalpár

KATEGÓRIA

természeti környezet

A terület országos természetvédelmi oltalom alatt áll, a Kiskunsági Nemzeti Park Szikra és az Alpári-rét területegységének része. Ez a táj őrizte meg leginkább azokat a tájképi és természeti értékeket, amelyek a Tisza mentét a szabályozás előtt jellemezték.

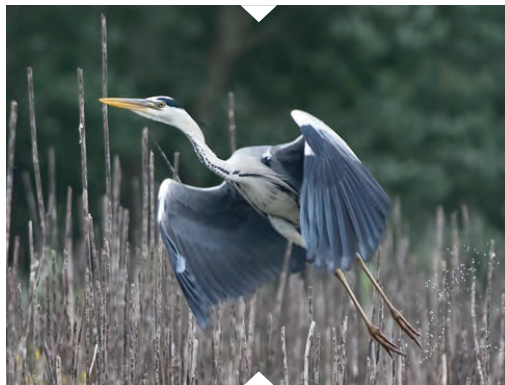

A Tiszaalpári Holt-Tisza a Tisza jobb parti, nyári gáttal védett árterületén helyezkedik el. Hossza 9,9 km, átlagos szélessége 60-80 m, teljes területe 138 ha, átlagos vízmélysége 1,6 m, víztérfogata 2,3 millió m³. A holtág a Tisza szabályozása során az 1850-es években végrehajtott átmetszéssel alakult ki. Parti sávja néhol kiépített, máshol teljesen vadregényes.

A holtág vize a lebegő és gyökerező hínárfélék otthona, de szép foltokat képez a fehér virágú tündérrózsa és sárga virágú rokona, a vízitők, valamint a ritka tündérfátyol. A parti sáv növényei az ágas békabuzogány és a rózsaszínű virágú virágkaka, a sekélyebb vízű holtágvégeké pedig a nád és a gyékény.

A tiszaalpári Holt-Tisza ág déli irányban kiöblösödő része az Alpári rét. A vízpartok ritka növénye a rózsaszín szirmú békaliliom, a Tisza-parti margitvirág és a mocsári kosbor. A rét északi felében, a mélyebb fekvésű, lefo-

Tiszaalpári Holt-Tisza és az Alpári-rét

lyástalan helyein égerláp erdőket találunk, melynek aljnövényzetében él az ős-Tisza egykori medrét jelző, védett lápi csalán. A magasabban fekvő területeken nyár- és fűzligeteket találunk.

A változatos élőhelyekben gazdag táj sokszínű állatvilágnak ad otthont. A holtág tiszta

vizében pontyok, csukák, harcsák mellett előfordul a védett réti csík is. A vizes élőhelyeken mocsári teknős és a mocsári béka él. A vizekben és nádasokban számos védett és fokozottan védett madárfaj figyelhető meg. A Nagy-tó az Alsó-Tisza mente madártani szempontból leggazdagabb élőhelye.

Tiszaalpári kosár- és vesszőfonás

FELLEMLHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tiszaalpár

KATEGÓRIA

Kulturális örökség

Tiszaalpáron a messzi múltba nyúló hagyományai vannak a vesszőfonásnak. A Tisza menti füzesek vesszejéből az ügyes kezű alpáriak már évszázadokkal korábban hasznos termékeket, dísz tárgyakat állítottak elő. A település közvetlen közelében folyó Tisza melletti erdők, majd a szabályozás után megmaradt vizenyős területek bőségesen megadták a szükséges alapanyagokat.

Az alpári kosárfonás virágkora a XX. században kezdődött, és a század folyamán az egyik legjelentősebb helyi kiegészítő foglalkozássá, háziiparrá vált. Az elmúlt 30 évben – a szövetkezet megszűnése után – magánvállalkozássá alakult (Czinege Manufaktúra), illetve többen egyéni vállalkozóként dolgoznak tovább. Közülük Kálmán Jánosné népi iparművész, Kanalas János pedig a Népművészet Mestere. Az elhunytak emlékéért (j.d. Horti József, Barcsa Imre) az 1994-ben alapított Kosár- és Vesszőtermék

Tiszaalpári kosár- és vesszőfonás

Gyűjtemény őrzi. A kosárfonó hagyomány életben tartása és minél szélesebb körben való megismertetése a célja annak, hogy Kanalas János lassan két évtizede kosárfonó táborokat szervez, néhány esztendeje pedig életre hívta az országos kosárfonó találkozót, ahol minden esztendőben összegyűlnek a szakma mesterei.

Az alpári vesszőtermékek ma is megtalálhatók szinte minden magyar háztartásban. A fűzvesszőből készült használati tárgyak köre széles, egy-egy termék igen sok változatban készülhet. Leggyakoribb a bevásárló kosár, amelynek számos változata ismert (húzott, koronás, talpas, dupla fülű, egyenes oldalú,

bélt). De többféle piknik kosár is készül. Kedveltek a fonott bútorok, valamint a lakás-kiegészítők és a kisebb méretű háztartási eszközök.

Kétfestő tevékenység és Kovács Miklós tiszakécskei kétfestő mester életműve

FELELHETŐSÉGÉNEK HELYE

Tiszakécske

KATEGÓRIA

kulturális örökség

Kovács Miklós egy közel másfél évszázada folyamatosan működő, elismert kétfestő dinasztia tagja. Dédapja, Kovács Miklós a XIX. század második felében kétfestő üzemet, szeszfőzdet és keményítőgyárat működtetett Kecskeméten. Gyermekei közül négy fiú választotta a kétfestő mesterséget, köztük Kovács Miklós, a nagypapa, aki 1900 körül Kiskunfélegyházán telepedett le. Fiai közül Károly és Miklós lépett a nyomdokaiba. Miklós egy ideig édesapja mellett, a kiskunfélegyházi műhelyben dolgozott. Önálló iparendélyét 1927-ben kapta meg. Ugyanabban az évben megházasodott és Újkécskén telepedett le. Hamarosan saját házat és folyamatosan fejlesztett műhelyt épített, majd rőfös üzletet is nyitott.

Fia, Miklós 1928-ban született Újkécskén. 1946-ban gépésztechnikai végzettséget szerzett, dolgozott villanyszerelőként, diákkorában nyaranként a kécskei Permetezőgyárban,

1951-ben ugyanitt átmenetileg főállásban is. 1947-ben kétfestő segéd lett, 1948-ban textilkereskedő-segédként szabadult. Némi kitérő után édesapjával együtt 1956-tól kezdve önálló kétfestő iparosok voltak Tiszakécskén, 1975-ig dolgoztak együtt. Mestervizsgát 1962-ben tett.

Kékfestő tevékenység és Kovács Miklós tiszakécskei kékfestő mester életműve

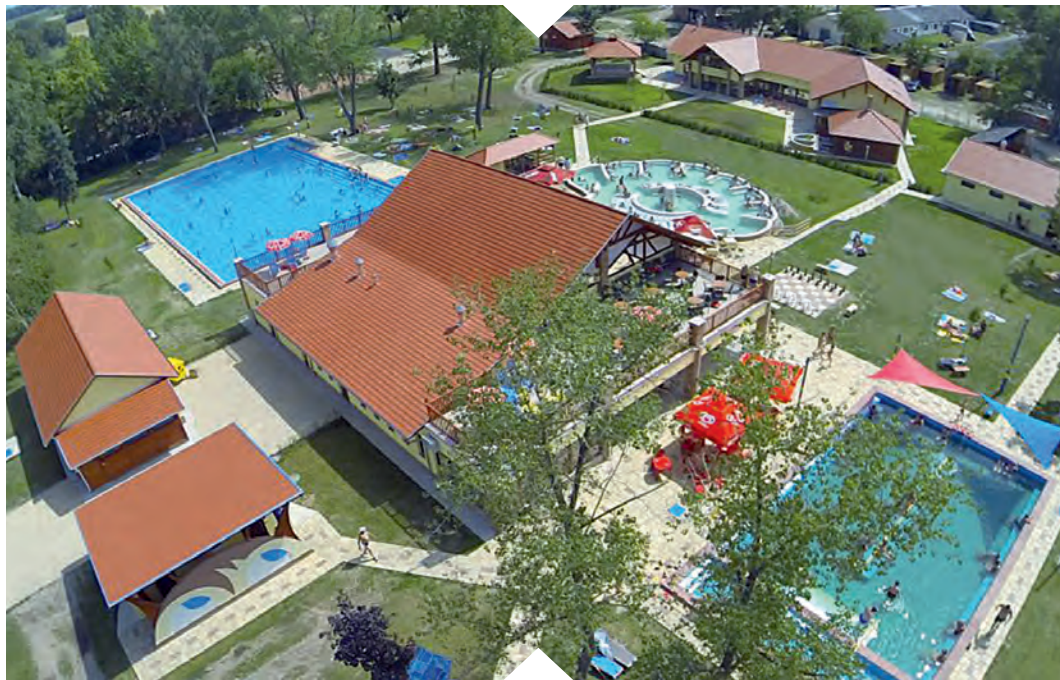
1976-ban Népi Iparművész, 1985-ben Népművészet Mestere címet kapott.

Kovács Miklós és családjának munkássága, termékei a XX. és a XXI. század világában a kétkézi munka és a szellemi örökség, a hagyomány és megújulás, a rohanó világ gyorsan múló tömegcikkein felülemelkedő, értékteremtő tárgyalás dicsérete. A feleség, Kovács Miklósné Szabó Margit ugyan nyugdíjazásáig gyógyszerészként dolgozott, de a kékfestő mesterséget ő is elsajátította, 1982-ben Népi Iparművész címet kapott. A lányok, Gabriella és Mária vegyipari szakközépiskolát végeztek és kitanulták a kékfestést. Gabriella előbb a Népművészet Ifjú mestere, majd 1984-ben Népi Iparművész címet kapott. Ő kezdte a késztermékek varrását és árusítását. Mária 1989-ben nyerte el a Népi Iparművész címet. Férjeik is elsajátították a kékfestő mesterséget.

Az elmúlt évtizedekben számos hazai és külföldi kiállításon, bemutón vettek részt, díjakat, kitüntetések kaptak, a szakmai körök és a közönség szeretetét, megbecsülését egyaránt elnyerték. Mái példát mutatnak arra, hogy az egykor apáról fiúra öröklődött mesterség művésztévé lehet válni és a szorgalmas munkából tisztességesen meg lehet élni.

Kerekdombi Termálfürdő

FELELŐSÉGÉNEK HELYE

Tiszakécske

KATEGÓRIA

turizmus és vendéglátás

A Kerekdombi Termálfürdő az Alföld szívében, a Tisza mentén, az ország legnaposabb területén fekszik, Tiszakécske városától 3 km-re délre. A fél évszázada működő fürdőt 2014-ben teljes körűen felújították és bővítették, így két gyógymedence mellett már anakonda csúszdás gyermekmedence, élmény- és úszómedence, árnyékos és klimatizált pihenőhelyek, finn- és infrasauna, sókamra, élményzuhanyzók, csobbanó medence, jakuzzi is várják a kedves vendégeket.

A fürdő tágas, árnyékos parkjában szabadtéri fitness park, játszótér és sportpályák is kialakításra kerültek. A testi-lelki egészség megőrzéséhez emellett az újonnan épült, 1500 m²-en elterülő - így Magyarország legnagyobb - szabadtéri Kneipp-liget, valamint az 50 fő együttes befogadására alkalmas rönkszauna járul hozzá. A fürdőben minden korosztály, az egész család kikapcsolódása, pihenése biztosított.

Kerekdombi Termálfürdő

A játszótér, játszószoza és a kültéri, tető-árnyékos gyermekmedence a család legkisebb tagjai számára szolgál élményül.

A fürdő előtt az érkező vendégek számára ingyenesen biztosítják a parkolást.

A Gyógyvíz

A fürdőben található víz gyógyvízzé minősítése 1987-ben és 2003-ban történt meg. A gyógyvíz nátriumhidrogén-karbonátos lágú hévíz, jelentős kloridtartalommal. Gyulladás-csökkentő hatású, kismedencei gyulladások, nőgyógyászati és urológiai betegségben szenvedők gyógyulásában nyújt kitűnő segítséget.

Leggyakoribb javallatok a mozgásszervi betegségek, kopásos (degeneratív) ízületi betegségek esetén a fürdő lazító, fájdalomcsillapító hatása, mely megkönnyíti az ízületek kimoztatását, zizenyők eltávolítását. Csont, ízületi műtétek után az eredeti funkciók helyreállítása céljából kiváló hatású. A vizek hőmérséklete elsősorban a vérkeringésre hat, hiszen meleg ingerre értágulat jön létre, csökken a vérnyomás.

Nem csak a gyógyulni vágyóknak hasznos a sok ásványi anyagot tartalmazó, a feltörés helyén 62°C hőmérsékletű víz, hanem a pihenő, strandoló vendégeknek is felüdülést nyújt.

